

Crna Gora

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

Luxembourg Agency for
Development Cooperation

STRATEŠKA PROCJENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

za dokument

Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva (Nacionalna šumarska strategija)

Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu
NACRT

Jun 2013.

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva (Nacionalna šumarska strategija)

Izveštaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu – NACRT

Nosilac pripreme strategije: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore

Izvođač Strategije: Unique, forestry and land use Gmb
Oikos, svetovanje za razvoj d.o.o.

Izvođač Strateške procjene uticaja na životnu sredinu: Zavita, svetovanje, d.o.o.
Lovkova 5
1380 Cerknica
Slovenija

Stručni tim: Urša Šolc, univ. dipl. geograf
Mag. Martin Smutny, univ. dipl. biolog
Spec. Jurij Beguš, univ dipl ing. šumarstva
Klemen Strmšnik, univ. dipl. geograf

Koordinacija timova za pripremu Nacionalne šumarske strategije i SPUŽS Matjaž Harmel, univ. dipl. ing. šumarstva

Projekat: Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za Nacionalnu šumarsku strategiju

Datum dokumenta: Jun 2013.

Broj projekta: 022/12

Ključne riječi: Nacionalna šumarska strategija, šumarstvo, Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva, Crna Gora, strateška procjena uticaja na životnu sredinu, ruralni razvoj, održivo upravljanje i korišćenje, drvna industrija, drvna masa, drvni proizvodi, nedrvni proizvodi, rekreacija i turizam, ekosistemske usluge, njega šuma, šumske saobraćajnice...

OPŠTI SAŽETAK ZA JAVNOST

Zakonom o šumama definisan je i sistem planiranja u šumarstvu. Krovni dokument je Nacionalna šumarska politika koju je Vlada Crne Gore usvojila 2008. godine. Sljedeći važan planski dokument je Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva. Strategijom se utvrđuju ciljevi i smjernice za razvoj šuma i šumarstva, u skladu sa nacionalnom šumarskom politikom, mjere za unaprjeđenje šuma, kao i orijentaciona finansijska sredstva za sprovođenje strategije i način njihovog obezbjeđivanja. Strategiju donosi Vlada, na period do 10 godina.

Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva – Nacionalnu šumarsku strategiju pripremio je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR), odnosno Radna grupa za izradu Nacionalne šumarske strategije, uz pomoć konsultantskog tima angažovanog u okviru FODEMO projekta (projekat »Razvoj šumarstva u Crnoj Gori«).

Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva (dalje Strategija) se svrstava među planove i programe za koje je prema važećem zakonodavstvu predviđeno sprovođenje Strateške procjene uticaja na životnu sredinu (SPUŽS) u toku njene izrade. Iz tog razloga, na radionici održanoj 25. januara 2013. U Podgorici, sprovedena je i jedna od prvih faza u procesu SPUŽS – tzv. „Scoping proces“ ili proces određivanja obima i sadržaja SPUŽS. Cilj ove faze je bio identifikovanje mogućih uticaja Strategije na ciljeve zaštite životne sredine na prostoru Crne Gore i definisanje glavnih tema koje SPUŽS treba da obradi.

Kako bi sa „Scoping procesom“ postigli što bolje rezultate, projektni tim je izvršio pregled važećeg relevantnog zakonodavstva i strateških dokumenata. Na osnovu pregleda, izdvojeni su svi ciljevi koji se odnose na zaštitu životne sredine, prirode, kulturne baštine i zdravlja ljudi. U donjoj tabeli prikazani su ciljevi SPUŽS sa indikatorima. Neki indikatori ukazuju na postizanje više ciljeva istodobno.

Tabela 1: Ciljevi i indikatori SPUŽS

Cilj SPUŽS	Indikator
Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	<ul style="list-style-type: none"> • Godišnji obim sječe u odnosu na godišnji prirast. • Dužina mreže šumskih puteva i vlaka. • Površina poljoprivrednih zemljišta. • Količina zahvaćene pitke vode. • Broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti. • Prihodi ruralnih domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti.
Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> • Godišnji obim sječe. • Dužina mreže šumskih puteva i vlaka. • Broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti.
Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	<ul style="list-style-type: none"> • Indeks WQI. • Kvalitet podzemnih voda. • Ispravnost vode za piće.
Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	<ul style="list-style-type: none"> • Dužina novo izgrađene mreže šumskih puteva i vlaka u nacionalnim parkovima i Emerald zonama. • Površina poljoprivrednih zemljišta u nacionalnim parkovima i Emerald zonama. • Mreža protivpožarne infrastrukture.

U daljem radu na ovom dokumentu, napravljena je analiza trendova za postavljene indikatore, gdje se procjenjivao razvoj indikatora u slučaju da se strategija primijeni. Rezultati su prikazani u tabeli 2.

Tabela 2: Analiza postojećeg stanja i pravca kretanja indikatora

Indikator	Postojeće stanje indikatora	Procjena vrijednosti i pravca kretanja indikatora u slučaju implementacije Nacionalne šumarske strategije
Godišnji obim sječe u odnosu na godišnji prirast	Godišnji obim sječe 2011. godine - 1.139.000 m ³ Godišnji prirast - 2.525.000 m ³ Iz navedenog sleduje, da je obim sječe 2011. godine dostigao 45% godišnjeg prirasta.	↑ povećanje vrijednosti Modelska procjena mogućeg godišnjeg prinosa neto drvne mase - 1.575.000 m ³ Godišnji prirast - 2.525.000 m ³ Iz navedenog sleduje, da bi implementacijom Nacionalne šumarske strategije došlo do povećanja obima sječe, koje bi dostiglo 62% godišnjeg prirasta.
Dužina mreže šumskih puteva i vlaka.	2.626,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.436,2 km vlaka.	↑ povećanje vrijednosti 2.751,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.936,2 km vlaka. Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa izgradnju 125 km šumskih puteva i 500 km vlaka sa ciljem poboljšanja dostupnosti do sada manje pristupačnim šumama.
Površina poljoprivrednih zemljišta.	1.740,3 km ²	↔ vrijednost se neće promijeniti 1.740,3 km ² Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa nekoliko mjera za sprječavanje zarastanja poljoprivrednih zemljišta kao što su - Razgraničenje pašnjaka i šuma, registracija i regulacija prava korišćenja i Održavanje otvorenih površina između šuma, podrška za kosidbu livada.
Količina zahvaćene pitke vode.	Zahvaćene količine vode za javni vodovod - 109.449,0 m ³	↑ povećanje vrijednosti Povećanje u skladu sa postojećim trendom -1.500 m ³ godišnje. Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa uređenje 70 vodozahvata koji će se koristiti za snabdijevanje stanovništva na teško pristupačnim terenima sa pitkom vodom i za potrebe borbe protiv šumskih požara. Međutim, treba naglasiti da će tih 70 vodozahvata biti napravljeno na već postojećim izvorima pitke vode, koje to isto stanovništvo već koristi za vodosnabdijevanje, pa se iz tog razloga ne očekuje povećano korišćenje pitke vode. Sa druge strane, Nacionalna šumarska strategija predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti), koja će sigurno doprineti povećanoj potrošnji pitke vode. Na osnovu dostupnih podataka nemoguće je precizno modelirati/procijeniti obim povećanja potrošene pitke vode. U ovom slučaju, radi se o manjim kapacitetima (seoski turizam, mala preduzeća) u ruralnom području koje je već godinama podložno depopulaciji, pa procjenjujemo da se neće mijenjati trend povećanja zahvaćene pitke vode (1.500 m ³ godišnje).
Broj domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti.	Broj diversifikovanih domaćinstava po glavnim djelatnostima: <ul style="list-style-type: none"> • turizam i smještaj - 203 domaćinstava, • domaća radinost - 687 domaćinstava, • sakupljanje šumskih plodova, aromatičnog bilja i pečuraka - 3.131 domaćinstava, • sječa šume - 8.381 domaćinstava, • prerada proizvoda biljnog porijekla - 4.305 domaćinstava, • prerada proizvoda životinjskog 	↑ povećanje vrijednosti Povećanje - u skladu sa uspjehom izvođenja mjera za podsticanje diversifikacije ruralnih domaćinstava. Nacionalna šumarska strategija predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti) sa ciljem podsticanja ruralnog razvoja, povećanja prihoda ruralnih domaćinstava i sprječavanja depopulacije.

	<p>porijekla – 7.130 domaćinstava,</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzgoj vodenih kultura – 28 domaćinstava. <p>Ukupno 23.865 domaćinstava, odnosno 24,12% je već uključenih u diversifikaciju.</p>	
<p>Prihodi domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti.</p>	<p>Po dobijenim informacijama, ovi podaci se na nivou Crne Gore još ne prikupljaju.</p>	<p style="text-align: center;">↑ povećanje vrijednosti</p> <p>Povećanje – u skladu sa uspjehom izvođenja mjera za podsticanje diversifikacije ruralnih domaćinstava.</p> <p>Nacionalna šumarska strategija predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti) sa ciljem podsticanja ruralnog razvoja, povećanja prihoda ruralnih domaćinstava i sprječavanja depopulacije.</p>

Na osnovu pripremljene metodologije procjenjivanja, izvršena je procjena dvije varijante koje je predložila strategija. Kao optimalna predložena je bila kombinacija dvije varijante koja u narednom 10 godišnjem periodu ne predviđa povećanje sječa, ali predviđa izgradnju šumske infrastrukture i aktivnosti na uzgoju i konverziji izdanačkih šuma u visoke. Kada šume budu bolje otvorene (nakon 10 godina) predviđeno je povećanje sječe koja bi dostigla 56% prirasta.

U nastavku je prikazana rekapitulacija zaključka procjene uticaja na definisane ciljeve. Strategija je mjere, koje su sugerisane strateškom procjenom već uključila u samu strategiju, tako da su dokumenti usklađeni.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije vodi u održivo korišćenje resursa i veću ravnotežu korišćenje prirodnih resursa. Zbog navedenog procjenjuje se, da će uticaj na postavljeni cilj SUŽS „Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa“ imati karakteristike **zanemarivog uticaja zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja (C)**.

Obrazloženje:

Strategija jasno predviđa da će sječe prvih 10 godina ostati na sadašnjem nivou dok će posle 2023. godine porasti i polako početi smanjivati razliku do godišnjeg prirasta (povećanje sa 45% na 62% godišnjeg prirasta). Međutim, treba naglasiti da se isto tako predviđa proširenje mreže šumskih puteva i vlaka sa namjerom da se poboljša otvorenost sada teško pristupačnim šumama. Sa gledišta održivog korišćenja prirodnih resursa to znači povećanje obima sječe u do sada teško pristupačnim šumama i smanjenje obima sječe u do sada lako pristupačnim šumama i posljedično uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa. Takođe, treba naglasiti da je jedan od glavnih ciljeva Strategije povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma na teritoriji Crne Gore. Sa jedne strane, ovo znači pozitivan uticaj jer se u velikoj mjeri svodi na sanaciju degradiranih šuma, odnosno uzgoj mladih šuma. Treba imati u vidu dugoročnu stabilnost šuma, pa ih ne dovoditi u položaj da bi ih, zbog prevelike akumulacije prirasta doveli u situaciju da bi postale prestarjele, jer bi onda moglo doći do pomlađivanja šuma na velikim površinama.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa uređenje 70 vodozahvata koji će se koristiti za snabdijevanje stanovništva na teško pristupačnim terenima sa pitkom vodom i za potrebe borbe protiv šumskih požara. U tom slučaju, ne radi se o otvaranju 70 novih izvorišta pitke vode, nego o uređenju infrastrukture na već postojećim sistemima za snabdijevanje pitkom vodom, koja će imati pozitivan uticaj na kvalitet snabdijevanja stanovništva u teško pristupačnim područjima sa pitkom vodom i na raspoloživu infrastrukturu za borbu protiv šumskih požara. Iz razloga održivog korišćenja prirodnih resursa navedeno ne predstavlja povećanje korisnika pitke vode. No, treba uzeti u obzir i druge mjere Nacionalne šumarske strategije, naročito one koje podržavaju ruralni razvoj i diversifikaciju domaćinstava. Sa uvođenjem novih djelatnosti i povećanjem turističke posjete sigurno će doći do povećanog pritiska na korišćenje pitke vode. Na osnovu podataka Nacionalne šumarske strategije možemo ipak zaključiti, da se radi o manjim kapacitetima (seoski turizam, mala preduzeća) u ruralnom području, koje je već godinama podložno depopulaciji. Zbog navedenog procjenjuje se, da neće doći do značajnijeg uticaja na postojeći trend povećanja zahvaćene pitke vode.

Iz razloga održivog upravljanja prostorom, implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa nekoliko mjera za sprječavanje zarastanja poljoprivrednih zemljišta, kao što su - *Razgraničenje pašnjaka i šuma, registracija i regulacija prava korišćenja i Održavanje otvorenih površina između šuma, podrška za kosidbu livada*. Svakako, izvođenje ovih mjera će doprinijeti smanjenju/zaustavljanju zarastanja poljoprivrednih zemljišta, a podržaće i sve ostale mjere koje se nadovezuju na ruralni razvoj – ovo će voditi u zadržavanje ljudi u ruralnim područjima (smanjivanje depopulacije), i na taj način i u aktivniju obradu poljoprivrednih zemljišta.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti) sa ciljem podsticanja ruralnog razvoja, povećanja prihoda ruralnih domaćinstava i sprječavanja depopulacije. Strategija predviđa da će do toga doći sa ponovnim uključivanjem lokalnog stanovništva u proces upravljanja šuma i izvođenja šumskih radova, diversifikacijom domaćinstava vezanih za drvne i nedrvne šumske proizvode i podsticanjem ruralnog turizma sa fokusom na turizam u prirodi. Pored toga, Strategija jasno prepoznaje i potrebu za prilagođenim upravljanjem šumama na prostoru zaštićenih područja prirode i upozorava, da je taj segment potrebno uključiti ne samo u fazi upravljanja, nego i u fazi planiranja. Na taj način, direktno se podržava razvoj ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima. Sa druge strane, ruralni razvoj vodi u povećanje pritiska na prostor (kao prirodni resurs) jer se povećava potražnja stambenog zemljišta. To je predmet prostornih planova lokalnih zajednica na kojeg treba Strategija adekvatno da upozori.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije vodi u poboljšanje dostupnosti stanovništva i drvne industrije do šumskih resursa. Procjenjuje se da će uticaj na postavljeni cilj SUŽS „Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori“ imati karakteristike **pozitivnog uticaja (A)**.

Objasnenje:

Zbog povećanja obima sječe, stanovništvo će lakše doći do šumskih resursa (naročito do ogrijevnog drveta), nego ako obim sječe ostane u današnjim okvirima. Međutim, još bitniji uticaj na poboljšanje dostupnosti šuma dolazi od strane implementacije mjera koje predviđaju olakšan pristup do sada teško pristupačnim šumama, uređenje načina korišćenja drvnih i nedravnih šumskih proizvoda i podsticanje ruralnog razvoja. Na taj način, stanovništvo i drvna industrija će lakše dolaziti do svih navedenih resursa, tako i koristiti šumu i njene kvalitete kroz turističku ponudu.

Procjenjuje se, da će implementacija Nacionalne šumarske strategije imati karakteristike **zanemarivog uticaja zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja (C)** na postavljeni cilj SUŽS „Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda“

Objasnenje:

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predstavlja uvođenje mjera sa različitim ciljevima (poboljšanje dostupnosti, povećanje kvaliteta šuma, podsticanje ruralnog razvoja, itd.), koji svi mogu imati negativni i pozitivni uticaj na postavljeni cilj SPUŽS.

Proširenje mreže šumskih puteva i vlaka vodi u povećanje mogućnosti da dođe do kvara ili radne nesreće vozila ili mehanizacije za vrijeme transporta ili izvođenja radova u šumi. To naravno znači povećanje mogućnosti za zagađenje površinskih i podzemnih voda sa gorivom/mehaničkim uljem. Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer se kvarovi i nesreće dešavaju, ali su incidentnog značaja i treba im posvetiti pažnju kod organizacije radova u šumarstvu i transporta po šumskim putevima. Ovdje treba naglasiti, da u datim primjerima nisu bila predviđena zagađenja u obimu koji bi mogao voditi promjeni kvaliteta stanja vodnih slivova površinskih i podzemnih voda.

Aktiviranje domaćinstava i lokalnih udruženja u diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima se odnosi na uvođenje ili ojačanje sporednih djelatnosti kao što je rad u šumi, prerada drveta u poluproizvode ili konačne proizvode, seoski turizam, prodaja lokalnih proizvoda itd. Sve ovo sa sobom donosi i povećano opterećenje za prirodne resurse – naročito vodu. Zbog uvođenja novih djelatnosti i povećane posjete od strane turista, moglo bi doći, ne samo do problema u snabdijevanju stanovništva sa pitkom vodom, nego i do povećanja zagađenja vodnih slivova površinskih i podzemnih voda sa otpadnim vodama iz industrije i fekalijama. To je predmet prostornih planova i planova komunalnog uređenja lokalnih zajednica na koji treba Strategija adekvatno da upozori.

Sa druge strane, jedan od glavnih ciljeva Strategije je povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma na teritoriji Crne Gore, koji predstavlja pozitivan uticaj jer se u velikoj mjeri svodi na sanaciju degradiranih šuma, odnosno uzgoj mladih šuma i posljedično doprinosi kreiranju kvalitetnog vegetacionog pokrivača koji štiti sve vodne slivove. Istovremeno, Strategija uvodi mjere koje smanjuju neevidentirane sječe, povećavaju otpornost šuma na požare i uvode aktivni pristup sanacije požarišta, područja pogođena od strane prirodnih nepogoda (vjetrolom, snjegolom) i područja čistih sječa. Takođe, Strategija doprinosi poboljšanju kvaliteta pitke vode. Na taj način, Strategija aktivno doprinosi ne samo očuvanju, nego i poboljšanju stanja svih vodnih slivova.

Procjenjuje se, da će implementacija Strategije imati **pozitivan uticaj** na cilj „Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta“ **(A)**.

Objasnenje:

Ciljevi strategije će imati pozitivne uticaje na biodiverzitet u Crnoj Gori. Naime, iako je predviđeno postepeno povećavanje sječe, ona je još uvijek ispod prirasta i šume na taj način neće biti ugrožene. Pored toga, predviđena je promjena šuma iz izdanačkih u visoke, koje imaju veći biodiverzitet, predviđen je i sistem gazdovanja šumama koji je blizak prirodi i koji ne predviđa osnivanje velikopovršinskih monokultura još i sa alohtonim vrstama. Od aktivnosti koje bi mogle imati negativne uticaje na biodiverzitet pored same sječe u osjetljivim područjima negativne uticaje bi mogla imati i izgradnja šumske infrastrukture i vodozahvata, koja je predviđena Strategijom.

Izgradnja šumske infrastrukture u zaštićenim područjima, Emerald zonama i staništima rijetkih ekosistema bi mogla narušiti stanje biodiverziteta tih područja, pogotovo ako se gradi na neprikladan način. Iz tog razloga, prije planiranja izgradnje u osjetljivim područjima, potrebno je dobro poznavanje stanja biodiverziteta području, kako bi mogli infrastrukturu postaviti u prostor na način, kako bi tim vrstama nanijeli što manju štetu ili, sa druge strane, kako bi omogućili aktivnosti koje će doprinijeti razvoju pojedinih vrsta. Treba naglasiti da su šumski putevi od velikog značaja i za razvoj ruralnih sredina i za opstanak ljudi na selu. Naime, vrijedni ekosistemi koji najbrže nestaju i na području Crne Gore su ekosistemi koji su vezani za ekstenzivnu poljoprivredu i nestaju zbog zapuštanja poljoprivrednih aktivnosti, koje je povezano i sa demografskom situacijom na selu. Infrastruktura (putevi i vodozahvati) mogu doprinijeti da se pojedina područja očuvaju. Kao najveći pritisak na biodiverzitet u šumama u Informaciji o stanju životne sredine za 2011 godinu, prepoznat i su požari. Izgradnja šumske infrastrukture i vodozahvata će omogućiti lakše i brže intervencije u slučajevima požara, što će smanjiti površinu šuma uništenih od požara. Naravno, i kod planiranja i izgradnji vodozahvata trebamo voditi računa o tome da sam zahvat planiramo na području gdje ćemo što manje uticati na biodiverzitet, i to ne samo na području zahvata nego i niže od njega.

Za smanjivanje mogućih uticaja Strategije na životnu sredinu definisane su sljedeće mjere ublažavanja:

Tabela 3: Mjere ublažavanja

Postavljeni cilj SPUŽS	Mjera
Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	Obim sječe neka se povećava samo u slučaju ako se otvaraju do sada slabije pristupačne šume.
	Mreža šumskih puteva i vlaka neka se prvo širi u šumama van zaštićenih područja prirode, koje imaju veći proizvodni potencijal.
	Kod pripreme šumarskih osnova treba paziti na uravnoteženu starosnu strukturu šuma.
Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	Edukacija ljudi koje rade u šumi o mjerama za smanjenje rizika od zagađenja vode i o mjerama u slučaju da dođe do izlivanja goriva ili ulja prilikom korišćenja šuma
	Izgradnja šumske infrastrukture mora biti dobro planirana i izgrađena prema određenim standardima. U planovima razvoja šuma treba pripremiti detaljna usmjerenja za izgradnju nove šumske infrastrukture kako ne bi došlo do negativnih uticaja na vode
Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	Uključivanje zahtjeva za očuvanje biodiverziteta u smjernice za gazdovanje funkcijama šuma u planovima razvoja šuma
	Izgradnja šumske infrastrukture mora biti dobro planirana i izgrađena prema određenim standardima. U planovima razvoja šuma treba pripremiti detaljne smjernice za izgradnju nove šumske infrastrukture u područjima značajnim za očuvanje biodiverziteta

SADRŽAJ

Opšti sažetak za javnost	3
1. <i>Uvod</i>	10
1.1. <i>Pozadina pripreme SPUŽS</i>	10
1.2. <i>Razumijevanje šireg okvira projekta</i>	10
2. <i>Upotrebljeni metodološki pristup</i>	11
2.1. <i>Metodološki pristup za izradu SPUŽS</i>	11
3. <i>Opis programa</i>	13
3.1. <i>Naziv programa</i>	13
3.2. <i>Pregled sadržaja programa</i>	13
3.3. <i>Ciljevi programa</i>	13
3.4. <i>Područje izvođenja programa</i>	14
3.5. <i>Procjena usklađenosti sa nadređenim dokumentima i drugim programima</i>	14
3.6. <i>Procjena usklađenosti sa zaključcima relevantnih stručnih podloga</i>	14
4. <i>Scoping - proces određivanja obima i sadržaja SPUŽS</i>	16
4.1. <i>Izveštaj o izvedenom Scoping-u</i>	16
4.2. <i>Odluka o izradi strateške procjene uticaja na životnu sredinu</i>	16
4.3. <i>Zaključci Scoping-a</i>	16
5. <i>Smjernice nadležnih institucija</i>	18
6. <i>Opis postojećeg stanja životne sredine</i>	19
6.1. <i>Opis postojećeg stanja životne sredine</i>	19
6.1.1. <i>Vode</i>	19
6.1.1.1. <i>Nadzemne vode</i>	19
6.1.1.2. <i>Podzemne vode</i>	21
6.1.1.3. <i>More</i>	21
6.1.1.4. <i>Kvalitet vode za piće</i>	21
6.1.2. <i>Ostali prirodni resursi (sa fokusom na prostor i šumske resurse)</i>	21
6.1.2.1. <i>Prostor</i>	21
6.1.2.2. <i>Šumski resursi</i>	22
6.1.3. <i>Priroda</i>	24
6.1.3.1. <i>Staništa i biodiverzitet</i>	24
6.1.3.2. <i>Šume</i>	25
6.1.3.3. <i>Zaštićena prirodna dobra</i>	26
6.1.4. <i>Infrastruktura</i>	26
6.2. <i>Opis identificiranih postojećih problema u pogledu životne sredine u vezi sa programom</i>	27
6.3. <i>Opis mogućeg razvoja stanja životne sredine, ukoliko se program ne realizuje</i>	28
7. <i>Potencijalni uticaji programa</i>	29

8. <i>Alternative</i>	37
9. <i>Ciljevi SPUŽS i kriterijumi za procjenu uticaja</i>	41
10. <i>Procjena uticaja na postavljene ciljeve SPUŽS</i>	43
10.1. <i>Kriterijumi sa izabranom metodologijom za procjenu uticaja</i>	43
10.2. <i>Procjena uticaja na postavljene ciljeve SPUŽS</i>	47
10.2.1. <i>Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa</i>	47
10.2.2. <i>Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori</i> ..	50
10.2.3. <i>Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda</i>	51
10.2.4. <i>Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta</i> ..	52
11. <i>Mjere za smanjenje negativnih uticaja i poboljšanje pozitivnih uticaja</i>	54
12. <i>Monitoring - program praćenja izvođenja programa</i> ..	56
13. <i>Zaključna procjena</i>	57
14. <i>Literatura</i>	60
15. <i>Stručni tim koji je izradio Stratešku procjenu uticaja</i> ..	61
16. <i>Aneksi</i>	62

Tabele:

Tabela 1: <i>Ciljevi i indikatori SPUŽS</i>	3
Tabela 2: <i>Analiza postojećeg stanja i pravca kretanja indikatora</i>	4
Tabela 3: <i>Mjere ublažavanja</i>	7
Tabela 4: <i>Polazišta za dalju izradu SPUŽS</i>	16
Tabela 5: <i>Usvojene vrijednosti za opisni indikator kvaliteta WQI</i>	20
Tabela 6: <i>Usvojene vrijednosti za opisni indikator kvaliteta WQI</i>	20
Tabela 7: <i>Površina, drvena zaliha i prirast u državnim i privatnim šumama na raspolaganju za korišćenje</i>	23
Tabela 8: <i>Sječe u proizvodnim šumama prema prirastu i grupi otvorenosti šume</i>	23
Tabela 9: <i>Šume i šumska zemljišta u nacionalnim parkovima i nepristupačne šuma i šumska zemljišta van nacionalnih parkova</i>	25
Tabela 10: <i>Opis alternative 1</i>	37
Tabela 11: <i>Opis alternative 2</i>	38
Tabela 12: <i>Objašnjenje izbora ciljeva SPUŽS i indikatora</i>	41
Tabela 13: <i>Indikatori metode za definisanje i procjenu uticaja na postavljene ciljeve SPUŽS</i>	43
Tabela 14: <i>Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora cilja SPUŽS „Održivo korišćenje prirodnih resursa“</i>	47
Tabela 15: <i>Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora cilja SPUŽS „Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori“</i>	50
Tabela 16: <i>Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora cilja SPUŽS „Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda“</i>	51
Tabela 17: <i>Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora cilja SPUŽS „Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta“</i>	52
Tabela 18: <i>Mjere</i>	54

Slike:

Slika 1: <i>Rasprostranjenost potencijalnih šumskih staništa od važnosti za EU Natura 2000</i>	22
Slika 2: <i>Rasprostranjenje potencijalnih šumskih staništa od važnosti za EU Natura 2000</i>	25
Slika 3: <i>Mogući scenariji povećanja korišćenja ukupne neto drvne mase upoređeno sa predviđenim prirastom u šumama</i>	38

1. UVOD

1.1. Pozadina pripreme SPUŽS

Radna grupa za izradu Nacionalne šumarske strategije je na svojoj prvoj sjednici održanoj 13. septembra 2012. godine, na kojoj je prisustvovao i konsultanski tim FODEMO projekta (projekat »Razvoj šumarstva u Crnoj Gori«) zaključila da je potrebno da se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR) obrati Agenciji za zaštitu životne sredine sa zahtjevom za propisivanje mjera i uslova zaštite prirode koji su potrebni radi izrade strategije, shodno odredbama Zakona o zaštiti prirode. Nakon dobijanja odgovora od strane Agencije, gdje je konstatovano koje mjere i uslove obrađivač dužan da uključi u sadržaj Strategije, naglašena je i obaveza da je neophodno procijeniti da li se radnje, aktivnosti i djelatnosti planirane ovim dokumentom mogu realizovati u skladu sa ciljevima zaštite prirode.

S tim u vezi, Agencija za zaštitu životne sredine je kao jedan od uslova za realizaciju predmetne Strategije, predvidjela i izradu strateške procjene uticaja, koja se vrši za planove i programe, kad postoji mogućnost da njihova realizacija izazove znatne posljedice na životnu sredinu. Shodno članu 5 Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, izrada strateške procjene uticaja je obavezna za planove i programe iz oblasti poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, vodoprivrede, kao i druge, ukoliko isti daju okvir za budući razvoj projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim zakonom. Nakon toga, MPRR je donijelo Odluku o izradi strateške procjene uticaja na životnu sredinu za Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva br: 322-24/13-11 od 07.06.2013.

Predloženi sadržaj Izvještaja o SPUŽS prezentovan je na radionicama koje su se održale prilikom formulacije radnog nacrt Nacionalne šumarske strategije, a sam nacrt Izvještaja je usaglašen na sastanku Radne grupe za izradu Nacionalne šumarske strategije dana 13. juna 2013. godine. Nacrt izvještaja o SPUŽS pripremio je multidisciplinarni tim koji je angažovan od strane FODEMO projekta (vidi poglavlje 15. ovog izvještaja)

1.2. Razumijevanje šireg okvira projekta

Projektni zadatak za izradu Strategije sa planom razvoja šuma i šumarstva (Nacionalne šumarske strategije) je usvojila Vlada Crne Gore na sjednici od 29. septembra 2011. godine. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja se obratilo FODEMO projektu koji finansira Vlada Velikog Vojvodstva Luksemburga za stručni pomoć u pripreme Strategije, naglašavajući važnost ovog dokumenta u realizaciji koncepta Nacionalnog šumarskog programa u Crnoj Gori. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je 2012. godine formiralo Radnu grupu za izradu Nacionalne šumarske strategije, sa ciljem da izradi Strategiju koja je definisana kao jedan od osnovnih planskih dokumenta u šumarstvu, shodno članu 10 i članu 12 Zakona o šumama ("Sl. list CG", br. 74/10). Član 12 Zakona o šumama propisuje da se Strategijom sa planom razvoja šuma i šumarstva, utvrđuju ciljevi i smjernice za razvoj šuma i šumarstva, u skladu sa nacionalnom šumarskom politikom, mjere za unaprjeđenje šuma, kao i orijentaciona finansijska sredstva za sprovođenje strategije i način njihovog obezbjeđivanja. Takođe, utvrđeno je da Strategiju donosi Vlada, na period do 10 godina.

S tim u vezi, podrška u izradi Strategije angažovanjem regionalnih i međunarodnih konsultanata obezbjeđena se iz sredstava FODEMO projekta, a Radna grupa za izradu Strategije je uspostavila blisku saradnju sa konsultanskim timom. Tokom nekoliko radnih sastanaka održanih u periodu septembra 2012. godine – jun 2013. godine, te 5 radionica održanih u Podgorici (januar i jun 2013.), Pljevljima, Rožajama i Cetinju (maj 2013.), formulisan je nacrt Nacionalne šumarske strategije. Paralelno sa izradom teksta ove Strategije, multidisciplinarni tim angažovan od strane FODEMO projekta je radio na izradi nacrt Izvještaja o SPUŽS.

2. UPOTREBLJENI METODOLOŠKI PRISTUP

2.1. Metodološki pristup za izradu SPUŽS

Izvođač pripreme SPUŽS je kod njene pripreme koristio sljedeće činjenice, odnosno dokumenata:

- javno dostupne podatke o stanju životne sredine,
- dokumentaciju proslijeđenu sa strane naručioca i izvođača Nacionalne šumarske strategije,
- smjernice nadležnih institucija.

Na osnovi javno dostupnih podataka, proslijeđene dokumentacije i nekoliko sastanaka sa svim relevantnim institucijama, izrađen je pregled stanja životne sredine, definisane karakteristike prostora i definisani najbitniji postojeći problemi. Urađen je pregled nadležne legislative i strateških dokumenata, kao i pregled datih usmjerenja nadležnih institucija i njihovog uvažavanja u procesu pripreme Nacionalne šumarske strategije. Opis strategije je napravljen na osnovu proslijeđenog nacrtu Nacionalne šumarske strategije, koji je definisao glavne karakteristike predviđene strategije. Istovremeno, napravljena je i analiza usklađenosti sa nadležnim strategijama/politikama i upoređenje sa sličnim strategijama.

Na osnovu pregleda stanja životne sredine, definisani su potencijalni uticaji implementacije Nacionalne šumarske strategije na pojedinačne relevantne segmente životne sredine, dati opisi scenarija koji mogu uzrokovati uticaje, kakve bi mogle biti posljedice, i kakvi su uticaji vezani za područje na koje se strategija odnosi. Definisani uticaji su preciznije objašnjeni na način koji je ukazao na dole opisane karakteristike uticaja.

Vrsta, odnosno karakteristike uticaja na životnu sredinu

Vrsta, odnosno karakteristike uticaja	Opis
Direktan uticaj	Je uticaj koji utiče direktno na izabrane indikatore, odnosno utiče direktno na segment životne sredine u vremenu i prostoru.
Daljinski uticaj	Je uticaj čiji se uticaj osjeti i udaljeno od lokacije nastanka uticaja.
Kumulativni uticaj	Je uticaj koji u kombinaciji sa već postojećim problemima ili drugim uticajima kumulativno prevazilazi prag prihvatljivog uticaja.
Sinergijski uticaj	Je uticaj koji u kombinaciji sa već postojećim problemima ili drugim uticajima pravi sinergiju čije posljedice su veće od zbira vrijednosti pojedinačnih uticaja.
Vrijeme trajanja uticaja	Privremeni uticaj – pojavljuje se samo privremeno. Kratkoročni uticaj – traje kraće vrijeme (ispod 5 godina). Srednjoročni uticaj – traje između 5 i 10 godina. Dugoročni uticaj – traje više od 10 godina. Trajni uticaj – uticaj koji ostavlja trajne tragove.

Uticaji su procijenjeni na osnovu obima promjene pojedinačnih indikatora i njihovog značaja, stepena uvažavanja ciljeva zaštite životne sredine, odnosno ostalih indikatora za procjenu u odnosu na:

- stanje životne sredine,
- zaštitu prirodnih resursa,
- zaštitu zaštićenih područja,
- zaštitu biodiverziteta,
- zaštitu kulturne baštine,
- zaštitu zdravlja ljudi.

Za metodologiju procjene je izabrana opšte priznata metodologija koja se koristi najčešće u EU, koja uticaje razvrstava u 6 razreda sa oznakama od A do E i razredom X u slučaju, kada nivo uticaja nije moguće procijeniti.

Razredi uticaja implementacije Nacionalne šumarske strategije na postavljene ciljeve SPUŽS

Razred uticaja	Definicija razreda uticaja
A	Nema uticaja, odnosno uticaj je pozitivan
B	Zanemariv uticaj
C	Zanemariv uticaj zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja
D	Važan uticaj

E	Razorni uticaj
X	Procjena uticaja nije moguća

Ako se uticaj svrstava u razred A ili B, ovaj uticaj se smatra prihvatljiv, ako se svrstava u razred C, on se smatra za prihvatljiv u slučaju implementacije mjera za smanjenje uticaja, a ako se uticaj svrstava u razred D ili E, ovaj uticaj se smatra neprihvatljiv.

U nastavku je definisan način praćenja uticaja implementacije Nacionalne šumarske strategije na životnu sredinu na osnovu predloženih indikatora, za koje je definisan nosilac izvođenja mjerenja, način praćenja, vrijeme praćenja i izvor podataka.

3. OPIS PROGRAMA

3.1. Naziv programa

Naziv programa:	Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva – Nacionalna šumarska strategija
Nosilac pripreme programa:	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
Izvođač programa:	Unique, forestry and land use Gmb i Oikos, svetovanje za razvoj d.o.o.

Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva – Nacionalnu šumarsku strategiju pripremio je MPRR, odnosno Radna grupa za izradu Nacionalne šumarske strategije, uz pomoć konsultantskog tima angažovanog u okviru FODEMO projekta (projekat »Razvoj šumarstva u Crnoj Gori«) na osnovu:

- rezultata početne radionice održane 25. januara 2013. godine u Podgorici i predložene strukture mjera Strategije koja su potvrđeni od strane Radne grupe;
- rezultata sa niza radionica koje će se održati u periodu od 14 - 17. 5. 2013. u Pljevljima, Rožajama i Cetinju, na kojima je predstavljen prvi radni nacrt Strategije;
- Rezultata sa finalne radionice održane 4.juna 2013. Godine u Privrednoj komori Crne Gore, gdje je predstavljen inovirani radni nacrt Strategije, kao i osnovni nalazi Izvještaja o SPUŽS
- Komentara dobijenih elektronskim putem
- Završnih komentara članova Radne grupe i konsultantskog tima, na sastanku održanom 14. juna 2013. godine, na kome je i usaglašen tekst nacrta Strategije, kao i nacrt Izvještaja o SPUŽS.

3.2. Pregled sadržaja programa

Sadržaj Nacionalne šumarske strategije sadrži:

- Analitički dio – u ovom dijelu je izrađena opšta SWOT analiza na temu stanja u šumarstvu na teritoriju Crne Gore i opisano stanje šuma, trenutno korišćenje drveta, izrađene projekcije budućih sječa, opisano stanje šumskih puteva, prodaje drveta iz šume, stanje u drvnoj industriji, stepen finalizacije polazne sirovine, tržište drvnih proizvoda u Crnoj Gori, mogućnost povećanja stepena finalizacije drvne sirovine, biodiverzitet i ekosistemske usluge, značaj šuma za ruralni razvoj, zaštita šuma od požara, upravljanje šumama, finansiranje javnih funkcija, planiranje u šumarstvu, savjetodavna služba u šumarstvu, sistem doznake, prijema i uvjerenja o porijeklu, problem doznake u privatnim šumama, udruženje privatnih vlasnika šuma, zaštita prirode, međunarodni projekti i umrežavanje, kadrovi u šumarstvu, i informacioni sistem.
- Programski dio – u ovom dijelu je predstavljena vizija šumarstva, definisani su opšti ciljevi, strateški pristup i mjere po sljedećim područjima - unaprijeđenje šuma kroz održivo gazdovanje, razvoj drvne industrije, uloga šumarstva u ruralnom razvoju, zaštita biodiverziteta i druge ekosistemske usluge šuma, zaštita od požara, osposobljavanje i finansiranje.

3.3. Ciljevi programa

Strategija ima dva opšta cilja koji se odnose na šume kao ekosistem i prirodni resurs i na ekonomski sektor šumarstva i drvne industrije.

- **Unapređenje šuma i održivost gazdovanja** - Crna Gora ima dovoljno šuma koje su prirodne i zdrave, ali veliki dio tih šuma, pogotovo izdanačke šume u privatnom vlasništvu, još ne postiže punu produktivnost. Planskim gazdovanjem, njegom i uzgojem treba povećati kvalitet, stabilnost, otpornost i produktivnost šuma, što daje osnovu za dugoročno održivo korišćenje svih funkcija šuma.
- **Povećati BDP sektora šumarstva, drvne industrije i drugih djelatnosti koje zavise od šuma** - Sektori šumarstva i drvne industrije ne dostižu one ekonomske efekte u skladu s njihovim potencijalom. Pomoću ulaganja u šumsku i ruralnu infrastrukturu, razvoja djelatnosti povezanih sa šumom i drvnom industrijom, diverzifikacije tržišta drveta i saradnje unutar sektora povećat će se broj radnih mjesta, socio-ekonomski status ruralnog stanovništva, obim poslovanja preduzeća, pa i prihodi države od šumarstva i drvne industrije.

Strategija u okviru područja definiše i specifične ciljeve:

- Unaprijeđenje šuma kroz održivo gazdovanje:
  - Unaprijediti šume u smislu proizvodnje drvene mase i nedrvnih proizvoda, ispunjavanja funkcija i ekosistemskih usluga
  - Povećanje drvene zalihe u proizvodnim šumama sa 104 miliona m³ na 115 miliona m³ bruto drvene mase, u državnim šumama akumulacijom 30% godišnjeg prirasta povećanje prosječne drvene zalihe sa 225 na 240 m³/ha i u privatnim šumama akumulacijom 50% godišnjeg prirasta sa 88 na 100 m³/ha.
- Razvoj drvene industrije:
  - Postići visok stepen finalizacije drvnih proizvoda.
- Uloga šumarstva u ruralnom razvoju:
  - Povećanje broja radnih mjesta u šumarstvu.
  - Povećanje broja radnih mjesta u drvnoj industriji.
  - Povećanje prihoda ruralnih domaćinstava.
- Zaštita biodiverziteta i druge ekosistemske usluge šuma:
  - Dobro stanje šumskih staništa i vrsta od evropske važnosti ili onih povezanih sa šumom.
  - Otpornost šuma na uticaje klimatskih promjena i druga ugrožavanja.
  - Valorizacija ekosistemskih usluga šuma.
- Zaštita od požara:
  - Smanjenje opsega opožarenih površina i uništene biomase za 70 %.

3.4. Područje izvođenja programa

Nacionalna šumarska strategija je jedan od osnovnih planskih dokumenta u šumarstvu i odnosi se na cijelu teritoriju Crne Gore. Međutim, ovaj dokument posebno obrađuje teritoriju obraslu šumom (oko 60% teritorije Crna Gore) i neobraslo šumsko zemljište (oko 9,7% teritorije Crne Gore), izvor Nacionalna inventura šuma (NIŠ) 2010.

3.5. Procjena usklađenosti sa nadređenim dokumentima i drugim programima

O okviru pripreme SPUŽS organizovana je radionica o pripremi Nacionalne šumarske strategije sa otvorenim Scoping-om za potrebe SPUŽS na kojoj je učestvovalo 48 predstavnika MPRR, MORT, Uprave za šume, Privredne komore, nevladinih organizacija i drugih interesnih grupa. Za ovu radionicu, projektni tim je izvršio pregled važećeg relevantnog zakonodavstva i strateških dokumenata. Na osnovu pregleda, izdvojeni su svi ciljevi koji se odnose na zaštitu životne sredine, prirode, kulturne baštine i zdravlja ljudi, dok su ciljevi podijeljeni na teme. Na osnovu toga, učesnici su odgovarali na postavljena pitanja. Rezultati su predstavljeni u aneksu br. 1.

Učesnici na radionici su kroz upitnik utvrdili da će Strategija doprinijeti većini postavljenih ciljeva važećeg relevantnog zakonodavstva i strateških dokumenata ili na te ciljeve neće uticati. Učesnici su ispostavili samo tri cilja na koja treba obratiti pažnju, jer bi Strategija mogla imati na njih negativan uticaj. Radi se o ciljevima sljedećih strateških dokumenata:

- PROSTORNI PLAN CRNE GORE do 2020. GODINE (Ministarstvo za ekonomski razvoj, Podgorica, mart 2008. godine) – cilj *Razvoj urbanih i ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima.*
- STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, jun 2006) – cilj *Obezbjedivanje protoka resursa za potrebe stanovništva Crne Gore.*
- ZAKON O VODAMA (Službeni list Crne Gore, broj 32/2011) – cilj *Prevenција ili ograničenje unošenja zagađenja u podzemne vode i sprječavanje pogoršanja statusa svih vodnih slivova podzemnih voda.*

Na osnovu navedenog može se zaključiti da je Nacionalna šumarska strategija usklađena sa velikom većinom važećeg relevantnog zakonodavstva i strateških dokumenata Crne Gore.

3.6. Procjena usklađenosti sa zaključcima relevantnih stručnih podloga

Nacionalna šumarska strategija je koristila podatke koje su dobijeni u okviru rada na Nacionalnoj inventuri šuma Crne Gore 2010., odnosno podataka koji izlaze iz te stručne podloge. Nacionalna inventura šuma Crne Gore 2010 je prva stručna podloga koja pruža podatke o šumarstvu na prostoru Crne Gore. Osnovu za njenu izradu predstavljaju Nacionalna šumarska politika Crne Gore (2008), Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine (2008) i Zakon o šumama (2010), koji naglašavaju važnost izrade takvog dokumenta. Izradu Nacionalne inventure šuma Crne Gore 2010. je uradilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za šume uz podršku FODEMO projekta.

Nacionalne inventure šuma Crne Gore 2010. je napravljena u skladu sa svim standardima zemalja sa dugom tradicijom gazdovanja šumama. Metodološki pristup se bazirao na sistematičnim uzorcima na mreži 2x2 km koja je pokrivala cjelokupnu teritoriju Crne Gore i preko koje su sakupljeni, obrađeni i analizirani kvantitativni i kvalitativni podaci. Rezultat je detaljan kvantitativni i kvalitativni opis stanja šuma na teritoriji Crne Gore.

Nacionalna šumarska strategija predstavlja konkretizaciju usmjerenja Nacionalne šumarske politike Crne Gore (2008) i bazira se na Nacionalni inventuri šuma Crne Gore 2010, zbog čega zaključujemo da je sa njom, odnosno njenim zaključcima usklađena.

4. SCOPING – PROCES ODREĐIVANJA OBIMA I SADRŽAJA SPUŽS

4.1. Izvještaj o izvedenom Scoping-u

Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva (dalje Strategija) se svrstava među planove i programe za koje je prema važećem zakonodavstvu predviđeno sprovođenje SPUŽS u toku njene izrade. Iz tog razloga je na radionici održanoj 25. januara 2013. sprovedena i jedna od prvih faza u procesu SPUŽS – tzv. „Scoping proces“ ili proces određivanja obima i sadržaja SPUŽS. Cilj ove faze je identifikovanje mogućih uticaja Strategije na ciljeve zaštite životne sredine na prostoru Crne Gore i definisanje glavnih tema koje SPUŽS treba da obradi.

Kako bi sa „Scoping procesom“ postigli što bolje rezultate, projektni tim je izvršio pregled važećeg relevantnog zakonodavstva i strateških dokumenata. Na osnovu pregleda, izdvojeni su svi ciljevi koji se odnose na zaštitu životne sredine, prirode, kulturne baštine i zdravlja ljudi. Pomenuti ciljevi su bili podijeljeni na teme. Na osnovu toga, pripremljen je upitnik za učesnike radionice u kojem se od učesnika tražilo da iznesu svoje mišljenje o potencijalnim uticajima Strategije na te ciljeve. Upitnik sa datim odgovorima od strane 4 grupe učesnika je priložen ovom dokumentu u aneksu br. 1.

Na radionica na koji je bio izveden i Scoping u Podgorici. učestvovalo je 48 učesnika: predstavnici MPRR, MORT, Uprave za šume, Privredne komore, nevladinih organizacija i drugih interesnih grupa.

Na osnovu ostalih rezultata možemo zaključiti da učesnici smatraju da će Strategija doprinijeti većini postavljenih ciljeva ili na ciljeve neće uticati. Kao ciljevi gdje bi Strategija mogla imati negativan uticaj, definisani su:

- Razvoj urbanih i ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima.
- Obezbjedivanje protoka resursa za potrebe stanovništva Crne Gore.
- Prevencija ili ograničenje unošenja zagađenja u podzemne vode i sprječavanje pogoršanja statusa svih vodnih slivova podzemnih voda.

4.2. Odluka o izradi strateške procjene uticaja na životnu sredinu

Rezultati Scoping-a su bili jedna od podloga za izradu Odluke o izradi strateške procjene uticaja na životnu sredinu za Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva Crne Gore.

Odluka se nadovezuje na rezultate Scoping radionice i nadgrađuje ih, kada u članu 5. utvrđuje:

„Strategija će doprinijeti većini postavljenih ciljeva životna sredine ili na ciljeve neće uticati. Na osnovu toga, kod izrade Strategije i izrade Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, treba obraditi posebno pitanja vezano za:

- održivo i uravnoteženo korišćenje šumskih resursa i prostora;
- poboljšanu dostupnost šumskih resursa za potrebe stanovništva Crne Gore;
- očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda;
- razvoj ruralnih i urbanih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima;
- očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta.

4.3. Zaključci Scoping-a

Na osnovu svega navedenog, možemo donijeti sljedeće zaključke Scoping-a:

- Strategija će doprinijeti većini postavljenih ciljeva životna sredine, važećeg relevantnog zakonodavstva i strateških dokumenata ili na ciljeve neće uticati.
- SPUŽS treba da se fokusira na ciljeve predstavljene na radionici i na pitanja definisana u Odluci o izradi strateškoj procjene uticaja na životnu sredinu za Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva Crne Gore.

Tabela 4: Polazišta za dalju izradu SPUŽS

Glavna pitanja potrebna za dalju obradu u SPUŽS	Postavljeni cilj SPUŽS u okviru kojeg će se pitanje obraditi	Objašnjenje
Održivo i uravnoteženo korišćenje šumskih resursa i prostora	Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	Pitanje je bilo pretvoreno u postavljeni cilj zaštite životne sredine koji će biti detaljno obrađeno u SPUŽS.
Poboljšana dostupnost šumskih resursa za potrebe stanovništva Crne Gore	Poboljšana dostupnost šumskom resursu od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori	Pitanje je bilo pretvoreno u postavljeni cilj zaštite životne sredine koji će biti detaljno obrađeno u SPUŽS.
Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	Pitanje je bilo pretvoreno u postavljeni cilj zaštite životne sredine koji će biti detaljno obrađeno u SPUŽS.
Razvoj ruralnih i urbanih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima	Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	Pitanje se sa vidika SPUŽS sadržajno nadovezuje na pitanje održivog i uravnoteženog korišćenja šumskih resursa i prostora, odnosno predstavlja jedan od detaljnijih pogleda na istu tematiku. Zbog navedenog, ovo pitanje će se u SPUŽS obraditi u okviru navedenog cilja zaštite životne sredine.
Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	Pitanje je bilo pretvoreno u postavljeni cilj zaštite životne sredine koji će biti detaljno obrađeno u SPUŽS.
Mogućnost prekograničnog uticaja	U okviru svih već gore navedenih ciljeva.	Prekogranični uticaj je jedan od mogućih uticaja čija će mogućnost nastanka biti procjenjena za sve definisane uticaje u okviru postavljenih ciljeva SPUŽS.

5. SMJERNICE NADLEŽNIH INSTITUCIJA

U proces izrade Nacionalne šumarske strategije i SPUŽS bile su uključene i sve nadležne institucije za davanje smjernica za pripremu oba dokumenta. Za vrijeme pripreme, stručni timovi su pripremili sljedeće smjernice:

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Odluka o izradi Strateške procjene uticaja na životnu sredinu za Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva Crne Gore:

Odluka je pripremljena po prethodno pribavljenom mišljenju od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva zdravlja..

Odluka u članu 4. utvrđuje, da je zbog značaja šuma kao ekosistema, Strategija od posebne važnosti za zaštitu životne sredine i održivi razvoj. Realizacija aktivnosti utvrđenih Strategijom može imati uticaja na: vazduh, vode i more, zemljište, klimu, biljni i životinjski svijet, staništa i biodiverzitet, zaštićena prirodna dobra, stanovništvo i zdravlje ljudi, kulturno-istorijsku baštinu, infrastrukturne, industrijske i druge objekte. Strategija shodno Zakonu o šumama utiče na predviđene planove razvoja šuma na nivou opština, programe gazdovanja šumama na nivou gazdinskih jedinica, na prostorne planove i programska dokumenta iz oblasti industrije i ruralnog razvoja. Strategijom se uspostavlja okvir za definisanje i realizaciju projekata u sektoru šumarstva i drvoprerade u pogledu prirode, obima i uslova funkcionisanja i u vezi sa lokacijom šumskih resursa.

Strateška procjena se vrši u postupku pripreme plana ili programa koji može imati značajne uticaje na životnu sredinu, prije njegovog donošenja ili podnošenja nadležnom organu na usvajanje. Za Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva Crne Gore radiće se strateška procjena uticaja na životnu sredinu, u skladu sa navedenim zakonom.

Odluka u Članu 5. na osnovu zaključaka otvorenog Scoping-a propisuje, da će Strategija doprinijeti većini postavljenih ciljeva životna sredine nadležnog zakonodavstva ili relevantnih strateških dokumenta ili na ciljeve neće uticati. Na osnovu toga definisa sadržaj SPUŽS: „Na osnovu toga, kod izrade Strategije i izrade Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, treba obraditi posebno pitanja vezano za:

- održivo i uravnoteženo korišćenje šumskih resursa i prostora;
- poboljšanu dostupnost šumskih resursa za potrebe stanovništva Crne Gore;
- Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda;
- razvoj ruralnih i urbanih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima;
- očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta; i

6. OPIS POSTOJEĆEG STANJA ŽIVOTNE SREDINE

6.1. Opis postojećeg stanja životne sredine

Na osnovu zaključka Scoping-a, analiza postojećega stanja životne sredine je izrađena samo za one elemente životne sredine koji su bitni za izradu SPUŽS, odnosno za one elemente koji se direktno nadovezuju na postavljene ciljeve SPUŽS.

6.1.1. Vode

Stalna kontrola kvaliteta površinskih voda u Crnoj Gori obavlja se od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju radi procjene kvaliteta vode vodotoka, praćenja trenda zagađenja i očuvanja kvaliteta vodnih resursa. Ispitivanja kvaliteta vode na izvorima služe za ocjenu ispravnosti voda za potrebe vodosnabdijevanja i rekreacije stanovništva u cilju zaštite izvorišta i zdravlja stanovništva. Mreža stanica za kvalitet površinskih voda u 2012. godini obuhvatila je 13 vodotoka sa 36 mjernih profila, tri prirodna jezera sa 11 mjernih profila i obalno more sa 16 mjernih profila. Kada su podzemne vode u pitanju, mrežom stanica i programom rada obuhvaćene su podzemne vode prve izdani Zetske ravnice. Mrežu čini devet mjernih profila, koji pokrivaju prostor čitave Zetske ravnice.

Određivanje klase kvaliteta vode vršeno je poređenjem mjerodavnih vrijednosti parametara kvaliteta vode, sa graničnim vrijednostima iz Uredbe o klasifikaciji i kategorizaciji voda (Sl. I. CG 2/07). U Uredbi je voda razvrstana u klase prema dozvoljenim graničnim vrijednostima pojedinih grupa parametara, u zavisnosti od namjene vode:

- Vode koje se mogu koristiti za piće i prehrambenu industriju razvrstane su u 4 klase: A, A1, A2 i A3.
- Vode za uzgoj riba i školjki razvrstane su u 3 klase: S, Š i C.
- Vode za kupanje razvrstane su u 2 klase: K1 i K2.

U Uredbi je precizirana kategorizacija voda, kojom su vode razvrstane u 3 kategorije:

- I (Klase A1, S, K1, a za slane vode i Š);
- II (Klase A2, C i K2) i
- III (Klase A3).

U nastavku predstavljeno stanje voda na prostoru Crne Gore je preuzeto po:

- Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2011. godinu (Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore, URL: <http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji>, citirano 20. 5. 2013),
- Ekološki godišnjak III-12-2 (Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, URL: <http://www.meteo.co.me/misc.php?text=57&sektor=3>, citirano 20. 5. 2013).

6.1.1.1. Nadzemne vode

Najveći izvori zagađenja površinskih i podzemnih voda u nizu posljednjih godina su komunalne otpadne vode. One se najčešće u neprečišćenom obliku, ispuštaju u recipijent, na koncentrisan ili difuzan način. Uočljiv je trend rasta uticaja industrije, prije svega prehrambene, kao i malih i srednjih preduzeća. Treba pomenuti i uticaj saobraćajne infrastrukture i distribucije goriva.

Najzagađeniji vodotoci su, kao i prethodnih godina, bili Vezišnica, Čehotina na području Pljevalja, Morača na području Podgorice, Ibar kod Baća, Lim kod Bijelog Polja. Raste stepen zagađenja vodotoka sa najmanjim antropogenim pritiskom (osobito Cijevna, Grnčar, Tara, Morača u gornjem toku). Rezultati mjerenja indiciraju na veliku osjetljivost ovih akvaekosistema, prije svega u malovodnom režimu, kao i porast ljudskih aktivnosti na njihovim obalama.

Na kratkoročnu (sezonsku), ali i dugoročnu (vremenski trend) promjenu prirodnog sastava vodotoka ukazuje poremećeni prirodni odnos jona Ca/Mg, koji je često bio van propisanih granica. Kod ove grupe vodnih tijela povećane vrijednosti su često imali amonijum, fosfati i nitriti, zatim parametri kiseoničkog režima. U ne-zagađenim dijelovima vodotoka, povećanje saturacije je uslovljeno prirodnim faktorima, niskim vodostajem i visokom temperaturom vazduha, tj. vode. U donjim dijelovima nekih vodotoka povećanje zagađenja, izraženo povećanjem sadržaja opasnih materija, posljedica je antropogenog pritiska.

Analize pokazuju da su klase saprobioloških boniteta bile uglavnom slične onima iz proteklih godina. Većina vodotoka u svojim gornjim tokovima, ima vrijednost prve saprobne klase, dok u donjim tokovima, zbog uticaja emitovanog zagađenja, raste klasa boniteta. Pretežno rijeke pripadaju prvoj ili drugoj klasi boniteta. Indeks saprobnosti raste u toku ljetnjih mjeseci. Na osnovu

dobijenih parametara saprobnog kvaliteta, može se zaključiti da je stanje vodotoka uopšteno govoreći, zadovoljavajuće. Veći problemi su evidentirani samo na pojedinim profilima: Čehotina – na području Pljevalja, Lim – kod Bijelog Polja i Dobrakova, Ibar – nizvodno od Rožaja i Morača - kod Kolektora. Na ovim lokacijama saprobna klasa pripada β -mezosaprobnoj zoni.

Mjerodavne vrijednosti parametara kvaliteta vode jezera i akumulacija bile su uglavnom u propisanim granicama. Kod akumulacija, prije svega Skadarskog jezera, temperatura, amonijum, fosfati su najčešće bila van propisanih granica, a u litoralu i nitriti i deterdženti. Voda za kupanje je svuda bila u propisanim granicama, osim kod Virpazara (prema kolibakterijama).

U Agenciji za zaštitu životne sredine razvijen je indikator WQI (Water Quality Index) koji je namijenjen praćenju stanja voda i izvještavanju javnosti. Indikator se zasniva na metodi Water Quality Index prema kojoj se deset parametara fizičko-hemijskog i mikrobiološkog kvaliteta (zasićenost kiseonikom, BPK5, amonijum jon, pH vrijednost, ukupni oksidi azota, ortofosfati, suspendovane materije, temperatura, elektroprovodljivost i koliformne bakterije) agregiraju u kompozitni indikator kvaliteta površinskih voda. Usvojene su vrijednosti za opisni indikator kvaliteta WQI = 0-38 veoma loš, WQI = 39-71 loš, WQI = 72-83 dobar, WQI = 84-89 veoma dobar, WQI = 90-100 odličan.

Tabela 5: Usvojene vrijednosti za opisni indikator kvaliteta WQI

Indeks kvaliteta voda (WQI)	WQI – MDK		WQI – MDK	WQI- MDK	WQI – MDK
	85-84		78- 72	63-48	38- 37
Numerički indikator	100-90	89 -94	83-72	71- 39	38-0
Opisni indikator	odličan	veoma dobar	dobar	loš	Veoma loš
Boja					

Izvor podataka: Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2011. godinu (Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore, URL: <http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji>, citirano 20. 5. 2013)

Tabela 6: Usvojene vrijednosti za opisni indikator kvaliteta WQI

Pozicija	Opisni indikator	Indeks kvaliteta voda (WQI)	Boja na karti	Boja
Morača	Veomadobar	82		
Zeta	Veoma dobar	84		
Cijevna	odličan	86		
Bojana	dobar	79		
Rijeka Crnojevića	dobar	80		
Lim	dobar	76		
Grnčar	odličan	90		
Kutska rijeka	odličan	90		
Ibar	loš	71		
Tara	odličan	90		
Piva	odličan	90		
Čehotina	loš	70		
Vezišnica	dobar	73		
Skadarsko jezero	veoma dobar	85		

Izvor podataka: Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2011. godinu (Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore, URL: <http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji>, citirano 20. 5. 2013)

6.1.1.2. Podzemne vode

Voda iz Zetske ravnice svrstana je u najbolju A klasu. Voda je mjestimično bila van propisanih normi. Kod Vranja su nitrati i fosfati bili »van klase«, a kod Drešaja i Gostilja fosfati. Povećani su bili i nitrati i nitriti kod Gostilja, kao i nitrata kod Drešaja. Bakteriološki parametri nijesu prelazili A1 klasu.

6.1.1.3. More

U priobalnoj morskoj vodi isticao se povećani sadržaj suspendovanih materija, saturacije vode kiseonikom, pa onda deterdženata i fosfata. Voda je bila sanitarno ispravna za kupanje.

U odnosu na 2010. godinu povremeno su povećane koncentracije fosfatnih soli u dubljim ograncima Kotorskog i Risanskog zaliva posebno ljeti kada se broj stanovnika poveća pa samim tim i količina otpadnih voda. Sve vrijednosti hranljivih soli uključujući koncentraciju hlorofila su očekivano povećane u Kotorskom i Risanskom zalivu. Ispitivana područja koja su najviše podložna eutrofikaciji su Kotorski (Kotor, Dobrota) i Risanski zaliv kao dio morske obale koji je pod snažnim uticajem rijeke Bojane.

Ovakvom stanju, u priobalnom dijelu Crne Gore, najviše doprinosi kombinovani uticaj donosa slatke vode i antropogene djelatnosti. Pravilan tretman otpadnih voda, posebno tokom turističke sezone, umnogome bi uticao na smanjenje stepena eutrofikacije, pogotovo u sistemima kao što je Bokorski zaliv gdje je slaba dinamika strujanja vode.

Rezultati fizičko - hemijske analize sedimenta uzorkovanog kao referentni na lokaciji Luštica pokazuju da je sadržaj većine neorganskih (izuzev bakra) i organskih toksikanata prihvatljiv za odlaganje u životnu sredinu. Dok su rezultati fizičko - hemijskih analiza sedimenata uzorkovanih na lokacijama Luka Bar, Marina Porto Montenegro, Brodogradilište Bijela i Dobrota IBM u julu i novembru mjesecu pokazuju da sedimenti sadrže zagađujuće materije na nivou iznad 1 te se ne mogu smatrati sigurnim za odlaganje bez daljeg tretmana. Rezultati analize organskih i neorganskih polutanata nisu prevazilazili signalizirajući nivo koji bi ukazivao na hitnu remedijaciju odnosno da su i sedimenti visoko zagađeni. Rezultati ukazuju na značajne mjere opreza koje je neophodno preduzeti kao i na neophodnost kontinualnog praćenja sadržaja navedenih polutanata.

6.1.1.4. Kvalitet vode za piće

U 2011. godini na teritoriji Crne Gore ukupno je analizirano 14 503 uzoraka voda za piće sa gradskih vodovoda i drugih javnih objekata vodosnadbijevanja. Prema rezultatima mikrobioloških ispitivanja 14.6% ispitanih uzoraka hlorisanih voda ne zadovoljava propisane norme higijenske ispravnosti, najčešće zbog povećanog ukupnog broja bakterija i identifikovanja fekalnih indikatora. Najlošije je stanje na području opštine Ulcinj (čak više od 50 % nezadovoljavajućih uzoraka), a više od 20 % nezadovoljavajućih uzoraka je bilo detektirano i u opštinama Mojkovac, Tivat i Rožaje. Na osnovu rezultata fizičko-hemijskih ispitivanja 11.3% ispitanih uzoraka hlorisanih voda nije odgovaralo propisanim kriterijumima. Najlošije je stanje na području opštine Ulcinj (40 % nezadovoljavajućih uzoraka), a više od 20 % nezadovoljavajućih uzoraka je bilo detektirano i u opštinama Bar, Tivat, Budva, Andrijevića i Kotor.

Pregledom sanitarno-higijenskog stanja konstatovano je da nijesu uspostavljene sve zakonom propisane zone sanitarne zaštite, jer:

- Većina vodozahvata posjeduje samo neposrednu zonu zaštite.
- Rezervoari koji postoje na nekoliko gradskih vodovoda nijesu na adekvatan način sanitarno zaštićeni.
- Razvodna mreža većine gradskih vodovoda je dosta stara i iz tog razloga su česti kvarovi, kao i značajni gubici na mreži što, pored ostalog, predstavlja i epidemiološki rizik.
- Dezinfekcija vode se ne sprovodi kontinuirano na svim gradskim vodovodima (posebno oni koji imaju manji broj ekvivalent stanovnika). Sa izuzetkom nekoliko velikih gradskih vodovoda, ne postoji automatsko doziranje i registracija nivoa rezidualnog hlora.

6.1.2. *Ostali prirodni resursi (sa fokusom na prostor i šumske resurse)*

6.1.2.1. Prostor

Prema rezultatima NIŠ, šume su 2010. godine zauzimala 60% teritorije Crne Gore (13.812 km²) ili 8.287,2 km². Kako nije uspostavljen katastar poljoprivrednog i šumskog zemljišta i kako nijesu usaglašeni standardi njihovog evidentiranja, jedan dio

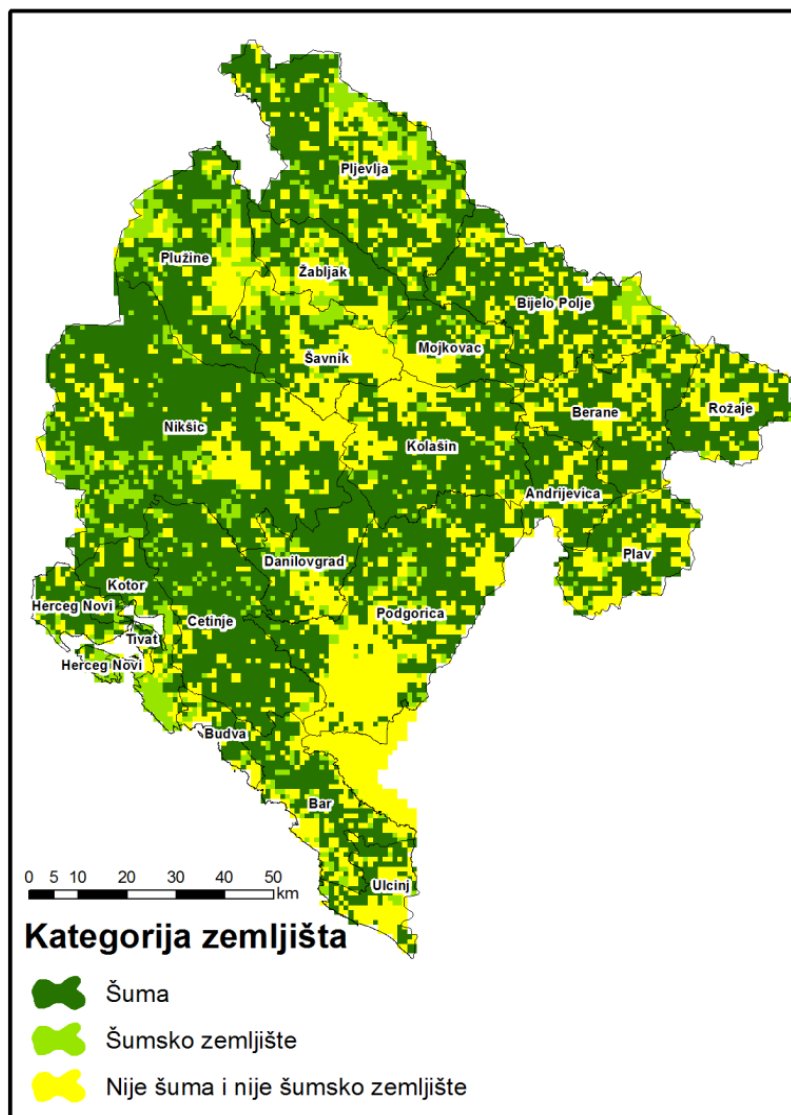
teritorije se vodi i kao šumsko (neobraslo šumsko) i kao poljoprivredno zemljište (livade). Prema rezultatima NIŠ takva zemljišta zauzimaju 9,7% ili 1.339,8 km² teritorija Crne Gore. Prema podacima Prostornog plana Crne Gore do 2020 godine (Ministarstvo za ekonomski razvoj, 2008) oko 17,7% teritorije Crna Gore ili 2.442,0 km² zauzimaju naselja, putevi, vode, kamenjar i druge kategorije. Iz navedenog možemo zaključiti, da 12,6 % teritorije Crne Gore ili 1.740,3 km² predstavljaju čista poljoprivredna zemljišta.

Takvo stanje prostora je osobito posljedica napuštanja tradicionalne poljoprivrede, te konsekventnog zarastanja nekada aktivnih poljoprivrednih zemljišta u posljednjim decenijama

6.1.2.2. Šumski resursi

Više od 99% šumskih sastojina je prirodnog porekla i time se crnogorske šume svrstavaju među najprirodnije u Evropi. Struktura šuma je vrlo raznolika kao posljedica raznolikosti bio-regiona u zemlji kao i nastanka i razvoja samih sastojina. Visoke šume sjevera Crne Gore imaju visoku proizvodnju većinom četinarskog drveta. Većinom zbog ljudskih aktivnosti nastale izdanačke šume i žbunje u primorskom i srednjem dijelu zemlje su od visoke važnosti za biodiverzitet, ali još su daleko od punog potencijala njihovog razvoja.

Slika 1: Rasprostranjenost potencijalnih šumskih staništa od važnosti za EU Natura 2000.

Izvor podataka: Nacionalna inventura šuma Crne Gore 2010 - Interni nacrt konačnog izvještaja; Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Podgorica 2012.

Gornja slika indikativno prikazuje prostorni raspored šuma i šumskih zemljišta, kako ga je po kvadrantima (2x2 km) snimila NIŠ. Iz karte se može zaključiti da su šume raspoređene po gotovo cijeloj teritoriji zemlje, osim visokih planina i poljoprivrednog

područja oko Podgorice i drugih gradova, te Skadarskog jezera. Neobrasla šumska zemljišta se nalaze najviše na području planinskih pašnjaka i na nekadašnjim poljoprivrednim površinama u Primorju.

Međutim, iako je opseg površina pod šumom zadovoljavajući, kod kvaliteta šume postoji veliki potencijal za njihovo unaprijeđenje. Zaliha i prirast u većini šuma su ispod potencijala staništa, što se pogotovo odnosi na novo zarasle šume (izdanačke šume i žbunje).

Tabela 7: Površina, drvena zaliha i prirast u državnim i privatnim šumama na raspolaganju za korišćenje.

Vlasništvo	Površina šuma za korišćenje (ha)	%	Drvena zaliha (m ³)	%	Drvena zaliha po hektaru (m ³ /ha)	Godišnji prirast (m ³)	Prirast po hektaru (m ³ /ha)
Državno	334.781	49,6	75.162.069	73,2	224,5	1.762.223,3	5,3
Privatno	340.608	50,4	29.812.676	26,8	87,5	763.027,7	2,2
Ukupno	675.389	100,0	104.974.746	100	155,4	2.525.251,0	3,7

Izvor podataka: Nacionalna inventura šuma Crne Gore 2010 - Interni nacrt konačnog izvještaja; Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Podgorica 2012.

Tokom 2012. godine Zavod za statistiku Crne Gore - MONSTAT-a je izradio studiju „Potrošnja drvnih goriva u 2011. godini u Crnoj Gori“ koja navodi da je ukupna potrošnja ogrijevnog drveta za potrebe Crne Gore 2011. godine iznosila 732.911 m³, a drvnog ostatka iz šume, voćnjaka 251 m³. Kada se tome doda da je ukupna količina industrijske i tehničke oblovine koja je prerađena u preduzećima za drvoprerađu u 2011. godini iznosila 326.649 m³ dobija se da je ukupna potrošnja drveta i drvnog ostatka iz šuma u Crnoj Gori za energetske, industrijske i tehničke potrebe u 2011. godini iznosila 1.059.811 m³ (tabela 5.).

Tabela 5: Ukupna potrošnja drveta i drvnog ostatka iz šuma u Crnoj Gori za energetske, industrijske i tehničke potrebe u 2011. godini

Red. broj	Forme drvene biomase	Jedinica mjere	Količina
1.	Ogrijevno drvo	m ³	732.911
2.	Industrijska oblovin	m ³	326.649
3.	Drvni ostatak iz šume, voćnjaka,...	m ³	251
	UKUPNO	m³	1.059.811

Izvor: 1, 3. MONSTAT, 2013, 2. SUMBIO7 – Monstat 2013.

Ako se navedenoj količini drveta koja je utrošena u Crnoj Gori doda i količina koja je otišla u izvoz u iznosu od 70.683 m³ industrijske oblovine i 8.693 m³ ogrijevnog drveta ,to znači da je ukupna proizvodnja (sječa) drveta iznosila 1.138.936 m³ neto drvene mase.

U odnosu na rezultate NIŠ koji pokazuju da je godišnji zapreminski prirast u šumama na teritoriju Crne Gore oko 2,6 miliona m³, može se zaključiti, da stvarni godišnji obim sječe drveta ne predstavlja problem sa aspekta održivog gazdovanja šumama u Crnoj Gori.

Poseban problem koji djelomično utiče na ovaj zaključak su velike razlike u otvorenosti šuma između državnih i privatnih šuma i između pojedinih područja u zavisnosti od terena i postojeće mreže šumskih saobraćajnica (puteva i vlaka). Na osnovu toga se mogu prema podacima NIŠ šume podijeliti na dve grupe:

- dobro pristupačne i otvorene šume (niski nagib terena, udaljenost od saobraćajnica manje od 500 m) i
- loše pristupačne i nedovoljno otvorene šume (veći nagib terena, udaljenost od saobraćajnica 1.000 m i više).

Upoređenje intenziteta sječa u posljednjih 5 godina u obe grupe šuma prema NIŠ pokazuje veliku razliku. Dobro pristupačne i otvorene šume koriste se puno jače nego manje otvorene šume.

Tabela 8: Sječe u proizvodnim šumama prema prirastu i grupi otvorenosti šume

Grupa	Površina		Udio ukupnih sječa	Sječa kao % prirasta
	ha	%		
Dobro pristupačne i otvorene šume	481.886	71,0	87,3	62,6
Loše pristupačne i nedovoljno otvorene šume	193.503	29,0	12,7	26,4
Ukupno	675.390	100,0	100,0	53,3

Izvor podataka: Nacionalna inventura šuma Crne Gore 2010 - Interni nacrt konačnog izvještaja; Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Podgorica 2012.

Pored drvne mase, od značaja za ruralnu ekonomiju su i nedrvni šumski proizvodi: pečurke i šumsko voće. Prema grubim procjenama godišnji prihod od tih proizvoda iznosi oko 5 miliona €, a za značajan dio (28% domaćinstava) predstavljaju stalan izvor prihoda (Nuhodžić, M., Ferlin F.: *Iskustva u formiranju udruženja vlasnika privatnih šuma Crne Gore i njihov uticaj na razvoj šumarske politike i zakonodavstva Crne Gore. Konferencija IUFRO RG-e »Šumarstvo malih posjeda«, Bled/Slovenija, jun 7 – 9. 2010.*)

6.1.3. Priroda

6.1.3.1. Staništa i biodiverzitet

Raznovrsnost geološke podloge, predjela, klime i zemljišta, kao i sama pozicija Crne Gore na Balkanskom poluostrvu i Jadranu, stvorili su idealne uslove za nastanak biodiverziteta sa veoma visokim vrijednostima, što Crnu Goru svrstava u „vruće tačke“ diverziteta tzv. „hot-spot“ područja od evropskog i svjetskog značaja. Indeks broja vrsta po jedinici površine u Crnoj Gori iznosi 0.837, što je najveći indeks zabilježen u svim evropskim zemljama.

Među vrstama je jako izražen endemizam sa dominantnim srednjoevropskim, ilirskim, alpskim i sredozemnim florinim elementima. Približno 20% ukupne flore pripada endemičnim i sub-endemičnim biljkama, čijih rasprostranjenost je ograničena samo na teritoriju Crne Gore, a za neke vrste i na teritorije susjednih država. Zbog rijetkosti i ugroženosti, zaštićeno je 415 biljnih i 430 životinjskih vrsta i cijeli red slijepih miševa (*Rješenje o stavljanju pod zaštitu određenih biljnih i životinjskih vrsta - „Sl. List RCG“ br 76/06*).

Na teritoriji Crne Gore je značajno zastupljen i ekosistemski diverzitet, u okviru kojeg su identifikovana područja sa izuzetno velikom koncentracijom vrsta - „vruće tačke“ diverziteta. U njima su zastupljeni različiti elementi flore i faune - od mediteranske, submediteranske termofilne vegetacije, preko mezofilnih, kserofilnih ili frigorofilnih listopadnih šuma, do četinarskih šuma evro-sjevernoameričkog regiona sa različitim biološkim vrstama. Od velike važnosti je i prisustvo velikog broja migratornih vrsta ptica, među kojima su mnoge vrste od međunarodnog značaja. Značajan je i biodiverzitet gajenih – kultivisanih autohtonih sorti (agrobiodiverzitet).

Kao i svi prirodni resursi, biodiverzitet se već iskorišćava u privredne svrhe (turizam, ribolov, lov, šumarstvo, sakupljanje jestivog i ljekovitog bilja...). Pitanje održivog upravljanja ovim prirodnim bogatstvom je od velike važnosti, kako bi se mogao očuvati i koristiti i u budućnosti.

Programom praćenja stanja biodiverziteta za 2011. godinu obuhvaćene su sljedeće lokacije:

- Nacionalni parkovi (Skadarsko jezero, Lovćen, Durmitor, Biogradska gora i Prokletije),
- Spomenici prirode (kanjon rijeke Pive, kanjon rijeke Komarnice, zajednice bora krivulja na Ljubišnji, Durmitoru i Bjelasici, zajednice bora Munike na Orijenju, Lovćenu i Rumiji, Velika ulcinjska plaža, Mala ulcinjska plaža, plaža Jaz i Savinska Dubrava),
- Posebni prirodni predjeli (brdo Spas iznad Budve, poluostrvo Ratac sa Žukotrlicom, ostrvo Stari Ulcinj, brdo Trebjesa),
- Ostala područja (Kotorsko –Risanski zaliv),
- Rezervati prirode (Tivatska solila, Crna Poda u okviru NP „Durmitor“, Manastirska tapija, Pančeva Oka, Crni Žar, Grmožur i Omerova Gorica u okviru NP „Skadarsko jezero“),
- Područja od posebnog značaja koja nijesu pod zaštitom (ostrvo Sveti Nikola, Ada Bojana, Buljarica, Možura, Krnovo, kanjon rijeke Cijevne, vodotoci sliva rijeke Morače: Požnja, Ratnja, Vrela i Ibrištica, vodotoci sliva rijeke Tare: Štitarica, Bukovica, Bjelojevička rijeka i Crnja, vodotoci sliva rijeke Lima: Lješnica, Dapsička, Kaludarska, Vinička, Zlorečica, Ljuboviđa, Trepačka, Kraštica, Murinska, Velička, Komarača, Đurička, Babinpoljska, Grlja, Šekularska i rijeka Bistrica, vodotoci sliva rijeke Komarnice: Bukovica, Tušinja i Bijela, Vrbnica, rijeka Zaslavnica, Komovi i Ljubišnja).

Do sada, monitoring stanja biodiverziteta u Crnoj Gori nije bio sistematski rađen na cjelokupnoj teritoriji. Zbog toga i nema podataka o stanju i statusu populacija vrsta i staništima za područje cijele Crne Gore. Jedini podaci koji sistematski pokrivaju područje Crne Gore su podaci nacionalne inventure šuma iz kojih bi se mogla odrediti potencijalna staništa. Ti podaci će se sa godinama, u skladu sa dinamikom izrade programa gazdovanja šumama još poboljšavati. Međutim, ovi podaci se mogu koristiti samo za detekciju nekih staništa.

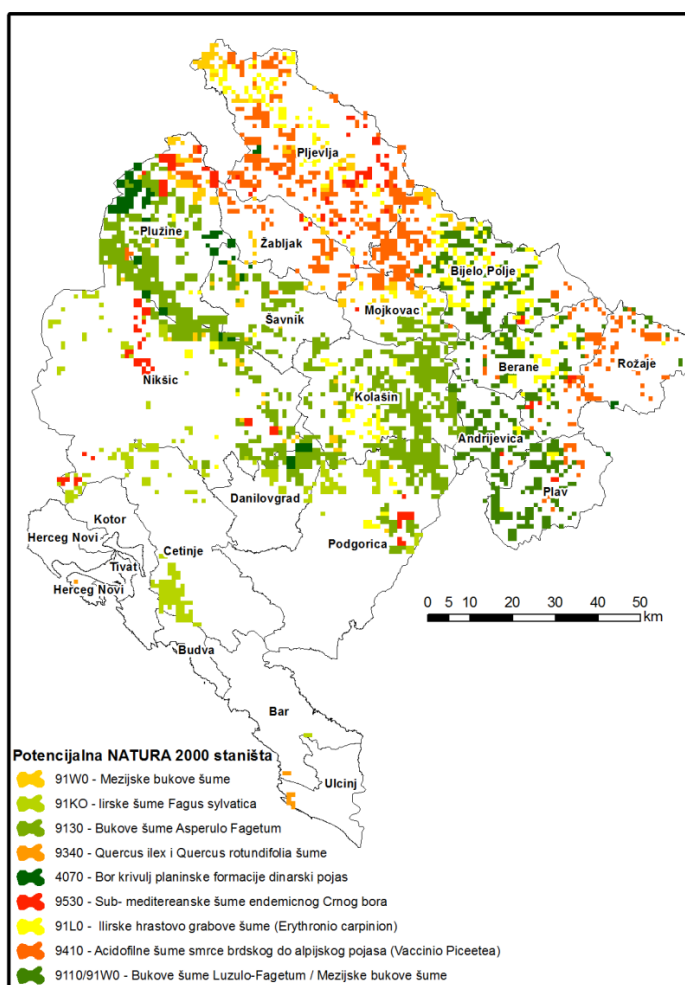

Monitoring je za neka područja dao prvi pregled stanje biodiverziteta koje nije još potpuno, ali je pored toga definisao i pritiske vezane za očuvanje biodiverziteta. Kao glavni ugrožavajući faktori su istaknuti šumski požari, a takođe je na nekim područjima bilo istaknuto krčenje šuma i sječa šuma (NP Durmitor, Komovi), sječa velikih površina šuma (Ljubišnja) i izgradnja šumskih puteva.

6.1.3.2. Šume

Više od 99% šumskih sastojina je prirodnog porekla i time se crnogorske šume svrstavaju među najprirodnije u Evropi. Struktura šuma je vrlo raznolika kao posljedica raznolikosti bio-regiona u zemlji kao i nastanka i razvoja samih sastojina. Visoke šume sjevera Crne Gore imaju visoku proizvodnju većinom četinarskog drveta. Većinom novonastale izdanačke šume i žbunje u primorskom i srednjem dijelu zemlje su od visoke važnosti za biodiverzitet, ali još su daleko od punog potencijala njihovog razvoja.

Slika 2: Rasprostranjenje potencijalnih šumskih staništa od važnosti za EU Natura 2000.

Izvor podataka: Nacionalna inventura šuma Crne Gore 2010 - Interni nacrt konačnog izvještaja; Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Podgorica 2012.

Oko 5% šuma i šumskog zemljišta već je u nacionalnim parkovima, a još oko 8% šuma i 6% šumskih zemljišta van parkova je nepristupačnih, što znači da su već prepuštene prirodnom razvoju ekosistema i predstavljaju dobru osnovu za zaštitu biodiverziteta u budućnosti.

Tabela 9: Šume i šumska zemljišta u nacionalnim parkovima i nepristupačne šuma i šumska zemljišta van nacionalnih parkova

	Šuma [ha]	% šuma	Šumska zemljišta [ha]	% šumskog zemljišta	Šume i šumsko zemljište [ha]	% šuma i šumskog zemljišta
Ukupno šuma	826.782	100,0	137.480	100,0	964.262	100,0
Šume u Nacionalnim parkovima	42.852	5,2	8.048	5,9	50.900	5,3

Nepristupačne šuma van Nacionalnih parkova	68.170	8,2	7.664	5,6	75.834	7,8
--	--------	-----	-------	-----	--------	-----

Izvor podataka: Nacionalna inventura šuma Crne Gore 2010 - Interni nacrt konačnog izvještaja; Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Podgorica 2012.

Šume Crna Gore nude čitav niz ekosistemskih usluga na nivou lokalnih zajednica, države, regiona, Evrope i planete. To su prije svega:

- Doprinos borbi sa negativnim efektima klimatskih promjena, njihovim ublažavanjem i mjerama prilagođavanja. Njihov biodiverzitet i vitalnost dobra je osnova za prilagođavanje na posljedice klimatskih promjena.
- Održavanje, obnavljanje i poboljšavanje biodiverziteta, uključujući genetske resurse.
- Održavanje i poboljšavanje kvaliteta i kvantiteta voda u jednoj od, po vodnim resursima, najbogatijih zemalja i ublažavanje prirodnih nepogoda kao što su: poplave, suše, lavine, klizišta i erozija zemljišta.
- Mogućnost za brojne privredne i socijalne aktivnosti (rekreacija i turizam).
- Stvaranje povoljnijih mikroklimatskih uslova, pogotovo za vrijeme ljetnih vrućina.
- Duhovna veza sa prirodom i povezanom kulturnom baštinom.

6.1.3.3. Zaštićena prirodna dobra

Zaštićena prirodna dobra u Crnoj Gori pokrivaju 124.964,24 ha, odnosno 9.047% njene teritorije, od čega najveći dio (101.733 ha ili 7,77%) čine nacionalni parkovi: „Durmitor”, „Skadarsko jezero”, „Lovćen”, „Biogradska gora” i „Prokletije”. Preostali dio čini 47 zaštićenih prirodnih dobara u okviru sljedećih kategorija: opšti i posebni rezervati prirode, spomenici prirode, područja posebnih prirodnih karakteristika in područja zaštićena opštinskim odlukama.

Pored nacionalne zaštite, neki su predjeli pod zaštitom UNESCO (Durmitor i slivno područje kanjona Tare, Kotorsko-Risanski zaliv), RAMSAR (Skadarsko jezero), a neki su proglašeni Emerald staništima Bernske konvencije, područjima od međunarodnog značaja za boravak ptica (IBA) i staništima od značaja za opstanak biljaka (IPA).

Jedan od glavnih elemenata koncepta zaštite prirodnog bogatstva, zaštite biodiverziteta u šumama Crne Gore je zaštita oblasti od velike vrijednosti u nacionalnim parkovima i Emerald zonama. Emerald Zone će činiti osnovu za mrežu Natura 2000, obaveznu mrežu za zaštitu prirode u Evropskoj Uniji. Odabir područja koja ispunjavaju kriterijume za povezivanje u Emerald mrežu u Crnoj Gori započeo je 2005. godine. Projekat je završen 2008. godine i kao rezultat projekta Sekretarijatu Bernske konvencije predloženo je da se Emerald mreža u Crnoj Gori sastoji od 32 lokaliteta - područja od posebnog interesa za zaštitu (ASCI). Ta područja su 2011. godine zvanično nominovana za Emerald područja i za njih je potrebno preduzeti neophodne mjere zaštite i očuvanja pomenutih lokaliteta u cilju zadržavanja ekoloških karakteristika područja koje su ih i kandidovale za Emerald područja.

U Crnoj Gori je označenih i 5 međunarodno značajnih područja za ptice (Important Bird Areas - IBA), a dodatnih 22 lokacija je na listi identifikovanih i potencijalnih međunarodno značajnih područja za ptice. Pored toga, u značajna područja za biljke (Important Plant Areas - IPA) svrstane su 22 lokacije u Crnoj Gori.

6.1.4. Infrastruktura

Nacionalna šumarska strategija naročito utiče na putnu infrastrukturu u dijelu koji se odnosi na lokalne i šumske puteve. Na planinskom terenu, kakva je većina Crne Gore, mreža šumskih puteva sa jedne strane predstavlja glavni preduslov za uzgoj šuma i njihovo ekonomski efikasno korišćenje, a sa druge strane i bitnu saobraćajnu infrastrukturu za stanovništvo u slabije pristupačnim predjelima, odnosno bitnu rekreacionu/turističku infrastrukturu za posjetioce ovog prostora. Takođe, ne smije se zaboraviti da su u slučaju šumskih požara, šumski putevi i vlake jedini mogući pristup za gašenje šumskih požara, a vodozahvati/cisterne sa vodom bitan izvor vode za njihovo gašenje. Na taj način, Strategija neposredno utiče i na razvoj ruralnih sredina Crne Gore.

Mreža šumskih saobraćajnica na teritoriji Crne Gore danas obuhvata 2.626,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.436,2 km vlaka. Prema podacima Monstat-a iz 2011. Godine, na teritoriji Crne Gore uspostavljena je mreža javnog vodovoda ukupne dužine 4.272 km. O mreži infrastrukture koja se koristi i u svrhu gašenja požara za vrijeme pripreme projekta podaci nisu bili na raspolaganju.

Sama Strategija utvrđuje/prepoznaje, da:

- je mreža šumskih puteva i vlaka nedovoljna,

- da su postojeći putevi u lošem stanju, što je posljedica lošeg održavanja,
- da je vodosnabdijevanje sela na teško pristupačnim predjelima još uvijek problematično,
- da je uspostavljanje infrastrukture za zaštitu od šumskih požara nužno za uspješno vođenje borbe protiv ove opasnosti.

6.2. Opis identificiranih postojećih problema u pogledu životne sredine u vezi sa programom

Na osnovu izrađene analize stanja životne sredine i zaključaka Nacionalne šumarske strategije prepoznaju se sljedeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa programom:

Glavna pitanja potrebna za dalju obradu u SPUŽS	Postavljeni cilj SPUŽS u okviru kojeg će se pitanje obraditi	Opis identificiranih postojećih problema u pogledu životne sredine u vezi sa programom
Održivo i uravnoteženo korišćenje šumskih resursa i prostora	Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	<ul style="list-style-type: none"> • Zaliha i prirast u većini šuma su ispod potencijala staništa, što se pogotovo odnosi na novo zarasle šume (izdanačke šume i žbunje). • Velike razlike u otvorenosti šuma, koja se pokazuje preko korišćenja - dobro pristupačne i otvorene šume koriste se puno više, nego manje otvorene šume. • Problematika bespravnih sječa. • Šumski požari.
Poboljšana dostupnost šumskih resursa za potrebe stanovništva Crne Gore	Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori	<ul style="list-style-type: none"> • Mreža šumskih puteva i vlaka je nedovoljna, a postojeći putevi u lošem su stanju. • Crna Gora ima dovoljno resursa drvne biomase za podmirenje svojih energetske potrebe za grijanje, ali se najveće količine ogrijevnog drveta troše u sistemima i uređajima za grijanje koji u veoma stari i energetske neefikasni. • Za grijanje javnih objekata koriste se fosilna goriva, domaći ugalj, mazut i lož ulje koji se uvoze uz enormno veliku potrošnju energije.
Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	<ul style="list-style-type: none"> • Najveći izvori zagađenja površinskih i podzemnih voda posljednjih godina su komunalne otpadne vode. • Uočljiv je trend rasta uticaja industrije, prije svega prehrambene, kao i malih i srednjih preduzeća, a treba pomenuti i uticaj saobraćajne infrastrukture i distribucije goriva. • Od 14 praćenih vodotoka i jezera se po indikatoru WQI dva (Ibar i Čehotina) svrstaju među vodotoke sa lošim stanjem. • Mjestimično zagađenje podzemne vode sa nitratima, nitritima i fosfatima. • U priobalnoj morskoj vodi isticao se povećani sadržaj suspendovanih materija, saturacije vode kiseonikom, pa onda deterdžentna i fosfata. • Prema rezultatima mikrobioloških ispitivanja 14.6% ispitanih uzoraka hlorisanih voda ne zadovoljava propisane norme higijenske ispravnosti (fekalije, bakterije). • Vodosnabdijevanje sela na teško pristupačnim predjelima još uvijek problematično.
Razvoj ruralnih i urbanih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima	Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje šumskih zemljišta u odnosu na poljoprivredna zemljišta je posljedica napuštanja tradicionalne poljoprivrede te konsekvantnog zarastanja nekada aktivnih poljoprivrednih zemljišta. • Loša informisanost i uključenost lokalnog stanovništva u upravljanje ruralnim prostorima.
Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	<ul style="list-style-type: none"> • Zaštita prirode se vrši preko konzervacije, ne postoji aktivno upravljanje staništima i vrstama. • Zarastanje poljoprivrednih površina sa velikom stepenom biodiverziteta. • Loša baza podataka o staništima i vrstama.

6.3. Opis mogućeg razvoja stanja životne sredine, ukoliko se program ne realizuje

U nastavku je razrađen opis mogućeg razvoja stanja životne sredine, ukoliko se Nacionalna šumarska strategija ne realizuje.

Segment životne sredine	Opis mogućeg razvoja stanja pojedinačnog segmenta životne sredine, ukoliko se Nacionalna šumarska strategija ne realizuje
Vode	Pošto je gazdovanje šumama u Crnoj Gori održivo, ne očekuju se neke drastične promjene u vodnom režimu. Šume bi i dalje vršile ulogu regulisanja vodnog režima. Jedina opasnost su bespravne sječe i požari na velikim površinama, koji bi mjestimično mogli uzrokovati eroziju i time privremeno mijenjati i vodni režim na tom području.
Prostor	I dalje bi postojala tendencija zarastanja poljoprivrednih zemljišta šumama.
Šumski resursi	Povećavanje drvene zalihe u šumama. Nastavila bi se dalje akumulacija prirasta na manje kvalitetnim stablima i time manja ekonomska korist od gazdovanja šumama.
Priroda	U šumama bi biodiverzitet bio dosta očuvan, problematično bi bilo zarastanje poljoprivrednih površina sa visokim stepenom biodiverziteta.
Infrastruktura	Šumska infrastruktura bi se i dalje sporo gradila i loše održavala. Iz tog razloga, povećavao bi se pritisak na otvorene šume, kako bi se dobile potrebne količine drveta.

7. POTENCIJALNI UTICAJI PROGRAMA

U ovom poglavlju su, na osnovu zaključaka analize stanja životne sredine, predviđenih mjera Nacionalne šumarske strategije i projekcija postavljenih indikatora, predstavljeni očekivani potencijalni uticaji implementacije Nacionalne šumarske strategije. Uticaji su definisani u odnosu na moguće posljedice, karakteristike uticaja i vjerovatnoću da će do uticaja stvarno i doći.

OČEKIVANI POTENCIJALNI UTICAJ IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE	ZNAČAJ UTICAJA NA POSTAVLJENI CILJ SPUŽS (Pozitivan uticaj (+) / Neutralan uticaj (O) / Negativan uticaj (-))				ODLUKA O DALJI OBRADI UTICAJA NA POSTAVLJENE CILJEVE SPUŽDS
	Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori	Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	
Uvođenje organizovanog sistema upravljanja šumama na osnovu sakupljanja aktualnih podataka i planiranja.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Povećan obim sječe u trenutno teško dostupnim šumama i smanjen obim sječe u lako dostupnim šumama zbog proširenja mreže šumskih puteva i vlaka i konsekventnog otvaranja sada teško dostupnih šuma.	Pozitivan uticaj (+) Negativan uticaj (-)	Pozitivan uticaj (+)	Negativan uticaj (-)	Pozitivan uticaj (+) Negativan uticaj (-)	Uticaj treba detaljnije obraditi vezano za ciljeve gdje je bio prepoznat kao negativan.
Unaprijeđenje šuma kroz planiranje i održivo gazdovanje šumama.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Povećanje otpornosti šuma i smanjenje ugroženosti šuma od šumskih požara.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu..
Prilagođavanje strukture sastojina šume klimatskim promjenama uz izbjegavanje korišćenja egzotičnih vrsta.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Neutralan uticaj (O)	Negativan uticaj (-)	Uticaj treba detaljnije obraditi vezano za ciljeve gdje je bio prepoznat kao negativan.
Formiranje mozaika šumskih i nešumskih zemljišta - uključujući otvorene površine oko naselja i	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe

važne infrastrukture.					za dalju obradu.
Smanjenje negativnih uticaja i šteta od požara zbog formiranja, opremanja i osposobljavanja dobrovoljnih vatrogasnih društava i posljedično bržih i boljih intervencija.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Smanjenje negativnih uticaja klimatskih promjena.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma na teritoriji Crne Gore.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Negativan uticaj (-)	Uticaj treba detaljnije obraditi vezano za ciljeve gdje je bio prepoznat kao negativan.
Povećanje ponude ogrijevnog drveta i biomase i poboljšanje stabilnosti nabavke drvne mase za sve korisnike.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu..
Proširenje mreže šumskih puteva i vlaka.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Negativan uticaj (-)	Negativan uticaj (-)	Uticaj treba detaljnije obraditi vezano za ciljeve gdje je bio prepoznat kao negativan.
Uvođenje planiranja u privatnim šumama, koje će rezultirati u smanjenju neevidentiranih sječa, poboljšanju njege i uzgoja šuma a time i njihove stabilnosti i produktivnosti.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu..
Uvođenje planiranja u privatnim šumama, koje će rezultirati u smanjenju troškova za vlasnike privatnih šuma i omogućavanje primanja podrške EU IPARD sredstava za pošumljavanje, popunjavanje i njegu mladih i degradiranih sastojina.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu..
Poboljšanje njege šuma, zaštite od požara i mogućnosti za ruralni razvoj, turizam i rekreaciju zbog proširenja mreže šumskih puteva i vlaka.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu..
Supstitucija uvoza naftnih derivata sa drvnom biomasom kao glavno	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva

goriva za grejanje objekata, s tim u vezi smanjenje energetske zavisnosti Crne Gore i doprinos dostizanju nacionalnog cilja o učešću energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj finalnoj potrošnji energije do 2020. godine (33%).					SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Rast potražnje predloženih proizvoda od drveta - indirektna podrška razvoju domaćih preduzeća.	Pozitivan uticaj (+)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Dugoročna održivost nedrvenih šumskih proizvoda.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan ioli neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Dugoročna održivost prihoda učesnika u lancu dodate vrijednosti.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Integracija ciljeva zaštite životne sredine u planove razvoja šuma i programe gazdovanje šumama i upravljanje područjima Natura 2000 u šumama.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Upravljanje šumama u nacionalnim parkovima u skladu sa ciljevima zaštite prirode i održivog razvoja.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu..
Održavanje postojećih otvorenih površina u šumama.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu..
Definicija ekoloških i finansijskih optimalnih metoda sanacije opožarenih površina.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Povećanje pritiska na šume zbog povećanog korišćenja šumskih resursa.	Negativan uticaj (-)	Pozitivan uticaj (+)	Neutralan uticaj (O)	Negativan uticaj (-)	Uticaj treba detaljnije obraditi vezano za ciljeve gdje je bio prepoznat kao negativan.
Poboljšanje i proširenje ponude ruralnog prostora i povećanje	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan uticaj (+)	Negativan uticaj (-)	Negativan uticaj (-)	Uticaj treba detaljnije obraditi vezano za ciljeve gdje je bio

kvaliteta domaćih drvnih proizvoda.					prepoznat kao negativan.
Podsticanje razvoja izvođača radova u šumama preko ugovaranja sječe i transporta od strane Uprave za šume.	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan uticaj (+)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Potencijalno zagađenje površinskih i podzemnih voda gorivom/mehaničkim uljem u slučaju kvara ili radne nesreće vozila i mehanizacije za vrijeme izvođenja radova u šumi i širenja mreže šumskih puteva i vlaka – osobito na kršu.	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Negativan uticaj (-)	Negativan uticaj (-)	Uticaj treba detaljnije obraditi vezano za ciljeve gdje je bio prepoznat kao negativan.
Poboljšano snabdijevanje stanovništva na teško dostupnim terenima sa pitkom vodom i poboljšana infrastruktura za borbu protiv šumskih požara.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Negativan uticaj (-)	Pozitivan uticaj (+)	Uticaj treba detaljnije obraditi vezano za ciljeve gdje je bio prepoznat kao negativan.
Programsko prestrukturiranje i tehnološka modernizacija domaćih preduzeća.	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Povećano učešće drvne industrije u BDP prerađivačke industrije na 10% u 2020. godini.	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Uvođenje drvne biomase u sistem grijanja objekata od javnog značaja, koje znači direktnu i indirektnu zaposlenost u lancu proizvodnje i snabdijevanja drvnim biogorivima.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Jačanje pozicija crnogorskih preduzeća na izabranim izvoznim tržištima.	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Značajno povećan nivo konkurentnosti proizvoda od drveta.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Osnivano lokalnih akcionih grupa sa	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan ili neutralan uticaj je

pripremom strategija i akcionih planova za njihov rad.					prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Aktiviranje domaćinstava i lokalnih udruženja u diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima kroz promociju uloge šuma i šumarstva.	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Negativan uticaj (-)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Formiranje malih šumarskih preduzeća koja će biti sposobna izvoditi šumske radove i/ili neke segmente drvoprerađiva (pilane, sječa, zanatski proizvodi) u ruralnim područjima.	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan uticaj (+)	Neutralan uticaj (O)	Neutralan uticaj (O)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.
Zbog efikasnijeg korišćenja biomase smanjivanje broja nelegalnih deponija otpada sa pilana, pogotovo uz vodotoke i u područjima važnih za očuvanje biodiverziteta	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan uticaj (+)	Pozitivan ili neutralan uticaj je prepoznat od strane svih postavljenih ciljeva SPUŽS, zbog čega nema potrebe za dalju obradu.

NEGATIVNI UTICAJ	DEFINISANJE NEGATIVNOG UTICAJA
Povećan obim sječe u danas teško dostupnim šumama i smanjen obim sječe u lako dostupnim šumama zbog proširenja mreže šumskih puteva i vlaka i konsekvantnog otvaranja sada teško dostupnih šuma.	<p><u>Moguće posljedice uticaja:</u> Sa jedne strane povećan obim sječe u do sada relativno teško dostupnim šumama znači negativan uticaj na te ekosisteme, osobito ako su ti ekosistemi dio Emerald zona. Do negativnog uticaja na nacionalne parkove ne može doći, jer Strategija jasno određuje da sa povećanim obimom sječe ne ulazi na teritorije nacionalnih parkova. Sa druge strane, to znači da će se opterećenje do danas lako dostupnih šuma smanjiti, što predstavlja pozitivan uticaj. Generalno gledano, implementacija Strategije će smanjiti neuravnoteženo korišćenje šuma. Strategija jasno predviđa da će se obim sječe prvih 10 godina povećavati u skladu sa dosadašnjim trendom, dok će posle 2023. godine porasti i polako početi smanjivati razliku do nivoa godišnjeg prirasta, ali ga neće prevazići.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan zbog uravnoteženja obima sječe u različitim dijelovima šuma. Uticaj neće imati značaj daljinskog uticaja. Do kumulativnog uticaja će doći zbog povećanja obima sječa. Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. Uticaj će biti trajan, jer će proširenje mreže šumskih puteva trajno otvoriti do sada teško dostupne dijelove šuma.</p> <p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer je održivo korišćenje prirodnih resursa u interesu Crne Gore.</p>
Prilagođavanje strukture sastojina šume klimatskim promjenama uz izbjegavanje	<p><u>Moguće posljedice uticaja:</u> Prilagođavanje strukture sastojina šume klimatskim promjenama sa jedne strane znači pozitivan uticaj, jer će se podići vitalnost i kvalitet šuma, a i</p>

<p>korišćenja egzotičnih vrsta.</p>	<p>otpornost šuma na klimatske promjene i požare. Iako Strategija upozorava da treba izbjegavati korišćenje egzotičnih vrsta, moglo bi doći do negativnog uticaja zbog preferiranja određenih vrsta drveća, što može da vodi u osiromašenje biodiverziteta i mjenjanje staništa.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan zbog prilagođavanja struktura određenih sastojina šume. Uticaj bi mogao da ima čak značaj daljinskog uticaja u slučaju mjenjanja staništa, odnosno životnih uslova za životinje (osobito ptice) koje su vezane na određeno stanište ili životne uslove. Uticaj neće imati značaj kumulativnog uticaja. Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. Uticaj će biti trajan, jer će prilagođavanje strukture sastojina šume trajno promijeniti šumu.</p> <p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja bi moglo možda doći samo u slučaju velikih površinskih konverzija šuma, gdje bi se koristile alohtone vrste. Strategija takve promjena ne planira.</p>
<p>Povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma na teritoriji Crne Gore.</p>	<p><u>Moguće posljedice uticaja:</u> Povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma sa jedne strane znači pozitivan uticaj, jer se u velikoj mjeri svodi na sanaciju degradiranih šuma, odnosno uzgoj mladih šuma. Treba imati u vidu dugoročnu stabilnost šuma pa ih ne dovoditi u položaj da zbog prevelike akumulacije prirasta dođu u prezrelo stanje, jer bi onda moglo doći do podmlađivanja na velikim površinama.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan zbog povećanja ukupne zapremine i kvaliteta određenih vrsta šume. Uticaj neće imati značaj daljinskog uticaja. Uticaj će imati značaj kumulativnog uticaja zbog sadašnjeg obima degradiranih i mladih šuma. Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. Uticaj će biti trajan, jer će se mlade i degradirane šume trajno promijeniti u visoke šume i jer bi promjena staništa bila trajna.</p> <p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja će doći zbog akumulacije prirasta.</p>
<p>Proširenje mreže šumskih puteva i vlaka.</p>	<p><u>Moguće posljedice uticaja:</u> Proširenje mreže šumskih puteva u smislu održivog upravljanja prirodnim resursima i dostupnosti šumskim resursima predstavlja pozitivan uticaj, dok u smislu zaštite biodiverziteta znači gubitak prostora koji će se namijeniti infrastrukturi i ugrožavanje biodiverziteta, ako se infrastruktura ne planira i gradi na odgovarajući način. Izgradnja šumske infrastrukture će povećati pritisak na, do sada, teško dostupne šume, pogotovo iako se one nalaze u zaštićenim područjima ili Emerald zonama. Takođe, neadekvatno planiranje i izgradnja šumskih puteva može imati negativan uticaj na vode, pogotovo u vodozaštitnim zonama i erozijski ugroženim područjima.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan zbog fizičkog proširenja mreže šumskih puteva i vlaka. Uticaj će imati značaj daljinskog uticaja u vidu povećanja obima sječe u koridorima pored novih šumskih puteva i vlaka. Do kumulativnog uticaja će doći zbog nadogradnje mreže šumskih puteva i vlaka i povećanja obima sječa. Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. Uticaj će biti trajan, jer će mreža šumskih puteva biti izgrađena i jer će trajno otvoriti do sada teško dostupne dijelove šuma.</p>

	<p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer je održivo korišćenje prirodnih resursa (i za to potrebno proširenje mreže šumskih puteva i vlaka) u interesu Crne Gore.</p>
<p>Povećanje pritiska na šume zbog povećanog korišćenja šumskih resursa.</p>	<p><u>Moguće posljedice uticaja:</u> Strategija predviđa da će se obim sječe prvih 10 godina povećavati u skladu sa dosadašnjim trendom, dok će posle 2023. godine porasti i polako početi smanjivati razliku do nivoa godišnjeg prirasta, ali ga neće prevazići. Navedeno znači, da će vremenom doći do povećanog korišćenja prirodnih resursa, ali u granicama održivog korišćenja.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan zbog uravnoteženja obima sječe u različitim dijelovima šuma. Uticaj neće imati značaj daljinskog uticaja. Do kumulativnog uticaja će doći zbog povećanja obima sječa. Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. Uticaj će biti trajan, jer će proširenje mreže šumskih puteva trajno otvoriti do sada teško dostupne dijelove šuma.</p> <p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja će vrlo verovatno doći, jer je održivo korišćenje prirodnih resursa u interesu Crne Gore.</p>
<p>Poboljšanje i proširenje ponude ruralnog prostora i povećanje kvaliteta domaćih drvnih proizvoda.</p>	<p><u>Moguće posljedice uticaja:</u> Poboljšanje i proširenje ponude ruralnog prostora se odnosi na uvođenje ili ojačanje sporednih djelatnosti, kao što je seoski turizam, prodaja lokalnih proizvoda itd. Sve to sa sobom donosi i povećano opterećenje na prirodne resurse – naročito vode i prostor. Zbog povećane posjete od turista i razvoja novih djelatnosti, moglo bi doći do problema u obezbjeđenju sa pitkom vodom i povećane potražnje stambenog zemljišta.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan zbog povećane posjete turista i razvoja novih djelatnosti. Uticaj će imati značaj daljinskog uticaja samo u slučaju, ako bi došlo do preopterećenja izvora pitke vode, koji sa pitkom vodom obezbjeđuje više međusobno udaljenih naselja. Do kumulativnog uticaja će doći zbog povećanja pritiska na već korišćene prirodne resurse. Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. Uticaj će biti trajan (u nekim slučajevima možda i sezonski), jer će ruralni razvoj doprineti stalnom povećanju pritiska na prirodne resurse.</p> <p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer je ruralni razvoj u interesu Crne Gore i ruralnog stanovništva.</p>
<p>Potencijalno zagađenje površinskih i podzemnih voda gorivom/mehaničkim uljem u slučaju kvara ili radne nesreće vozila i mehanizacije za vrijeme izvođenja radova u šumi i širenja mreže šumskih puteva i vlaka – naročito na kršu.</p>	<p><u>Moguće po uticaja:</u> Proširenje mreže šumskih puteva i vlaka znači i povećanje mogućnosti da dođe do kvara ili radne nesreće vozila ili mehanizacije za vrijeme transporta ili izvođenja radova u šumi. To naravno znači povećanje mogućnosti za zagađenje površinskih i podzemnih voda sa gorivom/mehaničkim uljem.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan na mjestu zagađenja. Uticaj će imati značaj daljinskog uticaja samo u slučaju ako bi došlo do veće nesreće i zagađenja sliva površinske ili podzemne vode. Do kumulativnog uticaja će doći zbog povećanja mogućnosti za kvar ili nesreću.</p>

	<p>Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. U slučaju da do uticaja dođe, on će biti trajan u slučaju zagađenja sliva podzemne vode, jer je vrijeme pročišćavanja takvog sliva dugotrajno.</p> <p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer se kvarovi i nesreće dešavaju, ali su incidentnog značaja i treba im posvetiti pažnju kod organizacije radova u šumarstvu.</p>
<p>Poboljšano snabdijevanje stanovništva na teško dostupnim terenima sa pitkom vodom i poboljšana infrastruktura za borbu protiv šumskih požara.</p>	<p><u>Moguće posljedice uticaja:</u> Strategija predviđa izgradnju 70 vodozahvata za potrebe obezbjeđivanja stanovništva na teško dostupnim terenima sa pitkom vodom, koja će u isto vrijeme biti i na raspolaganju u slučaju izbijanja šumskih požara. Sa druge strane, izgradnja vodozahvata znači povećanje pritiska na izvorišta pitke vode, naročito ako se radi o izvorištima koja se već koriste za snabdijevanje stanovništva na pristupačnim terenima.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan na izvorišta pitke vode. Uticaj će imati značaj daljinskog uticaja samo u slučaju kada bi došlo preopterećenja već postojećeg izvorišta. Do kumulativnog uticaja će doći u slučaju dodatnog opterećenja već postojećih izvorišta. Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. U slučaju da do uticaja dođe, on će biti trajan, jer će doći do trajnog opterećenja.</p> <p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer je rješavanje pitanja vodosnabdijevanja na teško pristupačnim terenima od životnog značaja za stanovništvo.</p>
<p>Aktiviranje domaćinstava i lokalnih udruženja u diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima kroz promociju uloge šuma i šumarstva.</p>	<p><u>Moguće posljedice uticaja:</u> Aktiviranje domaćinstava i lokalnih udruženja u diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima se odnosi na uvođenje ili ojačanje sporednih djelatnosti, kao što je rad u šumi, prerada drveta u poluproizvode ili konačne proizvode, seoski turizam, prodaja lokalnih proizvoda itd. Sve to sa sobom donosi i povećano opterećenje za prirodne resurse – naročito vode i prostor. Zbog povećane turističke posjete i razvoja novih djelatnosti, moglo bi doći do problema u snabdijevanju sa pitkom vodom i povećane potražnje građevinskog zemljišta.</p> <p><u>Značaj uticaja:</u> Uticaj će biti direktan zbog povećane turističke posjete i razvoja novih djelatnosti. Uticaj će imati značaj daljinskog uticaja samo u slučaju, kada bi došlo do preopterećenja izvora pitke vode, koji sa pitkom vodom snabdijevaju više međusobno udaljenih naselja. Do kumulativnog uticaja će doći zbog povećanja pritiska na već korišćene prirodne resurse. Uticaj neće imati značaj sinergijskog uticaja. Uticaj će biti trajan (u nekim slučajevima možda i sezonski), jer će ruralni razvoj doprineti stalnom povećanju pritiska na prirodne resurse.</p> <p><u>Vjerovatnoća uticaja:</u> Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer je ruralni razvoj u interesu Crne Gore i ruralnog stanovništva.</p>

8. ALTERNATIVE

Član 15 Zakona o Strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (Sl. List RCG, br. 80/2005) navodi, da izvještaj o strateškoj procjeni sadrži podatke kojima se opisuju i procjenjuju mogući značajni uticaji na životnu sredinu do kojih može doći realizacijom plana ili programa, kao i razmatranih varijantnih rješenja, uz vođenje računa o ciljevima i geografskom obuhvatu plana ili programa. U nastavku nalaže sadržaj izvještaja o strateškoj procjeni. U stavu 8 je predviđeno, da izvještaj treba da sadrži i pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor varijantnih rješenja koje su uzete u obzir.

Nacionalnom šumarskom strategijom se utvrđuju ciljevi i smjernice za razvoj šuma i šumarstva u skladu sa nacionalnom šumarskom politikom, mjere za unaprijeđenje šuma, kao i orijentaciona finansijska sredstva za sprovođenje strategije i način njihovog obezbjeđivanja. Strategija je nacionalni planski dokument koji se izrađuje za područje Crne Gore.

Zbog značaja šuma kao ekosistema, Strategija je od posebne važnosti za zaštitu životne sredine i održivi razvoj. Realizacija aktivnosti utvrđenih Strategijom može imati uticaja na: vazduh, vode i more, zemljište, klimu, biljni i životinjski svijet, staništa i biodiverzitet, zaštićena prirodna dobra, stanovništvo i zdravlje ljudi, kulturno-istorijsku baštinu, infrastrukturne, industrijske i druge objekte. Strategija shodno Zakonu o šumama utiče na predviđene planove razvoja šuma na nivou opština, programe gazdovanja šumama na nivou gazdinskih jedinica, na prostorne planove i programska dokumenta iz oblasti industrije i ruralnog razvoja. Strategijom se uspostavlja okvir za definisanje i realizaciju projekata u sektoru šumarstva i drvne industrije u pogledu prirode, obima i uslova funkcionisanja i u vezi sa lokacijom šumskih resursa.

Nacionalna šumarska strategija je kao većina strateških dokumenta opredjelila dva scenarija mogućeg razvoja šumarstva vezano za:

- **Buduću sječu:**
  - scenario 1 - sječa ostaje na današnjem nivou,
  - scenario 2 - postepeno povećanje sječa na potpuno korišćenje godišnjeg prirasta i intenzivniji uzgoj svih šuma.
- **Finansiranje šuma i šumarstva - buduće prihode i rashode po sektorima vlasništva:**
  - scenario 1 – polazni scenario (prethodno stanje),
  - scenario 2 - optimalni planski scenario.

Kako scenario vezan za finansiranje šuma i šumarstva nema uticaje na zaštitu životne sredine nije bio uključen u dalju analizu alternativa. Zbog toga se analiza alternativa u ovom dokumentu fokusirala posebno na scenarije vezane za buduću sječu.

Opis obrađenih alternativa:

Strategija u analitičkom dijelu konstatuje, da je na duži rok moguće povećanje godišnjih sječa – najviše na račun njege šume i proreda. Međutim, za povećanje sječa nužne su investicije u izgradnju šumskih saobraćajnica i transportnu tehnologiju. U narednim decenijama povećanje posječene drvne mase može da se očekuje kod manjih dimenzija stabala, što znači, prije svega, povećanje ponude drveta za ogrijev. Ponuda drvne mase za preradu nema potencijal za povećanje, ali se neće ni smanjivati ako se naprave gore pomenuta ulaganja.

Tabela 10: Opis alternative 1

Alternativa 1 – sječa ostaje na današnjem nivou						
Opis alternative	Alternativa 1 je napravljena na osnovu postojećih programa gazdovanja šumama uz pretpostavke: <ul style="list-style-type: none"> ○ da se izvrše potrebne investicije u šumske puteve, ○ da se intenzivira uzgoj i njega mladih šuma i ○ da se intenzivira prevođenje izdanačkih u visoke šume. U skladu sa alternativom 1, obim sječa ostaje na sadašnjem nivou. Zbog navedenog se alternativa 1 u okviru SPUŽS smatra za nultu alternativu, odnosno alternativu koja predviđa razvoj u skladu sa postojećim trendovima.					
	Modelska procjena mogućeg godišnjeg prinosa neto drvne mase sa podjelom prema vlasništvu šume i na glavne tipove drvnih sortimenata (u m ³)	Vlasništvo	Ukupno	Furnir	Trupci	Drugi sortimenti
	Ukupno	1.224.894	21.741	522.090	99.889	581.174
	Državne šume	912.555	18.626	426.309	80.854	386.766
	Privatne šume	312.340	3.115	95.781	19.035	194.409

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore; Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva – Nacionalna šumarska strategija, verzija 10. 5. 2013.

Tabela 11: Opis alternative 2

Alternativa 2 – postepeno povećanje sječa na potpuno korišćenje godišnjeg prirasta i intenzivniji uzgoja svih šuma						
Opis alternative	Alternativa 2 je napravljena na osnovu na osnovu postepenog povećanja sječa i intenzivnijeg uzgoja svih šuma.					
Modelska procjena mogućeg godišnjeg prinosa neto drvne mase sa podjelom prema vlasništvu šume i na glavne tipove drvnih sortimenata (u m ³)	Vlasništvo	Ukupno	Furnir	Trupci	Drugi sortimenti	Ogrijev
	Ukupno	1.574.623	28.159	731.293	123.865	691.306
	Državne šume	379.202	3.864	127.948	21.569	225.821
	Privatne šume	1.195.421	24.295	603.345	102.296	465.485

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore; Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva – Nacionalna šumarska strategija, verzija 10. 5. 2013.

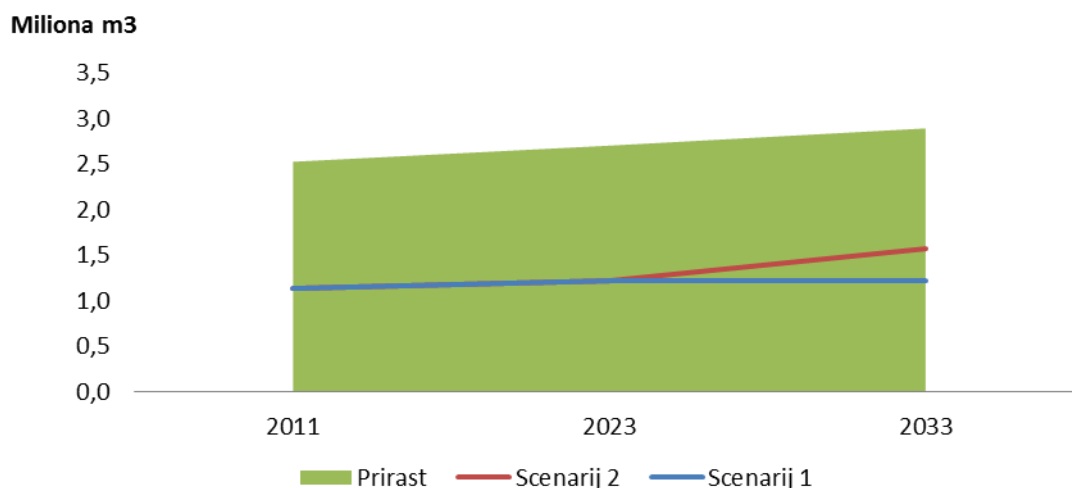
Obe alternative znače povećanje godišnjih realizovanih sječa, ali ostaju ispod sadašnjeg prirasta za kojeg je predviđena konstantna rast. Shodno Alternati1 u državnim šumama akumulira se 30% prirasta, a u privatnim 50%. prirasta, dok se akumulacija u državnim šumama smanjuje na 10%, a u privatnim na 30%.

Već se je sama Strategija opredijelila, da je zbog potrebe :

- povećanja drvne zalihe (i time produktivnosti šuma),
- investicija u šumske puteve (kako bi se omogućilo održivo korišćenje svih proizvodnih šuma),
- njege šuma,
- prevođenja izdanačkih šuma u visoke šume,

za narednih deset godina realna samo alternativa 1, koja održava godišnji nivo sječa na sadašnjem nivou, naravno uz pretpostavku, da budu sječe u budućnosti planske i evidentirane. Alternativa 2 može se predvidjeti tek za period poslije 2023.godine, ako se u međuvremenu ispune sve pretpostavke za alternativu 1 i uradi se nova generacija programa gazdovanja šumama sa većim intenzitetom korišćenja prirasta. Obe alternative su prikazane na donjoj slici.

Slika 3: Mogući scenariji povećanja korišćenja ukupne neto drvne mase upoređeno sa predviđenim prirastom u šumama.

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore; Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva – Nacionalna šumarska strategija, verzija 10. 5. 2013.

Upoređenje uticaja implementacije alternativa na životnu sredinu:

Procjena uticaja implementacije alternativa na životni sredinu odnosno postavljene ciljeve SPUŽS, koja je izložena u nastavku, je bila napravljena na osnovu zaključaka analize stanja i gore opisanih alternativa.

Cilj 1 – Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa:

U smislu održivog i uravnoteženog korišćenja prirodnih resursa najbitniji je podatak o godišnjem prirastu, odnosno o odnosu između godišnjeg prirasta i obima godišnje sječe. Iz analize stanja proizlazi zaključak da je trenutno godišnji prirast znatno veći od obima godišnje sječe i da će trend rasta godišnjeg prirasta prevazići trend rasta obima godišnje sječe. U skladu sa

alternativom 1, predviđen je konstantan rast obima sječe u okviru dosadašnjih trendova, koji su zaostajali za godišnjim prirastom. Takav scenario vodi u povećanje zaliha, te predviđa održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnog resursa drveta iz šuma.

U smislu održivog i uravnoteženog korišćenja prirodnih resursa alternativa 2 vodi u povećanje obima sječa uz konstataciju da će se obim sječe povećati, ali neće dostići obim godišnjeg prirasta. Na taj način, i ova alternativa omogućava održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa.

Cilj 2 – Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori:

Samo povećanje obima sječe naravno ne podrazumijeva automatsko poboljšanje dostupnosti stanovništva Crne Gore šumskim resursima. Zbog povećanja obima sječe stanovništvo će lakše doći do šumskih resursa (osobito do ogrijevnog drveta), nego ako obim sječe ostane u današnjim okvirima. Sa druge strane, potrebno je naglasiti da druga alternativa nudi veće prihode sektora šumarstva, zbog čega je vjerovatnije da će se sprovesti i sve ostale mjere usmjerene u ruralni razvoj koje direktno poboljšavaju dostupnost ruralnog stanovništva šumskim resursima i korišćenja šuma u druge svrhe (turizam, branje ljekovitog bilja i ostalih nedrvnih šumskih proizvoda, prodaja domaćih proizvoda itd.).

Cilj 3 – Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda:

Osnovna namjera Nacionalne šumarske strategije je poboljšanje upravljanja šumama i podizanje kvaliteta šuma. Strategija takođe predviđa poboljšanje kvaliteta snabdijevanja stanovništva na teško pristupačnim terenima sa pitkom vodom, koja će u isto vrijeme služiti kao protivpožarna infrastruktura. Poboljšano upravljanje šuma će smanjiti obim neevidentiranih sječa i smanjiti ugroženost od požara, i na taj način spriječiti devastaciju šuma koja štiti slivove nadzemne i podzemne vode. Na taj način, obe alternative podržavaju postavljeni cilj SPUŽS, bez obzira na obim sječe.

Cilj 4 – Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta:

Nacionalna šumarska strategija se odnosi na sve šume na teritoriji Crne Gore od kojih se 5,2% svrstava u nacionalne parkove. Nacionalni parkovi imaju urađenu unutrašnju zonaciju koja određuje i dozvoljene aktivnosti po pojedinim zonama. U nacionalnim parkovima trenutno se izvodi pasivno gazdovanje šumama – tj. sanitarna sječa. Zbog toga za nacionalne parkove nisu ni pripremljeni programi gazdovanja šumama. U budućnosti bi trebalo pripremiti programe gazdovanja šumama i za nacionalne parkove, te u skladu sa zonacijom odrediti područja od potpune zaštite, gdje se ne bi vršila ni sanitarna sječa i odvojiti ih od površina na kojim bi se aktivno gazdovalo šumama kao ekosistemima, kako bi se zadovoljile sve funkcije šuma sa fokusom na zaštitu biodiverziteta. U tom pogledu, slično važi i za Emerald zone koje uključuju šumske ekosisteme. Na taj način će se zadovoljiti potrebe za drvetom za lokalno stanovništvo i aktivno upravljati staništima u smislu biodiverziteta, što će doprinijeti očuvanju biodiverziteta

Izbor najbolje alternative za dalju obradu u SPUŽS:

Za lakši izbor najbolje alternative, u donjoj tabeli je izvedeno rangiranje alternativa u smislu usklađenosti sa postavljenim ciljevima SPUŽS:

Cilj SPUŽS	Rangiranje alternativa	
	Alternativa 1	Alternativa 2
Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	😊😊	😊
Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori	😊	😊😊
Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	😊	😊
Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	😊😊	😊😊

U smislu postavljenih ciljeva SPUŽS, obe alternative imaju pozitivni uticaj na postavljene ciljeve. Bez obzira na to, svaka od njih ima svojih prednosti. Na osnovu navedenog, kao najrealnija alternativa za implementaciju nove Nacionalne šumarske strategije izabrana je kombinacija alternative 1 i alternative 2, po kojoj će se obim sječe narednih 10 godina (do 2023.) vršiti u skladu sa alternativom 1. Do tada se očekuje da će se ispuniti sve pretpostavke za alternativu 2, po kojoj bi se narednih 10 godina (do 2033.) obim sječe postepeno povećavao do nivoa potpunog korišćenja godišnjeg prirasta uz intenzivniji uzgoj svih šuma. Takva pretpostavka je osnovana na:

- činjenici da šume predstavljaju jedan najvećih prirodnih resursa na teritoriji Crne Gore i da će privatni sektor u šumarstvu biti zainteresovan za optimalno, uravnoteženo i održivo korišćenje tog resursa,
- konstantnom povećanju godišnjeg prirasta koji je u slučaju realizacije bilo koje od navedenih alternativa veći od godišnje sječe i
- realnoj procjeni stručnog tima koji je izradio Strategiju i koji je procijenio, da do implementacije alternative 2 ne može doći dok nisu ispunjene navedene pretpostavke.

U slučaju da pretpostavke za alternativu 2 u prvih 10 godina (do 2023.) izvođenja Strategije ne bi bile ispunjene i da ne bi došlo do postepenog povećanja sječa do nivoa potpunog korišćenja godišnjeg prirasta uz intenzivniji uzgoja svih šuma poslije 2023. godine, najvjerovatnije je da bi se implementacija alternative 1 produžila i do 2033. godine. U tom slučaju, i uticaji na životnu sredinu bi bili manji od onih opisanih u nastavku SPUŽS.

9. CILJEVI SPUŽS I KRITERIJUMI ZA PROCJENU UTICAJA

Ciljevi SPUŽS su definisani na osnovu postojećih strateških dokumenta, odnose se na Nacionalnu šumarsku strategiju i odgovaraju zaključcima analize stanja životne sredine. Ciljevi SPUŽS i njihovo obrazloženje je predstavljeno u donjoj tabeli.

Tabela 12: Objašnjenje izbora ciljeva SPUŽS i indikatora

Cilj SPUŽS	Strateški dokument na osnovu kojeg je bio cilj SPUŽS definisan	Objašnjenje za izbor cilja SPUŽS	Indikatori za procjenu uticaja na cilj SPUŽS	Objašnjenje izbora indikatora sa izvorom podataka
Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	<p>STRATEGIJA RAZVOJA PROIZVODNJE HRANE I RURALNIH PODRUČJA CRNE GORE (2006)</p> <p>NACIONALNA STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA CRNE GORE (2007)</p> <p>PROSTORNI PLAN CRNE GORE do 2020. GODINE (2008)</p> <p>NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA (2008)</p>	<p>Cilj je definisan na osnovu zaključaka analize stanja životne sredine, Scoping-a i dokumenta Nacionalne šumarske politike, koji je služio kao podloga za izradu SPUŽS i koji sadrži mjere koje bi mogle imati uticaj na korišćenje prirodnih resursa.</p> <p>Cilj je osnovan na temeljnim principima zaštite životne sredine i ciljevima navedenih strateških dokumenata Crne Gore</p>	<p>Godišnji obim sječe u odnosu na godišnji prirast</p> <p>Dužina mreže šumskih puteva i vlaka.</p> <p>Površina novo zaraslih poljoprivrednih zemljišta</p> <p>Količina potrošene pitke vode</p> <p>Broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti.</p> <p>Prihodi ruralnih domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti.</p>	<p>Sa upoređenjem godišnjeg obima sječe i godišnjeg prirasta šuma i dužine mreže šumskih puteva i vlaka će biti moguće procijeniti održivost i uravnoteženost korišćenja tog prirodnog resursa. Izvor podataka će predstavljati rezultati Nacionalne inventure šuma i projekcije obima sječe šuma predstavljene u Nacionalnoj šumarskoj strategiji.</p> <p>Sa površinom novo zaraslih poljoprivrednih zemljišta će biti moguće procijeniti održivo i uravnoteženo korišćenje prostora. Izvor podataka će biti rezultati Nacionalne inventure šuma i Monstat-a.</p> <p>Preko promjene količine potrošene pitke vode će biti moguće procijeniti održivost i uravnoteženost korišćenja tog prirodnog resursa. Izvor podataka će predstavljati podaci Monstat-a.</p> <p>Preko promjene broja ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti biće moguće procijeniti promjene u razvoju ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima. Izvor podataka će predstavljati podaci Monstat-a ili drugi pouzdani izvori informacija.</p> <p>Preko promjene prihoda ruralnih domaćinstava uključenih u diverzifikaciju svojih djelatnosti biće moguće procijeniti promjene u razvoju ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima. Izvor podataka će predstavljati podaci Monstat-a ili drugi pouzdani izvori informacija.</p>
Poboljšana dostupnost šumskim resursima od	STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE (2006)	Cilj je definisan na osnovu zaključaka analize stanja životne sredine, Scoping-a i dokumenta Nacionalne šumarske politike, koji je služio kao podloga za izradu SPUŽS i koji sadrži mjere	<p>Godišnji obim sječe</p> <p>Dužina mreže šumskih puteva i vlaka.</p>	Preko promjene godišnjeg obima sječe biće moguće procijeniti promjenu u dostupnosti šumskim resursima od strane stanovništva Crne Gore. Izvor podataka će predstavljati rezultati Nacionalne inventure šuma i podaci Nacionalne šumarske strategije.

<p>strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori</p>		<p>koje bi mogle imati uticaj na dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva Crne Gore.</p> <p>Cilj je osnovan na temeljnim principima zaštite životne sredine i ciljevima navedenih strateških dokumenata Crne Gore</p>	<p>Broj ruralnih domaćinstava u mogućnosti za diversifikaciju svojih djelatnosti.</p>	<p>Preko promjene dužine mreže šumskih puteva i vlaka biće moguće procijeniti promjenu u dostupnosti šumskim resursima od strane stanovništva Crne Gore. Izvor podataka će predstavljati rezultati Nacionalne inventure šuma i podaci Nacionalne šumarske strategije.</p> <p>Preko promjene broja ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diverzifikaciju svojih djelatnosti biće moguće procijeniti promjene u razvoju ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima. Izvor podataka će predstavljati podaci Monstat-a ili drugi pouzdani izvori informacija.</p>
<p>Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda</p>	<p>NACIONALNA STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA CRNE GORE (2007)</p> <p>ZAKON O VODAMA</p> <p>ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE</p>	<p>Cilj je definisan na osnovu zaključaka analize stanja životne sredine, Scoping-a i dokumenta Nacionalne šumarske politike, koji je služio kao podloga za izradu SPUŽS i koji sadrži mjere koje bi mogle imati uticaj na stanje svih tijela površinskih i podzemnih voda.</p> <p>Cilj je osnovan na temeljnim principima zaštite životne sredine i ciljevima navedenih strateških dokumenata Crne Gore</p>	<p>Indeks WQI</p> <p>Kvalitet podzemnih voda</p> <p>Ispravnost vode za piće</p>	<p>Preko promijene indeksa WQI, kvaliteta podzemnih voda i ispravnosti vode za piće biće moguće procijeniti uticaj na stanje slivova površinskih i podzemnih voda i uticaj na kvalitet snabdijevanja stanovništva sa pitkom vodom. Izvor podataka će predstavljati podaci Monstat-a, Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore odnosno Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju.</p>
<p>Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta</p>	<p>NACIONALNA STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA CRNE GORE (2007)</p> <p>PROSTORNI PLAN CRNE GORE do 2020. GODINE (2008)</p> <p>NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA (2008)</p> <p>ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI</p> <p>ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA</p>	<p>Cilj je definisan na osnovu zaključaka analize stanja životne sredine, Scoping-a i dokumenta Nacionalne šumarske politike, koji je služio kao podloga za izradu SPUŽS i koji sadrži mjere koje bi mogle imati uticaj na očuvanje zaštićenih područja prirode i Emerald zona.</p> <p>Cilj je osnovan na temeljnim principima zaštite životne sredine i ciljevima navedenih strateških dokumenata Crne Gore</p>	<p>Dužina novo izgrađene mreže šumskih puteva i vlaka</p> <p>Površina novo zarasli poljoprivrednih zemljišta</p> <p>Mreža protivpožarne infrastrukture.</p>	<p>Nakon završetka izgradnje nove mreže šumskih puteva i vlaka u nacionalnim parkovima i Emerald zonama biće moguće procijeniti gubitak površine tih područja zbog uspostavljanja šumske infrastrukture i ostalih posljedica. Izvor podataka će predstavljati podaci Nacionalne inventure šuma i grafički podaci o lokacijama nacionalnih parkova i Emerald zona u GIS-u.</p> <p>Sa površinom novo zaraslih poljoprivrednih zemljišta u nacionalnim parkovima i Emerald zonama biće moguće procijeniti održivo i uravnoteženo korišćenje i upravljanje tih prostora. Izvor podataka će biti rezultati Nacionalne inventure šuma i Monstat-a.</p> <p>Mreža protivpožarne infrastrukture direktno utiče na stepen ugroženosti od požara i štete nastale sa strana požara. Izvor podataka biće podaci iz Nacionalne šumarske strategije.</p>

10. PROCJENA UTICAJA NA POSTAVLJENE CILJEVE SPUŽS

10.1. Kriterijumi sa izabranom metodologijom za procjenu uticaja

Kod definisanja i procjene uticaja implementacije Nacionalne šumarske strategije stručni tim se oslonio na metodološki pristup koji je objašnjen u poglavlju 2.1. U ovom poglavlju se nalaze kriterijumi i metode za procjenu uticaja na pojedinačni cilj SPUŽS. Procjena uticaja na ciljeve je zasnovana na analizi stanja životne sredine i očekivanih promjena prouzrokovanih implementacijom Nacionalne šumarske strategije. Kao osnova za procjenu uvijek se uzima stanje indikatora prije implementacije, a procjena uticaja zavisi od promjene vrijednosti indikatora koje će implementacija prouzrokovati. Kod procjene stepena uticaja na postavljeni cilj SPUŽS upotrebjeno je rangiranje koje se najčešće koristi u međunarodnoj praksi i koje je detaljnije objašnjeno u poglavlju 2.1.

Tabela 13: Indikatori metode za definisanje i procjenu uticaja na postavljene ciljeve SPUŽS

Cilj SPUŽS	Indikator	Metoda definisanja pravca kretanja indikatora	Metoda definisanja stepena uticaja	
			Rang uticaja	Kriterijumi za definisanje stepena uticaja
Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	<ul style="list-style-type: none"> Godišnji obim sječe u odnosu na godišnji prirast Dužina mreže šumskih puteva i vlaka. Površina poljoprivrednih zemljišta. Količina zahvaćene pitke vode. Broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti. Prihodi ruralnih domaćinstava uključenih u diversifikaciju 	<p>Godišnji obim sječe u odnosu na godišnji prirast je modeliran u Nacionalnoj šumarskoj strategiji. Promjene ostalih indikatora proizlaze iz mjera definisanih u Nacionalnoj šumarskoj strategiji.</p>	A	<p>Nema uticaja odnosno uticaj je pozitivan</p> <p>Zbog implementacije Strategije uticaja nema ili je uticaj pozitivan ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> je godišnji obim sječe manji od godišnjeg prirasta, se dužina mreže šumskih puteva i vlaka produžava na način koji uravnotežuje sječu u šumama i omogućava bolje i lakše upravljanje, i ako se oni planiraju i izgrađuju prema propisanim standardima ne dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta odnosno, ako se zarasla poljoprivredna zemljišta vraćaju u poljoprivrednu upotrebu, ako se količina potrošene pitke vode smanjuje odnosno ostaje na istom nivou, ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti raste ili ostaje na istom nivou, ako prihodi ruralnih domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti rastu.
			B	<p>Zanemarljiv uticaj</p> <p>Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> godišnji obim sječe prati godišnji prirast, se dužina mreže šumskih puteva i vlaka produžava na način koji uravnotežuje sječu u šumama ali ne omogućava bolje i lakše upravljanje. Mreža mreže šumskih puteva se planira i izgrađuje prema propisanim standardima dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta u manjem obimu, koji ne narušava ravnotežu između različitih kategorija korišćenja zemljišta, ako se količina potrošene pitke vode povećava ali na način koji ne ugrožava održivo snabdijevanje vodom,

Cilj SPUŽS	Indikator	Metoda definisanja pravca kretanja indikatora	Metoda definisanja stepena uticaja	
	svojih djelatnosti.			<ul style="list-style-type: none"> • ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnosti za diversifikaciju svojih djelatnosti neznatno opada, • ako prihodi ruralnih domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti neznatno padaju.
			C	<p style="text-align: center;">Zanemarljiv uticaj zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja</p> <p>Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • je godišnji obim sječe veći od godišnjeg prirasta, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja, • se dužina mreže šumskih puteva i vlaka produžava u osjetljivim područjima uz uvažavanje mjera za ublažavanje uticaja, • dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta u obimu koji narušava ravnotežu između različitih kategorija korišćenja zemljišta, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja, • ako se količina potrošene pitke vode povećava na način koji ugrožava održivo snabdijevanje, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja, • ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti pada, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja, • ako prihodi ruralnih domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti padaju, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja.
			D	<p style="text-align: center;">Važan uticaj</p> <p>Zbog implementacije Strategije uticaj je važan ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • je godišnji obim sječe veći od godišnjeg prirasta, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive, • se dužina mreže šumskih puteva i vlaka produžava na način koji ne doprinosi ka uravnoteženom korišćenju šuma, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive. Mreža šumskih puteva se gradi mimo planova i standarda • dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta u obimu koji narušava ravnotežu između različitih kategorija korišćenja zemljišta, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive, • ako se količina potrošene pitke vode povećava na način koji ugrožava održivo snabdijevanje, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive, • ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti pada, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive, • ako prihodi ruralnih domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti padaju, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive.
			E	<p style="text-align: center;">Razorni uticaj</p> <p>Zbog implementacije Strategije uticaj je razoran ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • godišnji obim sječe vodi u uništavanje prirodnog resursa, • se dužina mreže šumskih puteva i vlaka smanjuje odnosno se produžava na način da uništava prirodni resurs, • dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta i napuštanja poljoprivrede kao načina korišćenja zemljišta, • ako se količina potrošene pitke vode povećava na način koji vodi u uništavanje prirodnog resursa, • ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju upada do mjere kada domaćinstava zapuštaju već postignutu diversifikaciju, • ako prihodi ruralnih domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti opadaju do mjere kada ruralna domaćinstava ne mogu više da opstaju.

Cilj SPUŽS	Indikator	Metoda definisanja pravca kretanja indikatora	Metoda definisanja stepena uticaja	
			X	<p>Procjena uticaja nije moguća Procjena uticaja nije moguća zbog nedostatka podataka o programu ili podataka o postojećem stanju životne sredine.</p>
Poboljšana dostupnost resursima od strane stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> Godišnji obim sječe. Dužina mreže šumskih puteva i vlaka. Broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti. 	Godišnji obim sječe je modeliran u Nacionalnoj šumarskoj strategiji. Promjene ostalih indikatora proizlaze iz mjera definisanih u Nacionalnoj šumarskoj strategiji.	Rang uticaja	<p>Kriterijumi za definisanje stepena uticaja</p>
			A	<p>Nema uticaja odnosno uticaj je pozitivan Zbog implementacije Strategije uticaja nema ili je uticaj pozitivan ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> godišnji obim sječe raste ili ostaje na istom nivou, se dužina mreže šumskih puteva i vlaka produžava na način koji omogućava povećanu sječu i lakši prilaz korisnicima. Mreža mreže šumskih puteva se planira i izgrađuje prema propisanim standardima, ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti raste ili ostaje na istom nivou.
			B	<p>Zanemarljiv uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> godišnji obim sječe malo opada, se dužina mreže šumskih puteva i vlaka produžava na način koji omogućava povećanu sječu, ali ne i lakši prilaz korisnicima. Mreža mreže šumskih puteva se planira i izgrađuje prema propisanim standardima, ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti neznatno opada.
			C	<p>Zanemarljiv uticaj zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> godišnji obim sječe opada, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja, se dužina mreže šumskih puteva i vlaka produžava na osjetljivim područjima, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja. Mreža mreže šumskih puteva se planira i izgrađuje prema propisanim standardima. ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti pada, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja.
			D	<p>Važan uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je važan ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> godišnji obim sječe opada, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive, se dužina mreže šumskih puteva i vlaka produžava na način koji ne omogućava poboljšanu dostupnost šumskim resursima, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive. Mreža šumskih puteva se gradi mimo planova i standarda, ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti pada, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive.
			E	<p>Razorni uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je razoran ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> godišnji obim sječe pada do nivoa kada je ugrožena osnovno snabdijevanje stanovništva drvetom, se dužina mreže šumskih puteva i vlaka ne produžava, odnosno smanjuje se dostupnost šumskim resursima. Mreža šumskih puteva se gradi mimo planova i standarda, ako broj ruralnih domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju upada do mjere kada domaćinstava

Cilj SPUŽS	Indikator	Metoda definisanja pravca kretanja indikatora	Metoda definisanja stepena uticaja	
				zapuštaju već postignutu diversifikaciju.
Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	<ul style="list-style-type: none"> • Indeks WQI • Kvalitet podzemnih voda • Ispravnost vode za piće 	Promjene indikatora proizlaze iz mjera definisanih u Nacionalnoj šumarski strategiji.	X	<p>Procjena uticaja nije moguća Procjena uticaja nije moguća zbog nedostatka podataka o programu ili podataka o postojećem stanju životne sredine.</p>
			Rang uticaja	Kriterijumi za definisanje stepena uticaja
			A	<p>Nema uticaja odnosno uticaj je pozitivan Zbog implementacije Strategije uticaja nema ili je uticaj pozitivan ako se indeks WQI/kvalitet podzemnih voda/rezultati ispravnosti vode za piće poboljšaju ili ostaju na istom nivou.</p>
			B	<p>Zanemarljiv uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv ako se indeks WQI/kvalitet podzemnih voda/rezultati ispravnosti vode za piće malo pogoršaju, ali ne do nivoa koji bi doveo do prelaska u slabiji rang kvaliteta.</p>
			C	<p>Zanemarljiv uticaj zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja ako se indeks WQI/kvalitet podzemnih voda/rezultati ispravnosti vode za piće malo pogoršaju, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja.</p>
			D	<p>Važan uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja, ako se indeks WQI/kvalitet podzemnih voda/rezultati ispravnosti vode za piće malo pogorša, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive.</p>
			E	<p>Razorni uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je razoran zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja ako se indeks WQI/kvalitet podzemnih voda/rezultati ispravnosti vode za piće pogoršaju na način koji ugrožava dalje korišćenje tog sliva površinske ili podzemne vode.</p>
			X	<p>Procjena uticaja nije moguća Procjena uticaja nije moguća zbog nedostatka podataka o programu ili podataka o postojećem stanju životne sredine.</p>
Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta	<ul style="list-style-type: none"> • Dužina novo izgrađene mreže šumskih puteva i vlaka u nacionalnim parkovima i Emerald zonama. • Površina poljoprivrednih zemljišta u nacionalnim parkovima i Emerald zonama. • Mreža protivpožarne 	Promjene indikatora proizlaze iz mjera definisanih u Nacionalnoj šumarski strategiji.	Rang uticaja	Kriterijumi za definisanje stepena uticaja
			A	<p>Nema uticaja odnosno uticaj je pozitivan Zbog implementacije Strategije uticaja nema ili je uticaj pozitivan ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • se dužina mreže šumskih puteva i vlaka u nacionalnim parkovima i Emerald zonama ne produžava ili se produžava na način koji omogućava bolje i lakše upravljanje i dostupnost i ne ugrožava biodiverzitet, • ne dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta u nacionalnim parkovima i Emerald zonama odnosno ako se zarasla poljoprivredna zemljišta vraćaju u poljoprivrednu upotrebu, • ako se mreža protivpožarne infrastrukture ne mijenja odnosno ako se poboljšava na način koji doprinosi smanjenju ugroženosti svih šuma od šumskih požara.
			B	<p>Zanemarljiv uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • se dužina mreže šumskih puteva i vlaka u nacionalnim parkovima i Emerald zonama produžava na način koji nema uticaj na bolje i lakše upravljanje i dostupnost, ali i ne ugrožava biodiverzitet • dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta u nacionalnim parkovima i Emerald zonama u manjem obimu, koji ne

Cilj SPUŽS	Indikator	Metoda definisanja pravca kretanja indikatora	Metoda definisanja stepena uticaja	
	infrastrukture.			<p>narušava ravnotežu između različitih kategorija korišćenja zemljišta,</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako se mreža protivpožarne infrastrukture zanemaruje i tako ne doprinosi poboljšanju ugroženosti svih šuma od šumskih požara.
			C	<p>Zanemarljiv uticaj zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja Zbog implementacije Strategije uticaj je zanemarljiv zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • se dužina mreže šumskih puteva i vlaka u nacionalnim parkovima i Emerald zonama produžava na način koji negativno utiče na njihov integritet, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja, • dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta u nacionalnim parkovima i Emerald zonama u obimu koji narušava ravnotežu između različitih kategorija korišćenja zemljišta, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja, • ako se mreža protivpožarne infrastrukture zapušta na način koji doprinosi povećanju ugroženosti svih šuma od šumskih požara, ali postoje mjere za ublažavanje uticaja.
			D	<p>Važan uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je važan ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • se dužina mreže šumskih puteva i vlaka u nacionalnim parkovima i Emerald zonama produžava na način koji negativno utiče na njihov integritet, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive, • dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta u nacionalnim parkovima i Emerald zonama u obimu koji narušava ravnotežu između različitih kategorija korišćenja zemljišta, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive, • ako se mreža protivpožarne infrastrukture zapušta na način koji doprinosi povećanju ugroženosti svih šuma od šumskih požara, a mjere za ublažavanje uticaja ne postoje ili nisu izvodljive.
			E	<p>Razorni uticaj Zbog implementacije Strategije uticaj je razoran ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • se dužina mreže šumskih puteva i vlaka u nacionalnim parkovima i Emerald zonama produžava na način koji uništavajuće utiče na njihov integritet, • dolazi do zarastanja poljoprivrednih zemljišta u nacionalnim parkovima i Emerald zonama i zapuštanja poljoprivrede kao načina korišćenja zemljišta, što vodi do smanjenja biodiverziteta, • ako se mreža protivpožarne infrastrukture zapušta na način koji doprinosi sprečavanju mogućnosti borbe protiv šumskih požara.
			X	<p>Procjena uticaja nije moguća Procjena uticaja nije moguća zbog nedostatka podataka o programu ili podataka o postojećem stanju životne sredine.</p>

10.2. Procjena uticaja na postavljene ciljeve SPUŽS

10.2.1. Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa

Tabela 14: Procjena vrijednosti i pravca kretanja indikatora cilja SPUŽS „Održivo korišćenje prirodnih resursa“

Indikator	Postojeće stanje indikatora	Procjena vrijednosti i pravca kretanja indikatora u slučaju implementacije Nacionalne šumarske
-----------	-----------------------------	--

		strategije
Godišnji obim sječe u odnosu na godišnji prirast	<p>Godišnji obim sječe 2011. godine - 1.139.000 m³ Godišnji prirast - 2.525.000 m³</p> <p>Iz navedenog sleduje, da je obim sječe 2011. godine dostigao 45% godišnjeg prirasta.</p>	<p>↑ povećanje vrijednosti</p> <p>Modelska procjena mogućeg godišnjeg prinosa neto drvne mase - 1.575.000 m³ Godišnji prirast - 2.525.000 m³</p> <p>Iz navedenog sleduje, da bi implementacijom Nacionalne šumarske strategije došlo do povećanja obima sječe, koje bi dostiglo 62% godišnjeg prirasta, sa ciljem postepenog približavanju 100% godišnjeg prirasta u dalji budućnosti.</p>
Dužina mreže šumskih puteva i vlaka.	2.626,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.436,2 km vlaka.	<p>↑ povećanje vrijednosti</p> <p>2.751,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.936,2 km vlaka.</p> <p>Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa izgradnju 125 km šumskih puteva i 500 km vlaka sa ciljem poboljšanja dostupnosti do sada manje pristupačnim šumama.</p>
Površina poljoprivrednih zemljišta.	1.740,3 km ²	<p>↔ vrijednost se neće promijeniti</p> <p>1.740,3 km²</p> <p>Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa nekoliko mjera za sprječavanje zarastanja poljoprivrednih zemljišta kao što su - Razgraničenje pašnjaka i šuma, registracija i regulacija prava korišćenja i Održavanje otvorenih površina između šuma, podrška za kosidbu livada.</p>
Količina zahvaćene pitke vode.	Zahvaćene količine vode za javni vodovod - 109.449,0 m ³	<p>↑ povećanje vrijednosti</p> <p>Povećanje u skladu sa postojećim trendom -1.500 m³ godišnje.</p> <p>Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa uređenje 70 vodozahvata koji će se koristiti za snabdijevanje stanovništva na teško dostupnim terenima sa pitkom vodom i za potrebe borbe protiv šumskih požara. Međutim, treba naglasiti, da će tih 70 vodozahvata biti napravljenih na već postojećim izvorima pitke vode, koje to isto stanovništvo već koristi za vodosnabdijevanje, pa se iz tog razloga ne očekuje povećano korišćenje pitke vode. Sa druge strane, Nacionalna šumarska strategija predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti), koja će sigurno doprinijeti povećanoj potrošnji pitke vode. Na osnovu dostupnih podataka nemoguće je precizno modelirati/procijeniti obim povećanja potrošene pitke vode. U ovom slučaju, radi se o manjim kapacitetima (seoski turizam, mala preduzeća) u ruralnom području koje je već godinama podložno depopulaciji, pa procjenjujemo da se neće mijenjati trend povećanja zahvaćene pitke vode (1.500 m³ godišnje).</p>
Broj domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti.	<p>Broj diversifikovanih domaćinstava po glavnim djelatnostima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • turizam i smještaj – 203 domaćinstava, • domaća radinost – 687 domaćinstava, • sakupljanje šumskih plodova, aromatičnog bilja i 	<p>↑ povećanje vrijednosti</p> <p>Povećanje – u skladu sa uspjehom izvođenja mjera za podsticanje diversifikacije ruralnih domaćinstava.</p>

	<p>pečuraka – 3.131 domaćinstava,</p> <ul style="list-style-type: none"> • sječa šume – 8.381 domaćinstava, • prerada proizvoda biljnog porijekla – 4.305 domaćinstava, • prerada proizvoda životinjskog porijekla – 7.130 domaćinstava, • uzgoj vodenih kultura – 28 domaćinstava. <p>Ukupno 23.865 domaćinstava, odnosno 24,12% je već uključenih u diversifikaciju.</p>	<p>Nacionalna šumarska strategija predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti) sa ciljem poticanja ruralnog razvoja, povećanja prihoda ruralnih domaćinstava i sprječavanja depopulacije.</p>
<p>Prihodi domaćinstava uključenih u diversifikaciju svojih djelatnosti.</p>	<p>Po dobijenim informacijama, ovi podaci se na nivou Crne Gore još ne prikupljaju.</p>	<p style="text-align: center;">↑ povećanje vrijednosti</p> <p>Povećanje – u skladu sa uspjehom izvođenja mjera za podsticanje diversifikacije ruralnih domaćinstava.</p> <p>Nacionalna šumarska strategija predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti) sa ciljem podsticanja ruralnog razvoja, povećanja prihoda ruralnih domaćinstava i sprječavanja depopulacije.</p>

Legenda: ↑ povećanje vrijednosti; ↓ smanjenje vrijednosti; ↔ vrijednost se neće promijeniti

Strategija jasno predviđa, da će sječe prvih 10 godina biti na sadašnjem nivou, dok će posle 2023. godine porasti i polako početi smanjivati razliku do godišnjeg prirasta (povećanje sa 45% na 62% godišnjeg prirasta). Međutim, treba naglasiti da se isto tako predviđa proširenje mreže šumskih puteva i vlaka sa namjerom da se poboljša otvorenost sada teško pristupačnim šumama. Sa gledišta održivog korišćenja prirodnih resursa to znači povećanje obima sječe u, do sada teško pristupačnim šumama i smanjenje obima sječe u do sada lako pristupačnim šumama i posljedično uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa. Takođe, treba naglasiti da je jedan od glavnih ciljeva Strategije povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma na teritoriji Crne Gore. Sa jedne strane, ovo znači pozitivan uticaj jer se u velikoj mjeri svodi na sanaciju degradiranih šuma, odnosno uzgoj mladih šuma. Treba imati u vidu dugoročnu stabilnost šuma pa ih ne dovoditi u položaj da bi ih, zbog prevelike akumulacije prirasta doveli u situaciju da bi postale prestarjele, jer bi onda moglo doći do pomlađivanja šuma na velikim površinama.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa uređenje 70 vodozahvata koji će se koristiti za snabdijevanje stanovništva na teško pristupačnim terenima sa pitkom vodom i za potrebe borbe protiv šumskih požara. U tom slučaju, ne radi se o otvaranju 70 novih izvorišta pitke vode, nego o uređenju infrastrukture na već postojećim sistemima za snabdijevanje pitkom vodom, koja će imati pozitivan uticaj na kvalitet snabdijevanja stanovništva u teško pristupačnim područjima sa pitkom vodom i na raspoloživu infrastrukturu za borbu protiv šumskih požara. Iz razloga održivog korišćenja prirodnih resursa navedeno ne predstavlja povećanje korisnika pitke vode. No, treba uzeti u obzir i druge mjere Nacionalne šumarske strategije, naročito one koje podržavaju ruralni razvoj i diversifikaciju domaćinstava. Uvođenjem novih djelatnosti i povećanjem turističke posjete sigurno će doći do povećanog pritiska na korišćenje pitke vode. Na osnovu podataka Nacionalne šumarske strategije možemo ipak zaključiti, da se radi o manjim kapacitetima (seoski turizam, mala preduzeća) u ruralnom području, koje je već godinama podložno depopulaciji. Zbog navedenog procijenjujemo da neće doći do značajnijeg uticaja na postojeći trend povećanja zahvaćene pitke vode.

Iz razloga održivog upravljanja prostorom, implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa nekoliko mjera za sprječavanje zarastanja poljoprivrednih zemljišta, kao što su - *Razgraničenje pašnjaka i šuma, registracija i regulacija prava korišćenja i Održavanje otvorenih površina između šuma, podrška za kosidbu livada*. Svakako, izvođenje ovih mjera će doprinijeti ka smanjenju/zaustavljanju zarastanja poljoprivrednih zemljišta, a podržaće i sve ostale mjere koje se nadovezuju na ruralni razvoj – sve ovo će voditi zadržavanje ljudi u ruralnim područjima (smanjivanje depopulacije), i na taj način u aktivniju obradu poljoprivrednih zemljišta.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti) sa ciljem podsticanja ruralnog razvoja, povećanja prihoda ruralnih domaćinstava i sprječavanja depopulacije. Strategija predviđa da će do toga doći sa ponovnim uključivanjem lokalnog stanovništva u proces upravljanja šumama i izvođenja šumskih radova, diversifikacijom domaćinstava vezanim za drvne i nedrvne šumske proizvode i podsticanjem ruralnog turizma sa fokusom na turizam u prirodi. Pored toga, Strategija jasno prepoznaje i potrebu za prilagođenim upravljanjem šumama na prostoru zaštićenih područja prirode i upozorava da je taj segment potrebno uključiti ne samo u fazu upravljanja, nego i u fazu planiranja. Na taj način, direktno se podržava razvoj ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima. Sa druge strane, ruralni razvoj vodi u povećanje pritiska na prostor (kao prirodni resurs) jer se povećava potražnja stambenog zemljišta. To je predmet prostornih planova lokalnih zajednica na kojeg treba Strategija adekvatno da upozori.

Sve navedeno znači, da implementacija Nacionalne šumarske strategije, usprkos povećanju obima sječe na dugi rok vodi u održivo korišćenje resursa i veću ravnotežu korišćenje prirodnih resursa. Zbog navedenog procjenjujemo da će uticaj na postavljeni cilj SUŽS „Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa“ imati karakteristike zanemarivog uticaja zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja (C).

10.2.2. Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori

Tabela 15: Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora cilja SPUŽS „Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori“

Indikator	Postojeće stanje indikatora	Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora u slučaju implementacije Nacionalne šumarske strategije
Godišnji obim sječe	Godišnji obim sječe 2011. godine - 1.139.000 m ³	<p>↑ povećanje vrijednosti</p> <p>Modelska procjena mogućeg godišnjeg prinosa neto drvne mase - 1.575.000 m³</p>
Dužina mreže šumskih puteva i vlaka.	2.626,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.436,2 km vlaka.	<p>↑ povećanje vrednosti</p> <p>2.751,4 km makadamskih šumskih puteva i 3936,2 km vlaka.</p> <p>Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa izgradnju 125 km šumskih puteva i 500 km vlaka sa ciljem poboljšanja dostupnosti, do sada lošije dostupnih šuma.</p>
Broj domaćinstava koji imaju mogućnost za diversifikaciju svojih djelatnosti.	<p>Broj diversifikovanih domaćinstava po glavnim djelatnostima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • turizam i smještaj – 203 domaćinstava, • domaća radinost – 687 domaćinstava, • sakupljanje šumskih plodova, aromatičnog bilja i pečuraka – 3.131 domaćinstava, • sječa šume – 8.381 domaćinstava, • prerada proizvoda biljnog porijekla – 4.305 domaćinstava, • prerada proizvoda životinjskog porijekla – 7.130 domaćinstava, • uzgoj vodenih kultura – 28 domaćinstava. <p>Ukupno 23.865 domaćinstava odnosno 24,12% je već uključenih u</p>	<p>↑ povećanje vrijednosti</p> <p>Povećanje - u skladu sa uspjehom izvođenja mjera za poticanje diversifikacije ruralnih domaćinstava.</p> <p>Nacionalna šumarska strategija predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti) sa ciljem poticanja ruralnog razvoja, povećanja prihoda ruralnih domaćinstava i sprječavanja depopulacije.</p>

	diversifikaciju.	
--	------------------	--

Legenda: ↑ povećanje vrijednosti; ↓ smanjenje vrijednosti; ↔ vrijednost se neće promijeniti

Zbog povećanja obima sječe stanovništvo će lakše doći do šumskih resursa (naročito do ogrijevnog drveta), nego ako obim sječe ostane u današnjim okvirima. Međutim, bitniji uticaj na poboljšanje dostupnosti šuma dolazi od strane implementacije mjera koje predviđaju olakšan pristup do sada teško pristupačnim šumama, uređenje načina korišćenja drvnih i nedrvnih šumskih proizvoda i podsticanje ruralnog razvoja. Na taj način, stanovništvo i drvna industrija će lakše dolaziti do svih navedenih resursa, tako i koristiti šumu i njene kvalitete kroz turističku ponudu.

Na osnovu gore navedenog, te predstavljenih indikatora možemo zaključiti da implementacija Nacionalne šumarske strategije vodi u poboljšanje dostupnosti stanovništva i drvne industrije šumskim resursima. Procijenjujemo da će uticaj na postavljeni cilj SUŽS „Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori“ imati karakteristike **pozitivnog uticaja (A)**.

10.2.3. Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda

Tabela 16: Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora cilja SPUŽS „Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda“

Indikator	Postojeće stanje indikatora	Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora u slučaju implementacije Nacionalne šumarske strategije
Indeks WQI	Morača – 82; Zeta – 84; Cijevina – 86; Bojana – 79; Rijeka Crnojevića – 80; Lim – 76; Grnčar – 90; Kutska rijeka – 90; Ibar – 71; Tara – 90; Piva – 90; Čehotina – 70; Vezišnica – 73; Skadarsko jezero – 85.	↔ vrijednost se neće promijeniti Morača – 82; Zeta – 84; Cijevina – 86; Bojana – 79; Rijeka Crnojevića – 80; Lim – 76; Grnčar – 90; Kutska rijeka – 90; Ibar – 71; Tara – 90; Piva – 90; Čehotina – 70; Vezišnica – 73; Skadarsko jezero – 85. Implementacija Nacionalne šumarske strategije će doprineti boljem upravljanju šumama, podizanju kvalitete šuma i time i boljem čuvanju svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda. Negativni uticaji su incidentnog značaja i povezani su sa nesrećama koje neće uticati na indeks WQI do te mjere da bi došlo do njegove promjene.
Kvalitet podzemnih voda	Voda iz Zetske ravnice svrstani su u najbolju A klasu.	↔ vrijednost se neće promijeniti Klasa A. Implementacija Nacionalne šumarske strategije će doprineti boljem upravljanju sa šumama, podizanju kvalitete šuma i time i boljem čuvanju svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda. Negativni uticaji su incidentnog značaja i povezani sa nesrećama, koje neće uticati na kvalitet podzemnih voda do te mjere, da bi došlo do njegove promjene.
Ispravnost vode za piće	Mikrobiološka ispitivanja - 14.6% ispitanih uzoraka hlorisanih voda ne zadovoljava propisane norme higijenske ispravnosti. Fizičko-hemijska ispitivanja - 11.3% ispitanih uzoraka hlorisanih voda nije odgovaralo propisanim kriterijumima.	↓ smanjenje vrijednosti Smanjenje – u skladu sa uspjehom izvođenja mjera za poboljšanje snabdijevanja stanovništva na teško pristupačnim terenima sa pitkom vodom. Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa izgradnju 70 vodozahvata na postojećim

izvorištima pitke vode, što znači nadogradnju postojećih sistema za snabdijevanje sa pitkom vodom, zbog čega će doći do pada negativnih ispitanih uzoraka pitke vode.

Legenda: ↑ povećanje vrijednosti; ↓ smanjenje vrijednosti; ↔ vrijednost se neće promijeniti

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predstavlja uvođenje mjera sa različitim ciljevima (poboljšanje dostupnosti, povećanje kvaliteta šuma, podsticanje ruralnog razvoja, itd.), koji svi mogu imati negativni i pozitivni uticaj na postavljeni cilj SPUŽS.

Proširenje mreže šumskih puteva i vlaka vodi u povećanje mogućnosti da dođe do kvara ili radne nesreće vozila ili mehanizacije za vrijeme transporta ili izvođenja radova u šumi. To naravno znači povećanje mogućnosti za zagađenje površinskih i podzemnih voda sa gorivom/mehaničkim uljem. Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer se kvarovi i nesreće dešavaju ali su incidentnog značaja i treba im posvetiti pažnju kod organizacije radova u šumarstvu i transporta po šumskim putevima. Ovdje treba naglasiti, da u datim primjerima nisu bila predviđena zagađenja u obimu koji bi mogao voditi promjeni kvaliteta stanja vodnih slivova površinskih i podzemnih voda.

Aktiviranje domaćinstava i lokalnih udruženja u diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima se odnosi na uvođenje ili ojačanje sporednih djelatnosti kao što je rad u šumi, prerada drveta u poluproizvode ili konačne proizvode, seoski turizam, prodaju lokalnih proizvoda itd. Sve ovo sa sobom donosi i povećano opterećenje za prirodne resurse – naročito vodu. Zbog uvođenja novih djelatnosti i povećane posjete od strane turista, moglo bi doći, ne samo do problema u snabdijevanju stanovništva sa pitkom vodom, nego i do povećanja zagađenja vodnih slivova površinskih i podzemnih voda sa otpadnim vodama iz industrije i fekalijama. To je predmet prostornih planova i planova komunalnog uređenja lokalnih zajednica na koji treba Strategija adekvatno da upozori.

Sa druge strane, jedan od glavnih ciljeva Strategije je povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma na teritoriji Crne Gore koji predstavlja pozitivan uticaj, jer se u velikoj mjeri svodi na sanaciju degradiranih šuma, odnosno uzgoj mladih šuma i posljedično doprinosi kreiranju kvalitetnog vegetacionog pokrivača koji štiti sve vodne slivove. Istovremeno, Strategija uvodi mjere koje smanjuju neevidentirane sječe, povećavaju otpornost šuma na požare i uvode aktivni pristup sanacije požarišta, područja pogođena od strane prirodnih nepogoda (vjetrolom, snjegolom) i područja čistih sječa. Takođe, Strategija doprinosi poboljšanju kvaliteta pitke vode. Na taj način, Strategija aktivno doprinosi ne samo očuvanju, nego i poboljšanju stanja svih vodnih slivova.

Zbog gore navedenih razloga, procjenjujemo da će uticaj na postavljeni cilj SUŽS „Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda“ imati karakteristike **zanemarivog uticaja zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja (C)**.

10.2.4. Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta

Tabela 17: Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora cilja SPUŽS „Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta“

Indikator	Postojeće stanje indikatora	Procjena vrijednosti i pravaca kretanja indikatora u slučaju implementacije Nacionalne šumarske strategije
Dužina mreže šumskih puteva i vlaka.	2.626,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.436,2 km vlaka.	<p>↑ povećanje vrijednosti</p> <p>2.751,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.936,2 km vlaka.</p> <p>Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa izgradnju 125 km šumskih puteva i 500 km vlaka sa ciljem poboljšanja pristupačnosti do sada slabije pristupačnim šumama. Postoji velika</p>

		vjerojatnoća da će se neki od puteva i vlaka izgraditi i na području nacionalnih parkova i Emerald zona.
Površina poljoprivrednih zemljišta.	1.740,3 km ²	<p style="text-align: center;">↔ vrijednost se neće promjeriti</p> <p style="text-align: center;">1.740,3 km²</p> <p>Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa nekoliko mjera za sprječavanje zarastanja poljoprivrednih zemljišta kao što su - Razgraničenje pašnjaka i šuma, registracija i regulacija prava korišćenja i Održavanje otvorenih površina između šuma, podrška za kosidbu livada.</p>
Mreža protivpožarne infrastrukture.	Po prikupljenim informacijama, ovi podaci na nivou Crne Gore se još ne prikupljaju. Usprkos tome, možemo u tu mrežu da uključimo vodne slivove površinskih voda i postojeću mrežu javnog vodovoda u dužini 4.272 km. Takođe, u protivpožarnu infrastrukturu možemo uključiti i mrežu šumskih puteva i vlaka (2.626,4 km makadamskih šumskih puteva i 3.436,2 km vlaka)	<p style="text-align: center;">↑ povećanje vrijednosti</p> <p>Postojeća mreža vodozahvata će biti nadgrađena sa 70 vodozahvata, koji će se namijeniti i borbi protiv požara. Pored toga, izgrađiće se 125 km šumskih puteva i 500 km vlaka sa ciljem poboljšanja dostupnosti do sada slabije pristupačnim šumama. To će omogućiti i bolji pristup u slučaju borbe protiv požara.</p>

Legenda: ↑ povećanje vrijednosti; ↓ smanjenje vrijednosti; ↔ vrijednost se neće promijeniti

Ciljevi strategije će imati pozitivne uticaje na biodiverzitet u Crnoj Gori. Naime, iako je predviđeno postepeno povećavanje sječe, ona je još uvijek ispod prirasta i šume na taj način neće biti ugrožene. Pored toga, predviđena je promjena šuma iz izdanačkih u visoke koje imaju veći biodiverzitet, predviđen je i sistem gazdovanja šumama koji je blizak prirodi i koji ne predviđa osnivanje velikopovršinskih monokultura još i sa alohtonim vrstama. Od aktivnosti koje bi mogle imati negativne uticaje na biodiverzitet pored same sječe u osjetljivim područjima negativne uticaje bi mogla imati i izgradnja šumske infrastrukture i vodozahvata, koja je predviđena Strategijom.

Izgradnja šumske infrastrukture u zaštićenim područjima, Emerald zonama i staništima rijetkih ekosistema bi mogla narušiti stanje biodiverziteta tih područja, pogotovo ako se gradi na neprikladan način. Iz tog razloga, prije planiranja izgradnje u osjetljivijim područjima, potrebno je dobro poznavanje stanja biodiverziteta području, kako bi mogli infrastrukturu postaviti u prostor na način, kako bi tim vrstama nanijeli što manju štetu ili sa druge strane kako bi omogućili aktivnosti koje će doprineti razvoju pojedinih vrsta. Treba naglasiti da su šumski putevi od velikog značaja i za razvoj ruralnih sredina i za opstanak ljudi na selu. Naime, vrijedni ekosistemi koji najbrže nestaju i na području Crne Gore su ekosistemi koji su vezani za ekstenzivnu poljoprivredu i nestaju zbog zapuštanja poljoprivrednih aktivnosti, koje je povezano i sa demografskom situacijom na selu. Infrastruktura (putevi i vodozahvati) mogu doprinjeti da se pojedina područja očuvaju. Kao najveći pritisak na biodiverzitet u šumama u Informaciji o stanju životne sredine za 2011 godinu, prepoznat i su požari. Izgradnja šumske infrastrukture i vodozahvata će omogućiti lakše i brže intervencije u slučajevima požara, što će smanjiti površinu šuma uništenih od požara. Naravno, i kod planiranja i izgradnji vodozahvata, trebamo voditi računa o tome da sam zahvat planiramo na području gdje ćemo što manje uticati na biodiverzitet, i to ne samo na području zahvata nego i niže od njega. Iz gore navedenih razloga, procjenjujemo da će implementacija Strategije imati **pozitivan uticaj na cilj Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta (A)**. Iz tog razloga, da bi minimizirali moguće uticaje koje bi mogla donijeti implementacija zahvata, u sljedećem poglavlju o mjerama dajemo određene preporuke koje treba ugraditi u sistem planiranja u šumarstvu.

11. MJERE ZA SMANJENJE NEGATIVNIH UTICAJA I POBOLJŠANJE POZITIVNIH UTICAJA

U ovom poglavlju su predložene mjere za smanjenje negativnih uticaja i poboljšanje pozitivnih uticaja.

Tabela 18: Mjere

Postavljeni cilj SPUŽS	Mjera	Objašnjenje mjere	Vremenski okvir	Izvodljivost mjere, procjena adekvatnosti mjere i način praćenja uspješnosti izvođenja mjere
Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa	Obim sječe neka se povećava samo u slučaju ako se otvaraju do sada slabije pristupačne šume.	Mjera osigurava uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa.	Mjera će se izvoditi za vrijeme planiranja obima sječe i za vrijeme sječe.	Mjera je izvodljiva, jer je treba izvoditi kako za vrijeme planiranja, tako i za vrijeme vršenja sječe. Mjera je adekvatna jer ograničava sječu u šumama koje su do sada bile više opterećene. Uspješnost izvođenja mjere će se pratiti kroz Nacionalnu inventuru šuma.
	Mreža šumskih puteva i vlaka neka se prvo širi u šumama van zaštićenih područja prirode, koje imaju veći proizvodni potencijal.	Mjera fokusira izgradnju saobraćanje mreže šumskih puteva i vlaka na način koji obezbjeđuje ekonomsku efikasnost i održivo korišćenje prirodnih resursa.	Mjera će se izvoditi za vrijeme planiranja izgradnje šumskih puteva i vlaka.	Mjera je izvodljiva jer je treba izvoditi za vrijeme planiranja šumskih puteva. Mjera je adekvatna jer ograničava širenje mreže šumskih puteva i vlaka na lokacije koje nisu pod raznim oblicima zaštite i imaju veći proizvodni potencijal. Uspješnost izvođenja mjere će se pratiti kroz Nacionalnu inventuru šuma.
	Kod pripreme šumarskih osnova treba paziti na uravnoteženu starosnu strukturu šuma.	Mjera osigurava da ekonomski ili drugi interesi neće preovladati nad kvalitetom šuma i biodiverzitetom.	Mjera će se izvoditi za vrijeme pripreme i prihvatanja šumskih osnova.	Mjera je izvodljiva jer je treba izvoditi za vrijeme izrade šumskih osnova. Mjera je adekvatna jer osigurava obraćanje pažnje i na taj segment uzgoja šuma i održavanja kvaliteta šuma. Uspješnost izvođenja mjere će se pratiti kroz Nacionalnu inventuru šuma.
Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda	Edukacija ljudi koje rade u šumi o mjerama za smanjenje rizika od zagađenja vode i o mjerama u slučaju, da dođe do izlivanja goriva ili ulja prilikom korišćenja šuma	Mjera smanjuje rizik za zagađenje pitke vode	Mjeru treba izvoditi uvijek kod korišćenja šuma	Mjera je izvodljiva jer se može uključiti u zadatke savjetodavne službe u šumarstvu i u rješenja koja se tiču korišćenje šuma.
	Izgradnja šumske infrastrukture mora biti dobro planirana i izgrađena prema određenim standardima. U planovima razvoja šuma treba pripremiti detaljna usmjerenja za izgradnju nove šumske infrastrukture kako ne bi došlo do negativnih uticaja	Mjera smanjuje rizik za zagađenje pitke vode	Mjeru treba planirati u planovima razvoja šuma i implementirati u projektovnu šumske infrastrukture	Mjera je izvodljiva jer je treba izvoditi u okviru planova razvoja šuma i detaljnom planiranju izgradnje šumske infrastrukture

	na vode			
<p>Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta</p>	<p>Uključivanje zahtjeva za očuvanje biodiverziteta u smjernice za gazdovanje funkcijama šuma u planovima razvoja šuma</p>	<p>Planovi razvoja šuma definišu i funkcije šuma i smjernice za njihovo očuvanje ili unaprijeđenje. To je novi instrument kojeg treba iskoristiti za ciljno gazdovanje šumama, koje je značajno za biodiverzitet. U okviru smjernica za gazdovanje funkcijama treba, pored smjernica za aktivno gazdovanje značajnim ekosistemima, definisati i smjernice za izgradnju šumske infrastrukture, kako se ne bi sa izgradnjom ugrozio biodiverzitet</p>	<p>Mjeru treba izvoditi u fazi pripreme planova razvoja šuma i dalje sprovoditi kroz programe gazdovanja šumama</p>	<p>Mjera je izvodljiva jer se odnosi na sistem planiranja u šumarstvu. U tom pogledu, trenutno se izvodi projekat uključivanje zahtjeva Natura 2000 u sistem planiranja u šumarstvu koji se sprovodi u okviru FODEMO projekta. Time će se obučiti i Uprava za šume i CMU za uključivanje smjernica za gazdovanje osjetljivim ekosistemima, kao i Agencija za životnu sredinu, koja treba da propiše mjere i uslove zaštite biodiverziteta.</p>
	<p>Izgradnja šumske infrastrukture mora biti dobro planirana i izgrađena prema određenim standardima. U planovima razvoja šuma treba pripremiti detaljne smjernice za izgradnju nove šumske infrastrukture u područjima značajnim za očuvanje biodiverziteta</p>	<p>Mjera smanjuje rizik za ugrožavanje biodiverziteta</p>	<p>Mjeru treba planirati u planovima razvoja šuma i implementirati u projektovanju šumske infrastrukture</p>	<p>Mjera je izvodljiva jer je treba izvoditi u okviru planova razvoja šuma i detaljnom planiranju izgradnje šumske infrastrukture.</p>

12. MONITORING – PROGRAM PRAĆENJA IZVOĐENJA PROGRAMA

Monitoring će se izvoditi na osnovu Nacionalne inventure šuma koja se prema Zakonu o šumama izvodi na deset godina. U slučaju, da bi rezultati sljedeće Nacionalne inventure šuma pokazali na znatnija odstupanja od prognoziranih vrijednosti, treba pristupiti izmjeni mjera definisanih u okviru Nacionalne šumarske strategije.

13. ZAKLJUČNA PROCJENA

U nastavku je prikazana rekapitulacija zaključka procjene uticaja na definisane ciljeve. Strategija je mjere, koje su sugerisane strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu već uključila u sam dokument Nacionalne šumarskestrategije, tako da su ovi dokumenti međusobno usklađeni.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije vodi u održivo korišćenje resursa i veću ravnotežu korišćenje prirodnih resursa. Zbog navedenog procjenjuje se, da će uticaj na postavljeni cilj SUŽS „Održivo i uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa“ imati karakteristike **zanemarljivog uticaja zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja (C)**.

Obrazloženje:

Strategija jasno predviđa da će sječe prvih 10 godina ostati na sadašnjem nivou, dok će posle 2023. godine porasti i polako početi smanjivati razliku do godišnjeg prirasta (povećanje sa 45% na 62% godišnjeg prirasta). Međutim, treba naglasiti da se isto tako predviđa proširenje mreže šumskih puteva i vlaka sa namjerom da se poboljša otvorenost sada teško pristupačnim šumama. Sa gledišta održivog korišćenja prirodnih resursa to znači povećanje obima sječe u do sada teško pristupačnim šumama i smanjenje obima sječe u do sada lako pristupačnim šumama i posljedično uravnoteženo korišćenje prirodnih resursa. Takođe, treba naglasiti da je jedan od glavnih ciljeva Strategije povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma na teritoriji Crne Gore. Sa jedne strane, ovo znači pozitivan uticaj jer se u velikoj mjeri svodi na sanaciju degradiranih šuma, odnosno uzgoj mladih šuma. Treba imati u vidu dugoročnu stabilnost šuma pa ih ne dovoditi u položaj da bi ih, zbog prevelike akumulacije prirasta doveli u situaciju da bi postale prestarjele, jer bi onda moglo doći do pomlađivanja šuma na velikim površinama.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa uređenje 70 vodozahvata koji će se koristiti za snabdijevanje stanovništva na teško pristupačnim terenima sa pitkom vodom i za potrebe borbe protiv šumskih požara. U tom slučaju, ne radi se o otvaranju 70 novih izvorišta pitke vode, nego o uređenju infrastrukture na već postojećim sistemima za snabdijevanje pitkom vodom, koja će imati pozitivan uticaj na kvalitet snabdijevanja stanovništva u teško pristupačnim područjima sa pitkom vodom i na raspoloživu infrastrukturu za borbu protiv šumskih požara. Iz razloga održivog korišćenja prirodnih resursa, navedeno ne predstavlja povećanje korisnika pitke vode. No, treba uzeti u obzir i druge mjere Nacionalne šumarske strategije, naročito one koje podržavaju ruralni razvoj i diversifikaciju domaćinstava. Uvođenjem novih djelatnosti i povećanjem turističke posjete sigurno će doći do povećanog pritiska na korišćenje pitke vode. Na osnovu podataka Nacionalne šumarske strategije možemo ipak zaključiti, da se radi o manjim kapacitetima (seoski turizam, mala preduzeća) u ruralnom području, koje je već godinama podložno depopulaciji. Zbog navedenog procjenjuje se, da neće doći do značajnijeg uticaja na postojeći trend povećanja zahvaćene pitke vode.

Iz razloga održivog upravljanja prostorom, implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa nekoliko mjera za sprječavanje zarastanja poljoprivrednih zemljišta, kao što su - *Razgraničenje pašnjaka i šuma, registracija i regulacija prava korišćenja i Održavanje otvorenih površina između šuma, podrška za kosidbu livada*. Svakako, izvođenje ovih mjera će doprinijeti smanjenju/zaustavljanju zarastanja poljoprivrednih zemljišta, a podržaće i sve ostale mjere koje se nadovezuju na ruralni razvoj – sve ovo će voditi u zadržavanje ljudi u ruralnim područjima (smanjivanje depopulacije), i na taj način i u aktivniju obradu poljoprivrednih zemljišta.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predviđa diversifikaciju djelatnosti ruralnih domaćinstava (turizam i druge djelatnosti) sa ciljem podsticanja ruralnog razvoja, povećanja prihoda ruralnih domaćinstava i sprječavanja depopulacije. Strategija predviđa da će do toga doći sa ponovnim uključivanjem lokalnog stanovništva u proces upravljanja šuma i izvođenja šumskih radova, diversifikacijom domaćinstava vezanim za drvne i nedrvne šumske proizvode i poticanjem ruralnog turizma sa fokusom na turizam u prirodi. Pored toga, Strategija jasno prepoznaje i potrebu za prilagođenim upravljanjem šumama na prostoru zaštićenih područja prirode i upozorava, da je taj segment potrebno uključiti ne samo u fazi upravljanja, nego i u fazi planiranja. Na taj način, direktno se podržava razvoj ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima. Sa druge strane, ruralni razvoj vodi u povećanje pritiska na prostor (kao prirodni resurs) jer se povećava potražnja stambenog zemljišta. To je predmet prostornih planova lokalnih zajednica na kojeg treba Strategija adekvatno da upozori.

Implementacija Nacionalne šumarske strategije vodi u poboljšanje dostupnosti stanovništva i drvne industrije do šumskih resursa. Procjenjuje se da će uticaj na postavljeni cilj SUŽS „Poboljšana dostupnost šumskim resursima od strane stanovništva i drvne industrije u Crnoj Gori“ imati karakteristike **pozitivnog uticaja (A)**.

Objasnenje:

Zbog povećanja obima sječe stanovništvo će lakše doći do šumskih resursa (naročito do ogrijevnog drveta), nego ako obim sječe ostane u današnjim okvirima. Međutim, bitniji uticaj na poboljšanje dostupnosti šuma dolazi od strane implementacije mjera koje predviđaju olakšan pristup do sada teško pristupačnim šumama, uređenje načina korišćenja drvnih i nedravnih šumskih proizvoda i podsticanje ruralnog razvoja. Na taj način, stanovništvo i drvna industrija će lakše dolaziti do svih navedenih resursa, tako i koristiti šumu i njene kvalitete kroz turističku ponudu.

Procjenjuje se, da će implementacija Nacionalne šumarske strategije imati karakteristike **zanemarivog uticaja zbog sprovođenja mjera ublažavanja uticaja (C)** na postavljeni cilj SUŽS „Očuvanje stanja svih vodnih slivova površinskih i podzemnih voda“

Objasnenje:

Implementacija Nacionalne šumarske strategije predstavlja uvođenje mjera sa različitim ciljevima (poboljšanje dostupnosti, povećanje kvaliteta šuma, poticanje ruralnog razvoja, itd.), koji svi mogu imati negativni i pozitivni uticaj na postavljeni cilj SPUŽS.

Proširenje mreže šumskih puteva i vlaka vodi u povećanje mogućnosti da dođe do kvara ili radne nesreće vozila ili mehanizacije za vrijeme transporta ili izvođenja radova u šumi. To naravno znači povećanje mogućnosti za zagađenje površinskih i podzemnih voda sa gorivom/mehaničkim uljem. Do uticaja će vrlo vjerovatno doći, jer se kvarovi i nesreće dešavaju ali su incidentnog značaja i treba im posvetiti pažnju kod organizacije radova u šumarstvu i transporta po šumskim putevima. Ovdje treba naglasiti, da u datim primjerima nisu bila predviđena zagađenja u obimu koji bi mogao voditi promjeni kvaliteta stanja vodnih slivova površinskih i podzemnih voda.

Aktiviranje domaćinstava i lokalnih udruženja u diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima se odnosi na uvođenje ili ojačanje sporednih djelatnosti kao što je rad u šumi, prerada drveta u poluproizvode ili konačne proizvode, seoski turizam, prodaju lokalnih proizvoda itd. Sve ovo sa sobom donosi i povećano opterećenje za prirodne resurse – naročito vodu. Zbog uvođenja novih djelatnosti i povećane posjete od strane turista moglo bi doći, ne samo do problema u snabdijevanju stanovništva sa pitkom vodom, nego i do povećanja zagađenja vodnih slivova površinskih i podzemnih voda sa otpadnim vodama iz industrije i fekalijama. To je predmet prostornih planova i planova komunalnog uređenja lokalnih zajednica na koji treba Strategija adekvatno da upozori.

Sa druge strane, jedan od glavnih ciljeva Strategije je povećanje ukupne zapremine i kvaliteta šuma na teritoriji Crne Gore koji predstavlja pozitivan uticaj jer se u velikoj mjeri svodi na sanaciju degradiranih šuma, odnosno uzgoj mladih šuma i posljedično doprinosi kreiranju kvalitetnog vegetacionog pokrivača koji štiti sve vodne slivove. Istovremeno, Strategija uvodi mjere koje smanjuju neevidentirane sječe, povećavaju otpornost šuma na požare i uvode aktivni pristup sanacije požarišta, područja pogođena od strane prirodnih nepogoda (vjetrolom, snjegolom) i područja čistih sječa. Takođe, Strategija doprinosi poboljšanju kvaliteta pitke vode. Na taj način, Strategija aktivno doprinosi ne samo ka očuvanju, nego i ka poboljšanju stanja svih vodnih slivova.

Procjenjuje se, da će implementacija Strategije imati **pozitivan uticaj na cilj „Očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta“ (A)**.

Objasnenje:

Ciljevi strategije će imati pozitivne uticaje na biodiverzitet u Crnoj Gori. Naime, iako je predviđeno postepeno povećavanje sječe, ona je još uvijek ispod prirasta i šume na taj način neće biti ugrožene. Pored toga, predviđena je promjena šuma iz izdanačkih u visoke, koje imaju veći biodiverzitet, predviđen je i sistem gazdovanja šumama koji je blizak prirodi i koji ne predviđa osnivanje velikopovršinskih monokultura, još i sa alohtonim vrstama. Od aktivnosti koje bi mogle imati negativne uticaje na biodiverzitet pored same sječe u osjetljivim područjima negativne uticaje bi mogla imati i izgradnja šumske infrastrukture i vodozahvata, koja je predviđena Strategijom.

Izgradnja šumske infrastrukture u zaštićenim područjima, Emerald zonama i staništima rijetkih ekosistema bi mogla narušiti stanje biodiverziteta tih područja, pogotovo ako se gradi na neprikladan način. Iz tog razloga, prije planiranja izgradnje u osjetljivim područjima, potrebno je dobro poznavanje stanja biodiverziteta području, kako bi mogli infrastrukturu postaviti u prostor na način, kako bi tim vrstama nanijeli što manju štetu ili sa druge strane kako bi omogućili aktivnosti koje će doprijeti razvoju pojedinih vrsta. Treba naglasiti da su šumski putevi od velikog značaja i za razvoj ruralnih sredina i za opstanak ljudi na selu. Naime, vrijedni ekosistemi koji najbrže nestaju i na području Crne Gore su ekosistemi koji su vezani za ekstenzivnu poljoprivredu i nestaju zbog zapuštanja poljoprivrednih aktivnosti, koje je povezano i sa demografskom situacijom na selu. Infrastruktura (putevi i vodozahvati) mogu doprinijeti da se pojedina područja očuvaju. Kao najveći pritisak na biodiverzitet u šumama u Informaciji o stanju životne sredine za 2011 godinu, prepoznat i su požari. Izgradnja šumske infrastrukture i vodozahvata će omogućiti lakše i brže intervencije u slučajevima požara, što će smanjiti površinu šuma uništenih od požara. Naravno, i kod planiranja i izgradnji vodozahvata, trebamo voditi računa o tome da sam zahvat planiramo na području gdje ćemo što manje uticati na biodiverzitet, i to ne samo na području zahvata nego i niže od njega.

14. LITERATURA

1. Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva – Nacionalna šumarska strategija (Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Podgorica, maj 2013).
2. Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2011. godinu (Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore, URL: <http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji>, citirano 20. 5. 2013).
3. Ekološki godišnjak III-12-2 (Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, URL: <http://www.meteo.co.me/misc.php?text=57&sektor=3>, citirano 20. 5. 2013).
4. Nacionalna inventura šuma Crne Gore 2010 - Interni nacrt konačnog izvještaja (Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Podgorica 2012).
5. Potrošnja drvnih goriva u 2011. godini u Crnoj Gori (Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT, Podgorica, 2013).
6. Statistički podaci MONSTAT (Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT, URL: <http://www.monstat.org/cg/>, citirano maj 2013).
7. Prvi izvještaj o implementaciji nacionalne strategije biodiverziteta sa akcionim planom (Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Podgorica, 2011).
8. Drugi nacionalni izvještaj o implementaciji nacionalne strategije biodiverziteta (2010-2015), za period 2011-2012. Godine (Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Podgorica, 2013).
9. Prkljačić, B., Saveljić, D., Jovičević, M., Perović, A. (2011): Crna Gora i Natura 2000. Monografija CZIP br.4. Centar za zaštitu i proučavanje ptica Crne Gore. Podgorica. pp24.
10. Crna Gora u brojkama 2012 (Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT, Podgorica, 2012).
11. Važna biljna staništa Crnoj Gori (Plantlife International, 2005).
12. Popis poljoprivrede 2010 (Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT, Podgorica, 2011).
13. Nacionalna Strategija biodiverziteta sa Akcionim planom za period 2010 – 2015. Godine (Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Podgorica, 2010).

15. STRUČNI TIM KOJI JE IZRADIO STRATEŠKU PROCJENU UTICAJA

Vođa tima:

Urša Šolc, univ. dipl. geograf

Urša Šolc je bila u ekipi koja je pripremala prve strateške procjene uticaja na životnu sredinu u Sloveniji. Na strateškim procjenama uticaja na životnu sredinu radi 9 godina, a od ranije ima dosta iskustva i sa procjenama uticaja zahvata na životnu sredinu. Urša je vodila timove ili sarađivala u njima za više od dvadeset strateških procjena uticaja na životnu sredinu i to za strateške dokumente na nivou države (državni razvojni program, plan upravljanja vodnim slivovima), operativne programe (operativni program infrastruktura za životnu sredinu), kao i prostorne planove (državni planovi autoputeva, dalekovoda, razvoj žičara, prostorni planovi opština).

Članovi tima:

Spec. Jurij Beguš, univ. dipl. inž. šumarstva

Jurij Beguš ima preko 30 godina iskustva sa radom u šumarstvu i prošao je sve faze u šumarstvu od taksacije i planiranja, doznake i organizacije proizvodnje u šumarstvu. Zadnjih 18 godina u Zavodu za šume u Sloveniji zadužen je za šumsku tehniku i saobraćajnice i za edukaciju privatnih vlasnika šuma. U zadnjem posljednje vrijeme, pogotovo zbog ekonomske krize i zbog dodatnih zahtjeva zaštite životne sredine i prirode razvija alternativne načine otvaranja šuma sa putevima i vlakama na način, koji je sa aspekta zaštite životne sredine i prirode prihvatljiviji. Kurseve oko edukacije privatnih vlasnika šume koji su bili organizovani u okviru njegove službe do sada je završilo preko 30.000 privatnih vlasnika šuma.

Mag. Martin Smutny, univ. dipl. biolog

Martin Smutny je biolog sa dugogodišnjim iskustvima s područja procjenjivanja uticaja strategija, programa i planova na životnu sredinu, uključujući i procjenu uticaja na biodiverzitet. Ima iskustva u radu u državama Evropske Unije, kao i na dalekom Istoku, gdje je vodio i učestvovao u mnogim strateškim procjenama uticaja na strategije, planove i programe (Vietnam i Indonezija).

Klemen Strmšnik, univ. dipl. geograf

Klemen ima višegodišnja iskustva sa pripremom strateških procjena uticaja na životnu sredinu. Njegova specijalnost su priprema metodologija za procjenjivanje uticaja i samo procjenjivanje uticaja, pogotovo kada se ova procjenjivanja vezuju za GIS analize. Njegova specijalnost su naročitovode, gdje ima bogata iskustva sa određivanjem vodozaštitnih i poplavnih zona, akcidentnim zagađenjima i pripremom analize rizika za takva zagađenja. Klemen Strmšnik je vodio ili sarađivao kod brojnih strateških studija vezanih za strateške planove i programe, kao i za prostorne planove.

Koordinacija timova:

- za pripremu Nacionalne šumarske strategije i
- za pripremu Strateške procjene uticaja na životnu sredinu:

Matjaž Harmel, univ. dipl. inž. šumarstva

Matjaž Harmel ima više od 20 godina iskustva sa projektima iz oblasti zaštite životne sredine, prirode i šumarstva. Matjaž ima bogata iskustva sa pripremom strateških dokumenata, kao i sa njihovim strateškim procjenjivanjem. U Sloveniji je bio nosilac izrada strateške procjene uticaja na životnu sredinu još od 1998. godine. Kasnije je bio i nosilac prve strateške procjene uticaja na životnu sredinu u Sloveniji, u skladu sa novim zakonodavstvom, usklađenim sa kriterijumima Evropske Unije. Njegova iskustva sa procesima pripreme strategija i procjenjivanjem uticaja na životnu sredinu su bila upotrebljena na način da su oba procesa: priprema strategije i procjena uticaja tekli usklađeno i efikasno.

16. ANEKSI

Aneks 1: Zaključci Scopinga

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+/o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
Opšti ciljevi koji se nadovezuju na više ili sve segmente	✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI	Zaštita i poboljšanje kvaliteta pojedinih segmenata životne sredine.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	+	+	+	+	
	✓ ZAKON O INTEGRISANOM SPREČAVANJU I KONTROLIZAGAĐIVANJU A ŽIVOTNE SREDINE	Sprečavanje i smanjenje zagađenja životne sredine.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	+	+	+	0	
	✓ ZAKON O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU	Uklanjanje posljedica zagađenja životne sredine.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	0	+	-	0	3 – malo se u praksi sprovodi
	✓ ZAKONA O UREĐENJU PROSTORA I IZGRADNJI OBJEKATA	Poboljšanja narušene prirodne ravnoteže i ponovno uspostavljanje njenih regenerativnih sposobnosti.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	+	+	+	+	4 – obnavljanje šuma
	✓ ZAKONO KOMUNALNIM DJELATNOSTIMA	Ostvarenje održive proizvodnje i potrošnje.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	+	+	+	0	
	✓ ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA	Održivo korišćenje prirodnih dobara, bez većeg oštećenja i ugrožavanja životne sredine.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	+	+	+	+	4 – održivo gazdovanje
	✓ PROSTORNI PLAN CRNE GORE do 2020. GODINE	Unapređenje stanja životne sredine i obezbeđivanje zdrave životne sredine.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	+	+	+	0	
	✓ STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA CRNE GORE	Sprečavanje i kontrola zagađivanja životne sredine.	ZAKON O INTEGRISANOM SPREČAVANJU I KONTROLI ZAGAĐIVANJA ŽIVOTNE SREDINE ("Sl. list RCG", br. 80/05 od 28.12.2005, "Sl. list RCG", br. 54/09 od 10.08.2009)	+	+	+	0	
	✓ NACIONALNA STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA CRNE GORE	Obezbeđivanje da pitanja životne sredine i zdravlje ljudi budu potpuno uzeta u obzir prilikom razvoja planova ili programa.	ZAKON O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU ("Sl. list RCG", br. 80/05 od 28.12.2005)	+	0	-	+	3 – u praksi to nije tako (zarada) 4 – očuvanje šumskih ekosistema
	✓ STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE	Obezbeđivanje održivog razvoja.	ZAKON O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU ("Sl. list RCG", br. 80/05 od 28.12.2005)	+	+	+	+	4 – održivo gazdovanje
✓ STRATEGIJA RAZVOJA PROIZVODNJE HRANE I RURALNIH	Unapređivanje nivoa zaštite zdravlja ljudi i životne sredine.	ZAKON O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU ("Sl. list RCG", br. 80/05 od 28.12.2005)	+	+	-	Prazno	3 – u praksi to nije tako (zarada)	
		Obezbeđenje uslova za efikasan	ZAKON O UREĐENJU PROSTORA I	+	+	-	+	3 – napravljen kao

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+/o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
Opšti ciljevi koji se nadovezuju na više ili sve segmente	PODRUČJA CRNE GORE ✓ STRATEGIJA ODBRANE CRNE GORE STRATEGIJA ZA INTEGRISANO UPRAVLJANJE MIGRACIJAMA U CRNOJ GORI ZA PERIOD 2008. – 2013. GODINE	prostorni razvoj Crne Gore.	IZGRADNJI OBJEKATA ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008, 40/10 od 22.07.2010, 34/11 od 12.07.2011)					da je CG Švajcarska – u praksi neprimjenljiv. 4 – očuvanje prostora od prenamjene
	✓ NACIONALNA STAMBENA STRATEGIJA CRNE GORE	Zaštita, unapređenje, korišćenje i upravljanje prostora.	ZAKON O UREĐENJU PROSTORA I IZGRADNJI OBJEKATA ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008, 40/10 od 22.07.2010, 34/11 od 12.07.2011)	+	+	+	+	4 – spriječiti divlji urbanizam
	✓ STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA U CRNOJ GORI DO 2020. GODINE	Zaštita voda i njihovih obala, zemljišta i šuma, divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva, ribljeg fonda, vazduha, pejzažnih i ambijentalnih vrijednosti i radom stvorenih vrijednosti i drugih prirodnih bogatstava.	ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14. 8. 2009)	Prazno	+	+	+	4 – ilegalno gazdovanje
	✓ STRATEGIJA RAZVOJA ENERGETIKE CRNE GORE DO 2025. GODINE	Održivo korišćenje prirodnih resursa.	PROSTORNI PLAN CRNE GORE do 2020. GODINE (Ministarstvo za ekonomski razvoj, Podgorica, mart 2008. godine)	+	+	+	+	4 – održivo gazdovanje
	✓ ZAKON O POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU	Obezbjedenje kvaliteta života u svim djelovima Crne Gore.	PROSTORNI PLAN CRNE GORE do 2020. GODINE (Ministarstvo za ekonomski razvoj, Podgorica, mart 2008. godine)	0	+	+	+	4 – sačuvati šumske površine
		Razvoj urbanih i ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima.	PROSTORNI PLAN CRNE GORE do 2020. GODINE (Ministarstvo za ekonomski razvoj, Podgorica, mart 2008. godine)	0	-	-	+	3 – do sada se malo uradilo na razvoju ruralnog područja 4 – ograničenje urbanizacije
		Razvoj i institucionalizacijaprekogranične saradnje sa zemljama u okruženju kroz važne oblasti kao što su: regionalni ekonomski razvoj, infrastruktura, zaštita životne sredine, i drugo.	PROSTORNI PLAN CRNE GORE do 2020. GODINE (Ministarstvo za ekonomski razvoj, Podgorica, mart 2008. godine)	0	0	+	0	
		Primjena principa održivog	STRATEGIJA REGIONALNOG	+	+	+	0	

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+/o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
Opšti ciljevi koji se nadovezuju na više ili sve segmente		razvoja i očuvanje ekološke ravnoteže.	RAZVOJA CRNE GORE (Vlada Crne Gore - Sekretarijat za razvoj Podgorica, mart 2005.godine)					
		Osigurati efikasnu kontrolu i smanjenje zagađenja i održivo upravljanje prirodnim resursima.	NACIONALNA STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore - Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine, januar 2007)	+	+	+	+	4 – održivo gazdovanje šumama
		Zaštita ekonomskih resursa Crne Gore.	STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, jun 2006)	+	0	+	0	
		Obezbjedivanje protoka resursa za potrebe stanovništva Crne Gore.	STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, jun 2006)	+	-	+	0	
		Obezbjedivanje efikasne zaštite životne sredine.	STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, jun 2006)	+	+	+	0	
		Poštovanje međunarodnih konvencija o zaštiti životne sredine.	STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, jun 2006)	+	+	+	0	
		Usvajanje odgovarajućih međunarodnih standarda za zaštitu životne sredine.	STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, jun 2006)	+	+	+	0	
		Održivo gazdovanje resursima	STRATEGIJA RAZVOJA PROIZVODNJE HRANE I RURALNIH PODRUČJA CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, Podgorica, 2006)	+	+	+	+	4 – održivo gazdovanje
		Bezbjednost hrane	STRATEGIJA RAZVOJA PROIZVODNJE HRANE I RURALNIH PODRUČJA CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, Podgorica, 2006)	0	0	-	0	3 – u praksi se ne sprovodi
		Primereni životni standardi i ruralni razvoj	STRATEGIJA RAZVOJA PROIZVODNJE HRANE I RURALNIH PODRUČJA CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore, Podgorica, 2006)	0	+	+	+	4 – mogućnost zapošljavanja lokalnog stanovništva
		Promovisanje eko-održivih rješenja u stanogradnji i smišljanje modela za	NACIONALNA STAMBENA STRATEGIJA CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore - Ministarstvo	0	0	+	0	

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
Opšti ciljevi koji se nadovezuju na više ili sve segmente		promovisanje projekta koji imaju ovakva rješenja.	održivog razvoja i turizma, oktobar 2011)					
		Stvaranje potrebne turističke i prateće infrastrukture	STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA U CRNOJ GORI DO 2020. GODINE (Vlada Republike Crne Gore - Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine, decembar 2008)	0	0	+	+	4 – razvoj turizma u šumskim područjima
		Upotreba obnovljivih izvora bar u visini 20% ukupne potrošnje primarne energije do 2020-2025. godine.	STRATEGIJA RAZVOJA ENERGETIKE CRNE GORE DO 2025. GODINE (Ministarstvo za ekonomski razvoj, Podgorica, decembar 2007. godine)	+	+	-	+	3 – moglo se i moralo se mnogo više uraditi do sada, a i u budućnosti 4 – supstitucija energetske zavisnosti
		Gazdovanje poljoprivrednim resursima na dugoročno održiv način uz očuvanje životne sredine.	ZAKON O POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14.08.2009)	+	0	+	0	
		Obezbjedivanje stabilne ponude bezbjedne hrane, prihvatljive u pogledu kvaliteta i cijena.	ZAKON O POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14.08.2009)	0	0	+	0	
Klimatske promjene	✓ ZAKON O RATIFIKACIJI KJOTO PROTOKOLA UZ OKVIRNU KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME ✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI	Povećanje energetske efikasnosti u relevantnim sektorima nacionalne privrede.	ZAKON O RATIFIKACIJI KJOTO PROTOKOLA UZ OKVIRNU KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME ("Sl. list Crne Gore", br. 17/07 od 27. 3. 2007)	0	+	-	+	3 – takođe se sporo radi i na tome 4 – alternativni izvori energije
		Zaštita i povećanje ponora i rezervoara gasova sa efektom staklene bašte.	ZAKON O RATIFIKACIJI KJOTO PROTOKOLA UZ OKVIRNU KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME ("Sl. list Crne Gore", br. 17/07 od 27. 3. 2007)	0	+	+	+	4 – čistija životna sredina, klimatske promjene
		Unapređenje postupaka održivog upravljanja šumama, pošumljavanja i krčenja šuma	ZAKON O RATIFIKACIJI KJOTO PROTOKOLA UZ OKVIRNU KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME ("Sl. list Crne Gore", br. 17/07 od 27. 3. 2007)	+	+	+	+	4 – povećanje produktivnosti šuma, klimatske promjene
		Unapređenje, istraživanje, razvoj i povećano korišćenje novih i	ZAKON O RATIFIKACIJI KJOTO PROTOKOLA UZ OKVIRNU	0	+	+	+	4 – alternativni energetski izvori

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
		obnovljivih oblika energije	KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME ("Sl. list Crne Gore", br. 17/07 od 27. 3. 2007)					
		Zaštita ozonskog omotača i ublažavanje klimatskih promjena.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	O+	+	+	+	4 - CO2 smanjenje
		Racionalno korišćenje energije i podsticanja upotrebe obnovljivih izvora energije.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	O	+	+	+	4 – zaštita životne sredine
Vazduh	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ZAKON O ZAŠTITI VAZDUHA ✓ NACIONALNA STRATEGIJA UPRAVLJANJA KVALITETOM VAZDUHA - NACRT OKTOBAR 2012 ✓ ZAKON O RATIFIKACIJI KJOTO PROTOKOLA UZ OKVIRNU KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME ✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ✓ ZAKON O HEMIKALIJAMA 	Očuvanje i poboljšanje kvaliteta vazduha i izbjegavanje, sprečavanje ili smanjenje štetnih posljedica po zdravlje ljudi i/ili životnu sredinu.	ZAKON O ZAŠTITI VAZDUHA ("Sl. list Crne Gore", br. 25/10 od 05.05.2010)	O+	+	+	+	4 – zaštita životne sredine
		Zaštita životne sredine i zdravlja ljudi od negativnih uticaja zagađenja vazduha.	NACIONALNA STRATEGIJA UPRAVLJANJA KVALITETOM VAZDUHA - NACRT OKTOBAR 2012 (Ministarstvo održivog razvoja i turizma, 2012)	+	+	+	+	4 – turizam
		Objedinjavanje ciljeva zaštite i poboljšanja kvaliteta vazduha iz drugih planskih i strateških dokumenata u ovoj oblasti vezanih za ispunjavanje međunarodnih obaveza Crne Gore, a naročito u pogledu sprečavanja preko-graničnog prenosa zagađenja, očuvanja ozonskog omotača i prilagođavanja i ublažavanja negativnih efekata klimatskih promjena	NACIONALNA STRATEGIJA UPRAVLJANJA KVALITETOM VAZDUHA - NACRT OKTOBAR 2012 (Ministarstvo održivog razvoja i turizma, 2012)	O	+	+	O	
Vode	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ✓ ZAKON O HEMIKALIJAMA ✓ ZAKON O VODAMA ✓ ZAKON O FINANSIRANJU 	Sprečavanje pogoršanja statusa svih površinskih voda.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	O	+	+	+	4 – integralno gazdovanje
		Zaštita, unaprjeđenje i obnavljanje svih površinskih voda.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	O	+	+	+	4 – zaštita od erozije
		Ostvarivanje dobrog statusa voda za vještačai jako izmijenjena	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	O	O	Prazno	+	4 – zaštita

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+/o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
Vode	UPRAVLJANJA VODAMA ✓ ZAKONO KOMUNALNIM DJELATNOSTIM ✓ ZAKON O VODOSNABDIJEVANJU I ODVOĐENJU OTPADNIH VODA I DEPONOVANJU ČVRSTOG OTPADA SA PODRUČJA OPŠTINA: HERCEG NOVI, KOTOR, TIVAT, BUDVA, BAR, ULCINJ I CETINJE	vodna tijela.						
		Zaštita i unaprjeđivanje svih vještačkih i jako izmijenjenih vodnih tijela, u cilju ostvarivanja dobrog ekološkog potencijala i dobrog hemijskog statusa površinskih voda.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	0	+	+	+	4 - zaštita
		Ubrzana redukcija (smanjenje) zagađenja prioritnim supstancama, kao i prekid ili postepeno ukidanje ispuštanja, emisije i gubitaka prioritno opasnih supstanci.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	0	+	+	0	
		Prevenција ili ograničenje unošenja zagađenja u podzemne vode i sprječavanje pogoršanja statusa svih vodnih tijela podzemnih voda.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	0	-	+	0	
		Zaštita, unaprjeđenje i obnavljanje svih podzemnih voda i ostvarivanje ravnoteže zahvatanja i nadoknađivanja podzemnih voda (zaštita od prekomjerne eksploatacije), u cilju osiguranja dobrog statusa podzemnih voda.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	0	+	+	+	4 – integralno gazdovanje, održivi razvoj
		Smanjenje značajnijeg povećanja koncentracije zagađenja koje je rezultat uticaja aktivnosti čovjeka radi progresivnog umanjivanja zagađivanja podzemne vode.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	0	+	+	0	
		Usaglašavanje sa utvrđenim standardima i ciljevima za pojedina zaštićena područja.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	0	+	+	0	
		Podsticanje korisnika da racionalno koriste vodne resurse.	ZAKON O FINANSIRANJU UPRAVLJANJA VODAMA („Službeni list CG“, broj 65/08)	0	0	+	0	

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
		Podsticanja izgradnje vodnih objekata za korišćenje ili zaštitu voda od zagađivanja.	ZAKON O FINANSIRANJU UPRAVLJANJA VODAMA („Službeni list CG”, broj 65/08)	0	0	+	0	
Priroda biodiverzitet	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ✓ ZAKON O HEMIKALIJAMA ✓ ZAKON O VODAMA ✓ ZAKON O DIVLJACI I LOVSTVU ✓ ZAKON O ŠUMAMA ✓ NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA ✓ ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE ✓ ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ✓ NACIONALNA STRATEGIJA BIODIVERZITETA 	Zaštita biljnog i životinjskog svijeta, biološke i pejzažne raznovrsnosti, kao i očuvanje ekološke stabilnosti.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	+	+	+	+	4 - biodiverzitet
		Zaštita života i zdravlja ljudi i životne sredine od štetnog uticaja hemikalija.	ZAKON O HEMIKALIJAMA (br. 01-372/2 Podgorica, 26.03.2012.)	+	+	+	+	
		Usaglašavanje sa utvrđenim standardima i ciljevima za pojedina zaštićena područja.	ZAKON O VODAMA (22. juna 2011. godine)	+	+	+	0	
		Pošumljavanje goleti, bujičnih područja i melioracija degradiranih i devastiranih šuma.	ZAKON O ŠUMAMA ("Sl. listu RCG", br. 55/00)	+	+	+	+	3 – fale samo pare za to 4 – integralno gazdovanje, zaštita
		Gazdovanje, razvoj i unapređivanje lovstva u Crnoj Gori.	ZAKON O DIVLJACI I LOVSTVU- ("Sl. listu RCG", br. 052/08-1)	+	+	+	+	
Priroda biodiverzitet		Trajno očuvanje unaprjeđivanje šuma i šumskih zemljišta i njihovih funkcija.	ZAKONA O ŠUMAMA ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10 od 17.12.2010, 40/11 od 08.08.2011)	+	+	+	+	
		Održivo i multifunkcionalno gazdovanje šumama.	ZAKONA O ŠUMAMA ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10 od 17.12.2010, 40/11 od 08.08.2011)	+	+	+	+	
		Očuvanje i unaprjeđivanje biološke i pejzažne raznovrsnosti šuma, kao i kvaliteta njihove životne sredine.	ZAKONA O ŠUMAMA ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10 od 17.12.2010, 40/11 od 08.08.2011)	+	+	+	+	
		Osigurati efikasnu kontrolu i smanjenje zagađenja, i održivo upravljanje prirodnim Resursima.	NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA (Vlada Crne Gore, br:03-3982, 24. april 2008. godine)	+	+	+	+	
		Obezbjediti i poboljšati dugoročnu otpornost i produktivnost šumskih i drugih ekosistema, kao i održavanje	NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA (Vlada Crne Gore, br:03-3982, 24. april 2008. godine)	+	+	+	+	

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
Priroda i biodiverzitet		biljnih i životinjskih vrsta.						
		Upravljanje šumama i šumskim resursima obezbjeđuje održivo ispunjavanje socijalnih, ekonomskih i ekoloških funkcija šuma.	NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA (Vlada Crne Gore, br:03-3982, 24. april 2008. godine)	+	+	+	+	
		Šume doprinose održivom socijalnom i ekonomskom razvoju ruralnih područja.	NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA (Vlada Crne Gore, br:03-3982, 24. april 2008. godine)	+	+	+	+	
		Očuvanje i unaprjeđivanje biološke (genetičke, specijske, ekosistemske), geološke i predione raznovrsnosti.	ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008)	+	+	+	+	
		Utvrđivanje i praćenje stanja prirode.	ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008)	+0	+	+	+	
		Usklađivanje ljudskih aktivnosti, ekonomskih i društvenih razvojnih planova, programa, osnova i projekata sa održivim korišćenjem obnovljivih i racionalnim korišćenjem neobnovljivih prirodnih vrijednosti i resursa radi njihovog trajnog očuvanja.	ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008)	+	+	+	+	
		Sprječavanje štetnih aktivnosti u prirodi koje su posljedica tehnološkog razvoja i obavljanja djelatnosti.	ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008)	+	0	+	+	
		Obnova i unaprjeđivanje narušene prirode i njenog dovođenja u stanje prirodne ravnoteže i uskladenih odnosa sa ljudskim djelovanjem.	ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008)	+	+	+	+	
		Očuvanje prirodnih svojstava zemljišta, očuvanja kvaliteta, količine i dostupnosti vode, uključujući i kvalitet morske vode.	ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008)	+	+	+	+	

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument *Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva*
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
Priroda i biodiverzitet		Zaštita, unaprjeđivanje i razvoj nacionalnih parkova.	ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14. 8. 2009)	+	+	+	0	
		Obezbjedivanje uslova za zaštitu, unaprjeđivanje i racionalno korišćenje dobara nacionalnih parkova.	ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14. 8. 2009)	+	+	+	0	
		Stvaranje povoljnih uslova za održavanje i razvoj biljnih i životinjskih vrsta i gljiva i njihovih zajednica.	ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14. 8. 2009)	+	+	+	0	
		Očuvanje i unaprjeđivanje posebnih prirodnih vrijednosti.	ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14. 8. 2009)	+	+	+	0	
		Istraživanje i korišćenje nacionalnih parkova za potrebe razvoja nauke, obrazovanja, turizma, kulture i rekreacije.	ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14. 8. 2009)	+	+	+	0	
		Sprečavanje radnji koje mogu da naruše osnovna svojstva i osobine nacionalnih parkova i očuvanja životne sredine.	ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14. 8. 2009)	+	+	+	0	
		Očuvanje i stvaranje velikih šumskih površina.	ZAKON O NACIONALNIM PARKOVIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09 od 14. 8. 2009)	+	+	+	0	
		Zaštita i unaprjeđenje biodiverziteta	NACIONALNA STRATEGIJA BIODIVERZITETA	+	Cilj je bio naknadno uključen u fazi izvođenja scopinga.			
Pejzažna i kulturna baština	✓ NACIONALNI PROGRAM RAZVOJA KULTURE 2011-2015	Sprečavanje nezakonitih radova na kulturnim dobrima.	NACIONALNI PROGRAM RAZVOJA KULTURE 2011-2015 (Ministarstvo kulture Crne Gore, Cetinje, mart 2011. godine)	0	0	+	0	
	✓ AKCIONI PLAN ZA IMPLEMENTACIJU NACIONALNOG PROGRAMA RAZVOJA KULTURE ZA 2012. GODINU							
	✓ ZAKON O KULTURI							

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument *Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva*
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ZAKON O SPOMEN-OBILJEŽJIMA ✓ ZAKON O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA ✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ✓ NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA ✓ NACIONALNA STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA CRNE GORE 	kojima se promoviraju turistički i kulturno-istorijski potencijali Crne Gore.	kulture Crne Gore, Cetinje, mart 2011. godine)					
		Zaštita i održavanje spomen-obilježja.	ZAKON O SPOMEN-OBILJEŽJIMA ("Sl. list Crne Gore", br. 40/08)	0	0	+	0	
		Očuvanje i unapređivanje kulturnih dobara i njihovo prenošenje budućim generacijama u autentičnom obliku.	ZAKON O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA ("Sl. list Crne Gore", br. 49/10 od 13.08.2010)	0	0	+	0	
		Obezbeđivanje uslova za opstanak kulturnih dobara i za očuvanje njihovog integriteta.	ZAKON O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA ("Sl. list Crne Gore", br. 49/10 od 13.08.2010)	0	0	+	0	
		Obezbeđivanje održivog korišćenja kulturnih dobara, shodno njihovim tradicionalnim ili novim odgovarajućim namenama, radi ljudskog razvoja i kvaliteta života.	ZAKON O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA ("Sl. list Crne Gore", br. 49/10 od 13.08.2010)	0	0	+	0	
		Sprečavanje radnji i aktivnosti kojima se može promijeniti izgled, svojstvo, osobenost, značenje ili značaj kulturnog dobra.	ZAKON O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA ("Sl. list Crne Gore", br. 49/10 od 13.08.2010)	0	0	+	0	
		Zaštita i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti pejzaža.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	Cilj nije bio uključen u faziscopinga.				
		Očuvati kulturnu raznolikost i identitete.	NACIONALNA POLITIKA UPRAVLJANJA ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTIMA (Vlada Crne Gore, br:03-3982, 24. april 2008. godine) NACIONALNA STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA CRNE GORE (Vlada Republike Crne Gore - Ministarstvo turizma i Zaštite životne sredine, januar 2007)	0	0	+	0	
Otpad	✓ ZAKON O UPRAVLJANJU OTPADOM	Unapređenje zdravlja, higijenskih uslova života i rada, zaštite i unapređenje čovjekove sredine i	ZAKONO ODRŽAVANJU ČISTOĆE, PRIKUPLJANJU I KORIŠĆENJU OTPADAKA ("Sl. listu SRCG", br. 20/81,	0	+	+	0	

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ZAKONO ODRŽAVANJU ČISTOĆE, PRIKUPLJANJU I KORIŠĆENJU OTPADAKA ✓ STRATEŠKI MATSER PLAN ZA UPRAVLJANJE OTPADOM NA REPUBLIČKOM NIVOU ✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ✓ ZAKON O HEMIKALIJAMA ✓ ZAKONO KOMUNALNIM DJELATNOSTIMA ✓ ZAKONO VODOSNABDIJEVANJU I ODVOĐENJU OTPADNIH VODA I DEPONOVANJU ČVRSTOG OTPADA SA PODRUČJA OPŠTINA: HERCEG NOVI, KOTOR, TIVAT, BUDVA, BAR, ULCINJ I CETINJE 	korišćenja otpadaka kao industrijskih sirovina ili energetskih izvora	26/81, 2/89, 19/89, 29/89, 39/89, 48/91, 17/92, 27/94)					
		Povećati količinu otpada koji se prikuplja	STRATEŠKI MATSER PLAN ZA UPRAVLJANJE OTPADOM NA REPUBLIČKOM NIVOU _o	0	+	+	0	
		Smanjiti količinu otpada koji se odlaže na deponije	STRATEŠKI MATSER PLAN ZA UPRAVLJANJE OTPADOM NA REPUBLIČKOM NIVOU	0	+	+	0	
		Uvesti aktivnosti recikliranja	STRATEŠKI MATSER PLAN ZA UPRAVLJANJE OTPADOM NA REPUBLIČKOM NIVOU	0	+	+	0	
Buka	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ZAKON O ZAŠTITI OD BUKE U ŽIVOTNOJ SREDINI ✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI 	Sprečavanje ili smanjivanje štetnih uticaja buke na zdravlje ljudi i životnu sredinu.	ZAKON O ZAŠTITI OD BUKE U ŽIVOTNOJ SREDINI ("Službeni list RCG", br. 45/2006 od 17.7.2006. godine)	0	Prazno	+	0	
		Utvrđivanje nivoa izloženosti buci u životnoj sredini na osnovu domaćih i međunarodno prihvaćenih standarda.	ZAKON O ZAŠTITI OD BUKE U ŽIVOTNOJ SREDINI ("Službeni list RCG", br. 45/2006 od 17.7.2006. godine)	0	Prazno	+	0	
		Prikupljanje podataka o nivou buke u životnoj sredini i obezbeđenje njihove dostupnosti javnosti.	ZAKON O ZAŠTITI OD BUKE U ŽIVOTNOJ SREDINI ("Službeni list RCG", br. 45/2006 od 17.7.2006. godine)	0	Prazno	+	0	
		Postizanje i očuvanje	ZAKON O ZAŠTITI OD BUKE U	+	Prazno	+	0	

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za dokument Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva
(Nacionalna šumarska strategija)- NACRT

SEGMENT SPUŽS	Strateški dokumenti i zakoni, koji su uključeni u definisanje ciljeva	CILJ Strateške procjene uticaja na životnu sredinu	DOKUMENT koji definira navedeni cilj	Procjena adekvatnosti cilja za svrhe SPUŽS (+/o/-)				Način uticaja
				1	2	3	4	
		zadovoljavajućeg nivoa buke u životnoj sredini.	ŽIVOTNOJ SREDINI ("Službeni list RCG", br. 45/2006 od 17.7.2006. godine)					
Zračenja	✓ ZAKON O ZAŠTITI OD JONIZUJUĆIH ZRAČENJA	Lična i kolektivna zaštita ljudi od jonizujućih zračenja.	ZAKON O ZAŠTITI OD JONIZUJUĆIH ZRAČENJA ("Službeni list SRJ", br. 46/96)	0	Prazno	+	0	
	✓ STRATEGIJA ZAŠTITE OD JONIZUJUĆEG ZRAČENJA, RADIJACIONOJ SIGURNOSTI I UPRAVLJANJA RADIOAKTIVNIM OTPADOM SA AKCIONIM PLANOM	Očuvanje i zaštita života i zdravlja sadašnjih i budućih generacija.	STRATEGIJA ZAŠTITE OD JONIZUJUĆEG ZRAČENJA, RADIJACIONOJ SIGURNOSTI I UPRAVLJANJA RADIOAKTIVNIM OTPADOM SA AKCIONIM PLANOM (Vlada Crne Gore, Podgorica, septembar 2011. godine)	+	Prazno	+	0	
	✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI	Zaštita životne i radne sredine.	STRATEGIJA ZAŠTITE OD JONIZUJUĆEG ZRAČENJA, RADIJACIONOJ SIGURNOSTI I UPRAVLJANJA RADIOAKTIVNIM OTPADOM SA AKCIONIM PLANOM (Vlada Crne Gore, Podgorica, septembar 2011. godine)	0	Prazno	+	0	
Zdravlje ljudi	✓ NACIONALNA STRATEGIJA ZA UNAPRJEĐENJE KVALITETA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I BEZBJEDNOSTI PACIJENATASA PLANOM AKCIJE 2012-2017	Smanjenje broja prijevremenih smrtnih ishoda i značajno smanjenje opterećenja od vodećih hroničnih nezaraznih bolesti (oboljevanja i invaliditeta) preduzimanjem integrisane akcije za poboljšanje kvaliteta života i produženje očekivanog trajanja zdravog života.	STRATEGIJA ZA PREVENCIJU I KONTROLU HRONIČNIH NEZARAZNIH BOLESTI (Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, Podgorica, novembar 2008)	0	0	+	+	
	✓ STRATEGIJA ZA PREVENCIJU I KONTROLU HRONIČNIH NEZARAZNIH BOLESTI	Smanjenje korišćenja i supstitucijahemikalija koje sa svojim opasnim i štetnim karakteristikama mogu ugroziti životnu sredinu i zdravlje ljudi.	ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008)	0	0	+	0	4 – turizam
	✓ ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI ✓ ZAKON O HEMIKALIJAMA	Zaštita života i zdravlja ljudi i životne sredine od štetnog uticaja hemikalija.	ZAKON O HEMIKALIJAMA (br. 01-372/2 Podgorica, 26.03.2012.)	0	+	+	+	4 – alterantivni izvori energije

Aneks 2: Odluka o izradi strateške procjene uticaja na životnu sredinu za Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva

Na osnovu člana 12 stav 1 Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (»Službeni list RCG«, broj 80/05 i »Službeni list CG«, br. 73/10, 40/11 i 59/11), po prethodno pribavljenom mišljenju Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva zdravlja, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donosi

ODLUKU

O IZRADI STRATEŠKE PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU ZA STRATEGIJU SA PLANOM RAZVOJA ŠUMA I ŠUMARSTVA CRNE GORE

Član 1

Pristupa se izradi Strateške procjene uticaja na životnu sredinu za Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva Crne Gore (u daljem tekstu: Startegija).
Izradi Strategije pristupilo se prema Projektnom zadatku, koji je donijela Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), na sjednici od 29. 09. 2011. godine. Nosilac pripremnih poslova na izradi Strategije je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (u daljem tekstu: Ministarstvo), a za donošenje Strategije je nadležna Vlada.

Član 2

Strategija je nacionalni planski dokument koji se izradjuje za područje Crne Gore.

Strategijom se utvrđuju ciljevi i smjernice za razvoj šuma i šumarstva u skladu sa nacionalnom šumarskom politikom, mjere za unaprjeđenje šuma, kao i orjentaciona finansijska sredstva za sprovođenje Strategije i način njihovog obezbjeđivanja.

Član 3

Strateškom procjenom analiziraće se i ocijeniti mogući uticaji Startegije na elemente životne sredine i zdravlje ljudi, kao i sva druga pitanja i probleme koji se ocijene kao značajni u konačnom odlučivanju o Startegiji.

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu se radi istovremeno sa izradom Startegije.

Član 4

Zbog značaja šuma kao ekosistema, Strategija je od posebne važnosti za zaštitu životne sredine i održivi razvoj. Strategija ima mogućnost uticaja na: vazduh, vode i more, zemljište, klimu, biljni i životinjski svijet, staništa i biodiverzitet, zaštićena prirodna dobra, stanovništvo i zdravlje ljudi, kulturno-istorijsku baštinu, infrastrukturne, industrijske i druge objekte. Strategija shodno Zakonu o šumama utiče na predviđene planove razvoja šuma na nivou opština, programe gazdovanja šumama na nivou gazdinskih jedinica, na prostorne planove i programska dokumenta iz oblasti industrije i ruralnog razvoja. Strategijom se uspostavlja okvir za definisanje i realizaciju projekata u sektoru šumarstva i drvoprerade u pogledu prirode, obima i uslova funkcionisanja i u vezi sa lokacijom šumskih resursa.

Član 5

Strategija će doprinijeti većini postavljenih ciljeva životna sredine ili na ciljeve neće uticati. Na osnovu toga, kod izrade Strategije i izrade strateške procjene uticaja na životnu sredinu, treba obratiti posebnu pažnju na:

- održivo i uravnoteženo korišćenje šumskih resursa i prostora;
- poboljšanu dostupnost šumskih resursa za potrebe stanovništva Crne Gore;
- očuvanje stanja svih vodnih tijela površinskih i podzemnih voda;
- razvoj ruralnih i urbanih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima; i
- očuvanje integriteta zaštićenih područja prirode i Emerald staništa biljnog i životinjskog svijeta.

Član 6

O izvršenoj strateškoj procjeni izradiće se Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu za Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva Crne Gore (u daljem tekstu: Izvještaj), u skladu sa zakonom.

Izrada Izvještaja ustupiće se, preko Kancelarije projekta Fodemo „Razvoj šumarstva u Crnoj Gori“, u skladu sa zakonom domaćem ili stranom pravnom licu ili preduzetniku registrovanom u Centralnom registru privrednih subjekata, odnosno u odgovarajućem registru nadležnog organa matične države stranog lica ili preduzetnika, za obavljanje poslova izrade planskih dokumenata, studija i analiza uticaja na životnu sredinu.

Član 7

Nosilac izrade Izvještaja definisaće sastav stručnog tima kvalifikovanog za tematiku svakog elementa Izvještaja i izraditi Izvještaj po metodologiji za koju se sam opredijeli uz obavezu da se ispuni zakonom propisan sadržaj Izvještaja.

Izvještaj iz stava 1 ovog člana izradiće se u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ove odluke.

Član 8

Ministarstvo, kao organ nadležan za sprovođenje postupka strateške procjene, dužno je obezbijediti saradnju između nosioca izrade Izvještaja i Radne grupe za izradu Strategije, koju je obrazovalo Ministarstvo, na način što će im omogućiti međusobnu razmjenu svih potrebnih podataka kako bi se uskladila izrada ova dva dokumenta. Istovremeno, nosilac izrade Izvještaja dužan je da sve zaključke do kojih dođe tokom njegove izrade, a koji su od suštinskog značaja za koncept Strategije, dostavi Ministarstvu koji će iste proslijediti Radnoj grupi za izradu Strategije radi usklađivanja.

Finalni izvještaj o strateškoj procjeni zajedno sa mišljenjem nadležnih organa i izvještajem o učešću javnosti biće uključeni u konačni materijal za Vladu.

Član 9

Ministarstvo će Izvještaj dostaviti na mišljenje Ministarstvu održivog razvoja i turizma, Agenciji za zaštitu životne sredine i Ministarstvu zdravlja, kao i drugim zainteresovanim organima, organizacijama i javnosti i obezbijediti učešće javnosti u razmatranju Izvještaja u skladu sa

programom kojim će se utvrditi način i rokovi uvida u sadržinu Izvještaja, kao i način, rokovi i mjesto održavanja javne rasprave (radionica) o Izvještaju.

Izvještaj, program iz stava 1 ovog člana i izvještaj o učešću zainteresovanih organa, organizacija i javnoj raspravi o Izvještaju, objaviće se na Web sajtu Ministarstva www.minpolj.gov.me

Član 10

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 353-2/12-6
Podgorica, 07.06. 2013. godine

 Minister
Petar Ivanović
Prof. dr Petar Ivanović